

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

**Mezi integrací a izolací: specifika současné židovské
komunity v ČR**

Karolína Ševelová

© 2024 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Karolína Ševelová

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Mezi integrací a izolací: specifika současné židovské komunity v ČR

Název anglicky

Between integration and isolation: specifics of contemporary Jewish community in the Czech Republic

---

Cíle práce

Hlavním cílem práce je dát na základě terénního výzkumu v podobě rozhovorů a sekundárních údajů v relevantní literatuře odpověď na výzkumnou otázku a podotázky:

Výzkumná otázka:

Jaká jsou specifika současné židovské populace v České republice?

Podotázky:

Co pro české židy znamená být židem a jak definují židovskou identitu?

Jaké jsou specifické prvky života židů?

– Do jaké míry dodržují židovské zvyky a tradice?

Jaké jsou hlavní odlišnosti židovské populace od většinové společnosti ve smyslu vzdělanosti, ekonomické situace, religiozity a komunitní struktury?

Jak čeští židé udržují své spojení s židovskou komunitou a jakým způsobem přispívají k zachování židovské kultury a historie?

Jak je vnímána židovská komunita v ČR ze strany okolní společnosti?

Vyskytuje se v České republice zájem o poznání židovské kultury?

Jaké stereotypy jsou většinovou společností uplatňovány na židovskou komunitu v ČR?

– Jaký mají dopad na členy židovské komunity?

– Jak se projevují v interakci s členy židovské komunity?

Metodika

Práce se opírá o výsledky terénního výzkumu, který zahrnoval polostrukturované rozhovory, jež byly doplněny dotazníkovým průzkumem. Zaměřuje se především na kvalitativní metody, které navazují na sekundární data.

Doporučený rozsah práce

cca 50 stran

Klíčová slova

židé, židovská populace, židovské tradice, židovská komunita, etnická minorita, antisemitismus, judaismus

---

Doporučené zdroje informací

- ČÍŽEK, Tomáš a VÁVRA Martin. Postoje vůči Romům a Židům v české společnosti. In: HOŘENÍ, Karina. Co si myslíš o...: Předsudky v české společnosti a jak s nimi účinně pracovat ve škole. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů a Sociologický ústav AV ČR, 2018, s. 168-221. ISBN 978-80-87912-86-7.
- DIVECKÝ, Jan. Židovské svátky: Kalendářem od Pesachu do Purimu. 2. vydání. Praha: P3K, 2021. ISBN 978-80-7667-023-5.
- Experiences and perceptions of antisemitism: Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU. European Union Agency for Fundamental Rights [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, 10.12.2018, 1-82. ISSN 1831-029X. Dostupné z: doi: 10.2811/696582
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
- LAU, Jisra'el Me'ir. Praktický judaismus. Praha: P3K, 2012. ISBN 978-808-7343-098.
- OPPONG, Steward Harrison. Religion and Identity. American International Journal of Contemporary Research [online]. 2013, 3 (6). ISSN 2162-142X. Dostupné z: doi:10.30845/aijcr
- SADEK, Vladimír, ŠEDINOVÁ Jiřina, KÁRNÝ Miroslav, FRANKOVÁ Anita, PAVLÁT Leo, PUTÍK Alexandr a FIEDLER Jiří. Židé – dějiny a kultura. 3. doplněné vydání. Praha: Židovské muzeum, 2005. ISBN 80-86889-11-4.
- SPIEGEL, Paul. Kdo jsou Židé?. 3. vydání. Brno: Barrister & Principal, 2018. ISBN 978-80-7364-083-5.
- Young Jewish Europeans: perceptions and experiences of antisemitism. European Union Agency for Fundamental Rights [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019, 4.7.2019, 1-82. ISSN 1831-029X. Dostupné z: doi: 10.2811/636318
-

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. PhDr. Ing. Petr Kokaisl, Ph.D., prof. h. c.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 1. 12. 2023

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 9. 2. 2024

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 13. 02. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Mezi integrací a izolací: specifika současné židovské komunity v ČR" jsem vypracoval(a) samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor(ka) uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15. března 2023

Poděkování

Rád(a) bych touto cestou poděkoval(a) doc. PhDr. Ing. Petru Kokaislovi, Ph.D., prof. h. c. za odborné vedení mé práce, cenné rady a celkovou pomoc při jejím vypracování.

Mezi integrací a izolací: specifika současné židovské komunity v ČR

Abstrakt

Tato bakalářská práce vysvětluje složitost pojmu „židovská identita“ v kontextu České republiky, vyobrazuje vztah českých Židů k náboženství, tradicím, hebrejštině a státu Izrael. Přibližuje, v čem je situace v České republice specifická.

Na začátku práce jsou nastíněna témata týkající se etnicity identity, diskriminace, ekonomického antisemitismu a také vliv náboženství na formování identity jedince.

Pro lepší pochopení současné situace jsou dále stručně popsány dějiny Židů v českých zemích, spolu s dlouhou a složitou historií pronásledování a perzekuce. Na historický exkurz navazuje popis současné situace v České republice, se kterým souvisí také specifika, které dnešní židovská populaci náleží. V poslední části je nastíněn vztah většinové společnosti k židovské kultuře a komunitě, se kterým souvisí i projevy antisemitismu a přítomnost předsudků a stereotypů.

Práce přináší celistvý pohled na současnou židovskou komunitu a její specifika. Napomáhá k lepšímu pochopení židovské identity a židovské komunity ze strany majority, čímž může přispět k odstranění některých předsudků a stereotypů o Židech v České republice.

Klíčová slova: židé, židovská populace, židovská tradice, židovská komunita, etnická minorita, antisemitismus, judaismus

Between integration and isolation: specifics of contemporary Jewish community in the Czech Republic

Abstract

This bachelor thesis explains the complexity of the concept of "Jewish identity" in the context of the Czech Republic, depicts the relationship of Czech Jews to religion, traditions, Hebrew, and the state of Israel. It presents how the situation in the Czech Republic is specific.

At the beginning of the thesis, the themes of ethnic identity, discrimination, economic anti-Semitism, and the influence of religion on the formation of an individual's identity are outlined.

To better understand the current situation, the history of Jews in the Czech lands is briefly described, along with the long and complex history of persecution and persecution. The historical excursion is followed by a description of the current situation in the Czech Republic, which is also related to the specifics of today's Jewish population. The last part outlines the relationship of the majority society to the Jewish culture and community, which is related to the manifestations of anti-Semitism and the presence of prejudices and stereotypes.

The thesis presents a holistic view of the contemporary Jewish community and its specificities. It contributes to a better understanding of Jewish identity and the Jewish community by the majority, which may contribute to the elimination of some prejudices and stereotypes about Jews in the Czech Republic.

Keywords: Jews, Jewish population, Jewish tradition, Jewish community, ethnic minority, antisemitism, Judaism

Obsah

1 Úvod a cíl práce	9
2 Literární rešerše	10
3 Metodika	17
4 Teoretická část práce	19
4.1 Pojmy etnické teorie.....	19
4.2 Základní etnické teorie	24
4.3 Teorie diskriminace.....	27
4.4 Asimilační modely	28
4.5 Teorie vlivu náboženství na židovskou hospodářskou etiku.....	30
4.6 Teorie vlivu náboženství na identitu jedince	31
4.7 Antisemitismus.....	34
5 Praktická část práce.....	35
5.1 Historie židovské populace na území ČR	35
5.2 Současná židovská komunita	39
5.3 Židovská identita.....	45
5.4 Česká vs. židovská identita	49
5.5 Tradice, zvyky a hebrejščina	50
5.6 Synagoga a náboženství	65
5.7 Kulturní akce a komunitní život.....	67
5.8 Vztah ke státu Izrael.....	70
5.9 Rozdíly v životě a vnímání světa	74
5.10 Vnímání židovské komunity většinovou společností.....	75
5.11 Stereotypy, předsudky a antisemitismus	79
6 Závěr a diskuse.....	85
7 Seznam použitých zdrojů	90
8 Seznam tabulek	96

1 Úvod a cíl práce

Židovská populace čelila utlačování a odsuzování již od starověku. V českých zemích prošla složitou historií, která byla poznamenána perzekucí, pronásledováním a násilnou asimilací. Tyto tragické události vedly k izolaci a odtážitosti židovské komunity, která se stala terčem předsudků a stereotypů.

Určení židovské identity představuje složitý problém, s nímž se potýkají myslitelé i laická společnost po staletí. Neexistuje jednotná definice, která by dokázala uspokojivě obsáhnout všechny aspekty židovské identity a zároveň reflektovat její proměnlivost v čase. Faktory, které primárně definují židovskou identitu jsou etnicita, národnost, kultura, náboženství a osobní vnímání.

Práce poskytuje pohled na nejdůležitější prvky života židovské komunity v České republice. Popisuje, jaké tradice a zvyky se v dnešní době stále dodržují, jak je vnímána židovská populace majoritou a také jaké stereotypy a předsudky jsou aktuální v české společnosti. Součástí práce je literární rešerše, která zastřešuje téma židovské kultury, identity a populace v kontextu České republiky.

Cílem této bakalářské práce je definovat specifika současné židovské populace v České republice. Na hlavní výzkumnou otázku, která zní: „Jaká jsou specifika současné židovské populace v České republice?“ bude odpovězeno pomocí dílčích podotázek, které jednotlivě vykreslují současnou situaci českých Židů:

1. Co pro české Židy znamená být Židem a jak definují židovskou identitu?
2. Jaké jsou specifické prvky života Židů?
  - Do jaké míry dodržují židovské zvyky a tradice?
3. Jaké jsou hlavní odlišnosti židovské populace od většinové společnosti ve smyslu vzdělanosti, ekonomické situace, religiozity a komunitní struktury?
4. Jak čeští Židé udržují své spojení s židovskou komunitou a jakým způsobem přispívají k zachování židovské kultury a historie?
5. Jak je vnímána židovská komunita v ČR ze strany okolní společnosti?
6. Vyskytuje se v České republice zájem o poznání židovské kultury?
7. Jaké stereotypy jsou většinovou společností uplatňovány na židovskou komunitu v ČR?
  - Jaký mají dopad na členy židovské komunity?
  - Jak se projevují v interakci s členy židovské komunity?

2 Literární rešerše

O podobě současné židovské populace v České republice píše Tomáš Pěkný ve své knize „Historie Židů v Čechách a na Moravě“. Změna státního a společenského zřízení v roce 1989 se velmi pozitivně projevila na životě židovských komunit v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. V současnosti se na území České republiky nachází deset židovských obcí, které jsou aktivní ve vzdělávacích, kulturních i náboženských oblastech. Sedm obcí se nachází v Čechách a tři na Moravě, společně jsou zastřešeny Federací židovských obcí (FZO). Existuje také mnoho organizací a institucí, které podporují židovskou kulturu dědictví České republiky.¹

Specifika současné židovské populace popisuje Marcela Zoufalá ve své studii s názvem „Současný antisemitismus v České republice a ve světě: vybrané příčiny, trendy, souvislosti“. Uvádí, že antisemitismus je v České republice pouze okrajová a latentní tendence a situace je zde mnohem mírnější v porovnání s okolními zeměmi.²

Aktuální statistiku neboli počet Židů v České republice uvádí na oficiálních webových stránkách Federace židovských obcí. Židů registrovaných v židovských obcích jsou zhruba tři tisíce, v dalších židovských spolcích jsou registrovány dva tisíce jedinců. Odhadovaný celkový počet Židů v České republice je ale mezi patnácti až dvaceti tisíci, drtivá většina z nich však není nikde registrována.³

O asimilaci židovského obyvatelstva v Českých zemích píše ve své práci Martin Kučera s názvem „Českožidovská asimilace“. Za asimilaci považuje postupný proces přizpůsobování se židovského obyvatelstva většinovému českému národnímu prostředí. Židé v tomto prostředí žili po staletí, proto se rozhodli jazyk, kulturu hodnotová kritéria, organizace a instituce přijmout za vlastní. Asimilační procesy v Českých zemích zahájily Josefské reformy, které probíhaly ve dvou fázích. Po roce 1938 a událostech v Mnichově byly tyto procesy kompletně zastaveny holocaustem. Po konci války a začátku vlády komunistické strany byla asimilace židovského obyvatelstva vyžadována.⁴

---

¹ PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1

² ZOUFALÁ, Marcela. Současný antisemitismus v České republice a ve světě: vybrané příčiny, trendy, souvislosti. In: *Historie – Otázky – Problémy* [online]. Praha: Karlova Univerzita, 2013, (5), s. 121-130 [cit. 2024-01-24]. ISSN 1804-1132. Dostupné z: <https://www.infona.pl/resource/bwmeta1.element.desklight-682e088a-f1a3-4f98-8687-22b339d319cd/content/partContents/80866be0-1c9c-3261-9a40-0f6005e09a66>

³ Federace židovských obcí v ČR. Statistika. *fzo.cz* [online]. [cit. 2024-01-24]. Dostupné z: <https://www.fzo.cz/o-nas/statistika/>

⁴ KUČERA, Martin. Českožidovská asimilace. In: *Akademická encyklopedie českých dějin*. Praha: Historický ústav, 2012, 3 (2), s. 259-264. ISBN 978-80-7286-202-3.

O specifické židovské identitě, sebepojetí, prvcích života Židů, o židovské kultuře a dlouholeté tradici píše Paul Spiegel ve své knize „Kdo jsou Židé?“. Přibližuje krásu a podstatu židovství, rozebírá v knize tradiční rituály, zvyky a svátky. Hlavní podstatu knihy však tvoří otázka: „Co to znamená být Žid a kdo vlastně je Židem?“ Podle Paula Spiegla být Žid znamená, být oddaný jednomu Bohu a dodržovat pravidla života, která mu Hospodin udává. To znamená žít podle Micvy (613 Božích příkazů a zákazů). Stát se Židem může člověk dvěma způsoby, buď se narodit židovské matce nebo konvertovat. Spiegel také ve své knize poukazuje na rozdíly mezi různými skupinami Židů, především na rozdíly mezi liberálními a ortodoxními. Liberální židovství je rozšířené především v Severní Americe a vyznačuje se upravováním a povolováním pravidel ortodoxních tradic. Důležitost Izraele a důvod proč jsou Židé roztroušeni po celém světě je také velkou částí Spiegelovi knihy, autor popisuje cestu Izraelitů od Abrahama až po vznik samostatného státu Izrael, což vysvětluje vytrvalost židovského národa, která je hnána vidinou země zaslíbené.⁵

Propojení všech významných židovských svátků, objasnění jejich kořenů a ukotvení v příbězích Tóry a jiných historických okolnostech rozebírá kniha „Židovské svátky“ od Jana Diveckého. Autor popisuje i praktické prožívání svátků, takže tedy povinnosti, zvyky a tradice. Svátky popisuje postupně podle židovského kalendáře, na kterém ukazuje i rozdíly od křesťanského a muslimského kalendáře. Židovský kalendář začíná Pesachem (připomíná vyjití z otroctví a cestu ke svobodě) a končí historickým svátkem Purim, který připomíná vysvobození perských Židů.⁶

Judaismem a jeho podstatou ale také židovskými dějinami se zabývá Publikace Židovského muzea v Praze a názvem „Židé: Dějiny a kultura“, která se zabývá historií židů v kontextu českých dějin. Snaží se poukázat na fakt, že židovské dějiny nejsou jen holocaust a druhá světová válka, ale kultura všelidských hodnot, která svým odkazem stále ovlivňuje velkou část lidské civilizace. Samotná publikace se skládá z výtažků z pěti knih zaměřujících se na židovskou kulturu a historii, čímž propojuje všechny témata týkající se židovství od tradic a zvyků, přes dějiny, až po antisemitismus a persekuci Židů.⁷

O vývoji židovské populace v Českých zemích se zabývá kolektiv autorů v publikaci „Židé v Českých zemích v 19. – 20. století“. Publikace je vydaná pražským Židovským

---

⁵ SPIEGEL, Paul. *Kdo jsou Židé?* 3. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2018. ISBN 978-80-7364-083-5.

⁶ DIVECKÝ, Jan. *Židovské svátky: Kalendářem od Pesachu do Purimu*. 2. vyd. Praha: P3K, 2021. ISBN 978-80-7667-023-5.

⁷ PAVLÁT, Leo, Vladimír SADEK, Jiřina ŠEDINOVÁ, Miroslav KÁRNÝ, Anita FRANKOVÁ, Alexandr PUTÍK a Jirí FIEDLER. *Židé: Dějiny a kultura*. Praha: Židovské muzeum, 2005. ISBN 978-80-86889-11-5.

muzeem. Autoři popisují, jak se proměňovaly životní podmínky židovské populace od Josefinských reforem v letech 1780 až 1790 až po současnost. Koncem 19. století vznikalo mnoho nových institucí a výtvorů od židovských umělců, také se stavěly nové synagogy a rozšiřovaly se židovské obce, tento kulturní rozmach pokračoval až do začátku první světové války. Od roku 1918 až do roku 1945 byla židovská populace pronásledována, utlačována a vražděna. Po nástupu komunistického systému byla situace pro židovské obyvatelstvo stále velmi náročná, kulturní projevy byly silně potlačovány a náboženský život byl omezován. Komunistická vláda doufala v asimilaci s většinovým obyvatelstvem a zánik židovské kultury. Situace se zlepšila až s příchodem revoluce a s přechodem k demokracii, od té doby se mohou Židé volně projevovat a jejich kulturní zázemí opět rozkvétá.⁸

Publikace od izraelského vrchního rabína Tel Avivu s názvem „Praktický judaismus“, se zaměřuje na obsah *halachy*, židovského právního systému a jeho uplatnění v praxi. Představuje každodennost v životě Žida, od momentu, kdy se probudí do chvíle, kdy se ukládá k spánku. Popisuje povinnosti, které mu jeho víra ukládá, například původ příkázání oblékat si *talit*, který pochází z historie z knihy *Be-midbar*, kde se píše: „Mluv k synům Izraele a řekni jim, ať si dělají trásně na rohy svých oděvů po všechna pokolení a ať dají trásně na rozích šňůrku barvy blankytné modři.“ Rozděluje židovské svátky na vysoké, svátky oslovovány podle měsíčního a slunečního cyklu a na svátky připomínající historické události.⁹

Kvalitativním výzkumem a jeho metodami se zabývá odborná příručka od Jana Hendla s názvem „Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace“. Na začátku takového výzkumu si určí výzkumník téma a výchozí výzkumné otázky. Předpokladem je následná úprava a modifikace otázek v průběhu výzkumu vlivem získaných dat. Kvalitativní výzkum může mít metodu pozorování, rozhovoru, audio/video záznamu či studia textu a dokumentů. Velmi často se kombinují všechny nebo několik metod dohromady. Základem je dlouhodobý a intenzivní kontakt s terénem, často zaměřený na každodenní a banální události či činnosti v životě zkoumané skupiny. Kvalitativní výzkum má mnoho výhod ale i nevýhod. Přednosti kvalitativního výzkumu jsou podrobný vhled a popis, studium procesů, zkoumání v přirozeném prostředí a dobrá reakce na změnu situace. Negativa kvalitativního

---

⁸ BARÁNEK, Daniel, Michael BUŠEK, Iveta CERMANOVÁ, et al. *Židé v českých zemích v 19.–20. století*. Praha: Židovské muzeum, 2021. ISBN 978-80-87366-62-2.

⁹ LAU, Jisra'el Me'ir. *Praktický judaismus*. Praha: P3K, 2012. ISBN 978-808-7343-098.

výzkumu jsou například nezobecnitelnost na populaci v jiném prostředí, časová náročnost sběru a analýzy dat, náročnost kvantitativních predikcí či velmi obtížné testování hypotéz a teorií.¹⁰

Spojení mezi náboženstvím a identitou zkoumá studie Polské akademie věd, od autora Stewarda H. Opponga s názvem „Religion and Identity“ Pohlíží na vztah mezi náboženstvím a identitou třemi pohledy, první z nich je smysl pro jednotu, druhý je smysl pro utváření identity a posledním je smysl formování a hledání identity mládeží. Náboženství pozitivně koreluje s formováním identity, to znamená, že religiozita je při vytváření vlastní identity a příslušnosti k etniku velmi zásadní. Síla vazby mezi náboženstvím a identitou má několik faktorů, kterými jsou intenzita náboženského závazku, vliv komunity na individuální chování, sledované období a demografie. Vliv náboženství na identitu jedince může být zásadní skrze výchovu rodičů či vlivem komunity a společnosti ve které se daný jedinec vyskytuje. Obecně ve společnosti hraje náboženství méně důležitou roli na formování identity než v historii.¹¹

Židovské identitě se věnuje Jakob Katz ve svém článku s názvem „Zionism and Jewish Identity“. Do konce 18. století byla židovská identita relativně jednoduše definovaná, jako kontrast vůči křesťanství a islámu. Židovská komunita si vytvořila své kulturní a sociální aspekty, kterými se diferencovala od ostatních náboženských skupin. Na západě přineslo 18. a 19. století politickou a sociální emancipaci, která zapříčinila ztrátu individuální i kolektivní identity. Jako odpověď na ztrátu identity Židů v moderní době vznikl sionismus, který nabízel řešení, které bylo představení Židů jako národa s kolektivní historií a budoucností. Hlavním cílem sionismu bylo navrácení národa do původní země, kde by se mohla uchovávat a rozvíjet židovská identita. Vlivem sionismu vznikl konflikt mezi tradičním a moderním pojetím židovství v Izraeli, což také znamená konflikt mezi židy žijícími v Izraeli a židy žijícími v diaspoře.¹²

O podobách antisemitismu a růstu nenávistných projevů vůči židovské populaci se píše ve zprávě Evropské komise s názvem „Strategie EU pro boj proti antisemitismu a podporu židovského života“, která byla vydaná ve Štrasburku v roce 2021. Zpráva

---

¹⁰ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4. vyd. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

¹¹ OPPONG, Steward Harrison. *Religion and Identity*. *American International Journal of Contemporary Research* [online]. 2013, 3 (6), str. 10-16. [cit. 2023-07-24]. ISSN 2162-142X. Dostupné z: doi:10.30845/aijcr. Dostupné z: https://aijcrnet.com/journals/Vol_3_No_6_June_2013/2.pdf

¹² KATZ, Jakob. *Zionism and Jewish Identity* [online]. 1977 [cit. 2023-07-24]. Dostupné z: <https://www.commentary.org/articles/jacob-katz/zionism-and-jewish-identity/>

vykazuje, že devět z deseti Židů má za to, že míra antisemitismu v jejich zemi vzrostla. Většina židovské populace považuje antisemitismus za vážný problém. Evropská unie zde představuje tři pilíře prevence, ochrany, podpory a vzdělávání v rámci celosvětového boje proti antisemitismu. Židé jsou terčem činů páchaných na základě antisemitistických předpokladů, z toho důvodu se 71 % Židů vyhýbá nošení a vystavování předmětů, které by je mohli jako Židy identifikovat (např. Kipa, menora, klobouk, pejzy). Cílem EU je tedy provádět opatření pro zachování bezpečného prostředí pro židovskou populaci, jedním z nich je například ochrana veřejných prostor a míst konání bohoslužeb.¹³

Zkušenostmi s antisemitistickými projevy, nenávisťnými činy a diskriminací v Evropě se zabývá výzkum Agentury Evropské unie pro základní práva s názvem „Experiences and perceptions of antisemitism: Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU”. Výzkum byl prováděn ve 21 zemích Evropské unie s 16 500 židovskými respondenty. Diskriminace židovské populace sílí a židovské komunity v Evropě se bojí o své bezpečí, mnoho z nich potlačuje své projevy víry na úkor bezpečí. Statistiky výzkumu ukazují že, v posledních pěti letech více než třetina Židů zvažuje emigraci, z důvodu narůstajícího nebezpečí v Evropě.¹⁴

Výzkum Agentury Evropské unie pro základní práva a Institutu pro výzkum židovské politiky s názvem „Young Jewish Europeans: perceptions and experiences of antisemitism” se zabývá zkušenostmi a vnímáním antisemitismu mladých židovských Evropanů. Výzkum je založen na dialozích s židovskými Evropany ve věku od šestnácti do čtyřiatřiceti ve dvanácti zemích Evropské unie. Výzkum vykazuje, že mladí židovští Evropané jsou vystaveni antisemitistickým incidentům více než starší. Výsledky výzkumu uvádí, že čtyři z deseti respondentů uvažují o emigraci, protože se jako Židé necítí bezpečně v zemi, ve které žijí.¹⁵

---

¹³ Sdělení komise evropskému parlamentu, radě, evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů: *Strategie EU pro boj proti antisemitismu a podporu židovského života (2021–2030)* [online]. Štrasburk, 2021 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0615&from=EN>

¹⁴ Experiences and perceptions of antisemitism: Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU. *European Union Agency for Fundamental Rights* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, 10.12.2018 [cit. 2023-06-30]. ISSN 1831-029X. Dostupné z: doi:10.2811/696582 Dostupné z: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-experiences-and-perceptions-of-antisemitism-survey_en.pdf

¹⁵ Young Jewish Europeans: perceptions and experiences of antisemitism. *European Union Agency for Fundamental Rights* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019, 4.7.2019 [cit. 2023-06-30]. ISSN 1831-029X. Dostupné z: doi:10.2811/636318 Dostupné z: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-young-jewish-europeans_en.pdf

Studie Václava Nekvapila jako příspěvek na konferenci Asociace pro mezinárodní otázky s názvem: „Antisemitismus v současné Evropě: Staré téma v nových kontextech“ rozebírá téma antisemitismu po holocaustu, tzv. nový antisemitismus, který byl studován ve Francii, kde je nejpočetnější židovská komunita v Evropě. Nový antisemitismus zahrnuje popírání holocaustu, formy delegitimace Izraele a židovské identity. Zmiňuje zde Taguirffovu knihu s názvem „Nová Judeofobie“ založenou na protižidovských předsudcích vytvořených logikou spojitosti Žid – kolonialista – rasista. Poukazuje zde, jak je ve společnosti kritika státu Izraele těžce brána oproti kritikám jiných států. Hlavní otázkou je tedy, jak rozpoznat nový antisemitismus od kritiky státu Izraele? Nový antisemitismus je oproti kritice Izraele typický spojením třech kritérií: delegitimace (např. popírání práva státu Izraele na existenci), démonizace (např. přirovnávání sionistů k nacistům) a dvojí měřítko (např. posuzování Izraele přísněji než jiných zemí).¹⁶

Percepcí židovské populace populací většinovou se zabývá výzkum CNN s názvem „Anti-Semitism in Europe: A Shadow Over Europe“. Studie se skládala ze 7 000 respondentů z Rakouska, Francie, Německa, Velké Británie, Maďarska, Polska a Švédska, 1 000 respondentů z každé země. Výzkum uvádí že více než čtvrtina Evropanů věří, že Židé jsou příliš vlivní v oblasti byznysu a financí, dále uvádí že skoro jeden ze čtyř respondentů odpověděl, že Židé velmi ovlivňují konflikty a války ve světě. Zároveň také třetina Evropanů odpověděla, že ví velmi málo nebo nic o holocaustu. V zemích jako Polsko a Maďarsko přes 15 % respondentů uvedlo, že mají k Židům negativní postoj. Lehce přes polovinu respondentů, tedy 54 % uvedlo, že Izrael má právo existovat jako židovský stát.¹⁷

Text od autorů Martina Vávry a Tomáše Čížka, který se jmenuje „Postoje vůči Romům a Židům v české společnosti“ v publikaci s názvem „Co si myslíš o... Předsudky v české společnosti a jak s nimi účinně pracovat ve škole“ popisuje, jaké jsou postoje vůči Židům v české společnosti a jak je česká společnost vnímá. Autoři analyzují dva výzkumy prováděné na téma předsudků k menšinám a xenofobie. Ve výzkumech se objevují dvě měřítka, první z nich je sociální distance a druhý je obecný postoj (míra sympatií) k příslušníkům menšinových skupin. Autoři poukazují v textu na výsledky výzkumu, ve kterém by 11,8 % Čechů nechtělo za souseda Žida, v Německu pouze 6,4 % a v Polsku až

---

¹⁶ NEKVAPIL, Václav. Antisemitismus v současné Evropě: Staré téma v nových kontextech. In: *Asociace pro mezinárodní otázky* [online]. Praha, 11.5.2007 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amocz-RP-2007-1.pdf>

¹⁷ GREENE, Richard Allen. Anti-Semitism in Europe: A Shadow Over Europe. In: *CNN* [online]. 28.11.2018 [cit. 2023-07-02]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/interactive/2018/11/europe/antisemitism-poll-2018-intl/>

18,4 %. Dále výzkum prokazuje, že v České republice mají lidé napříč kategoriemi z většiny neutrální postoj k Židům. S růstem vzdělání v ČR rostou také sympatie k židovské populaci, kdy u vysokoškoláků uvedlo pouze 13,2 % nesympatie k Židům. Představují i výrok obyvatel ČR, kdy 44 % souhlasí že Židé mluví příliš mnoho, o tom, co se jim stalo během holocaustu.¹⁸

O předsudcích vůči Židům ale také o dodržování různých tradic hovoří v rozhovoru místopředseda olomoucké židovské obce Tomáš Hrbek. V rozhovoru pan Hrbek sdílí názor že, pro Židy je současná doba nejlepší, jaká kdy byla. Zmínil, že jediný projev xenofobie a antisemitismu, se kterým se kdy setkal, bylo nakreslení znaku na hrobě.¹⁹

Tradiční protižidovské předsudky představuje Institut Tereziánské iniciativy jako lichvářství, rituální vraždy nebo například trávení studní. Podle institutu tradičním fenoménem antisemitismu je poznámka jako například: „krade jako Žid“ nebo „lakomý jako Žid“. Dalším historickým předsudkem je pití krve.²⁰

Míru sympatií vůči židovské populaci v České republice zkoumá Centrum pro výzkum veřejného mínění. V průzkumu s názvem „Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR“ se nachází židovská populace ve velmi neutrálním postavení, kdy většinová populace nemá vůči této skupině vyhraněný názor. Za posledních šest let se vztah české populace k populaci židovské nijak závratně nezměnil, v posledních třech letech lze pouze zaznamenat velmi mírnou změnu, kterou je růst sympatií české populace vůči Židům.^{21 22 23 24}

---

¹⁸ ČÍŽEK, Tomáš a Martin VÁVRA. Postoje vůči Romům a Židům v české společnosti. In: *Co si myslíš o: Předsudky v české společnosti a jak s nimi účinně pracovat ve škole*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů a Sociologický ústav AV ČR, 2018, s. 168-221. ISBN 978-80-87912-86-7.

¹⁹ JEDLIČKOVÁ, Lenka. S předsudky vůči Židům už se nesetkáváme, říká místopředseda olomoucké židovské obce Tomáš Hrbek. In: *Olomouc.eu* [online]. Olomouc, 17.11.2012 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.olomouc.eu/aktualni-informace/aktuality/13298>

²⁰ Tradiční protižidovské předsudky. In: *Holocaust.cz: Institut Tereziánské iniciativy* [online]. 1.8.2016 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/antisemitismus-2/antisemitismus-po-druhe-svetove-valce/tradicni-protizidovske-predsudky-v-soucasnosti/>

²¹ Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR – únor/březen 2023. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2023, 2.5.2023 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5634/f9/ov230502a.pdf

²² Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR – březen 2020. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2020, 29.4.2020 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5199/f9/ov200429.pdf

²³ Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR – březen 2019. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2019, 15.4.2019 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4905/f9/ov190415.pdf

²⁴ Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR – březen 2018. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2018, 9.4.2018 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4584/f9/ov180409.pdf

3 Metodika

Tato práce byla zpracována kvalitativním výzkumem, který umožňuje hlubší poznání a pochopení zkoumaného tématu. Předností kvalitativního výzkumu je získání podrobných dat o zkoumané skupině a možnou okamžitou reakcí na změny v terénu. Jeho výhodou je i zkoumání jevů v přirozeném prostředí a pochopení souvislostí. Kvalitativní výzkum se umí dobře přizpůsobit místním situacím a podmínkám. Nevýhodou tohoto typu výzkumu je náchylnost k ovlivnění výsledků osobními preferencemi badatele, obtížná generalizace výsledků na širší populaci a časová náročnost.²⁵

Narátoři byli kontaktováni skrze židovské obce a organizace sdružující českou židovskou populaci pomocí e-mailu. Hlavní metodou sběru dat byly polostrukturované rozhovory, které probíhaly formou osobního setkání, pouze v jednom případě narátor preferoval písemnou formu zodpovězení otázek. V několika případech narátoři trvali na osobním rozhovoru a jakoukoliv jinou formu odmítali, důvodem byla náročnost a složitost některých témat, které bylo snadnější vysvětlit a popsat osobně. Tato technika umožňuje plynulý průběh konverzace s narátorem a zároveň zachová strukturu danou předem připravenými. Osobní setkání umožnilo flexibilní doplňování a upřesňování otázek v reakci na sdělení respondenta a hlubší pochopení jeho perspektivy. Kromě otázek zaměřených na zkoumaný fenomén zahrnovaly rozhovory i otázky týkající se základních osobnostních charakteristik narátorů a jejich obecného postoje k židovství.

Forma osobního setkání s jedním z narátorů umožnila nahlédnutí do kanceláře a prostorů budovy sídla Federace židovských obcí, což poskytlo přínosné přiblížení způsobu fungování této organizace. Během každého z rozhovorů se vyskytlo téma současného izraelsko-palestinského konfliktu, což nasvědčuje, jak důležitý a osobní je tento spor i pro české Židy. V průběhu výzkumu nenastala situace, kdy by narátor odmítl odpovědět na některou z otázek. Většina narátorů se s podobným výzkumem v minulosti setkala a s nahráváním rozhovoru na diktafon neměla problém. Je nutné říci, že vlivem semknutosti a uzavřenosti židovské komunity, mohla být některá témata narátory sdělena neúplně či upraveně, z důvodu absence židovského původu na straně tazatele.

Data získaná z rozhovorů byla pomocí otevřeného kódování rozdělena do kategorií témat, což umožňuje následné odhalení společných souvislostí a prvků.

---

²⁵ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4. vyd. Praha: Portál, 2016. s. 52. ISBN 978-80-262-0982-9.

Tabulka 1: Pasportizační údaje narátorů

Jméno	Věk	Poznámka
Petr	66	
Šimon	33	
Tomáš	69	tajemník Federace židovských obcí
Petra	60	
Daniel	18	člen kontrolní komise České unie židovské mládeže
Zuzana	64	
Jonathan	20	šámes (synagogální služebník)
Hana	25	

Zdroj: Vlastní zpracování

4 Teoretická část práce

Teoretická část bakalářské práce poskytuje základní rámec pro pochopení zkoumané problematiky. Vymezuje základní pojmy etnické teorie a charakterizuje jednotlivé etnické přístupy a jejich podstatu. Dále definuje pojmy diskriminace a asimilace a vysvětluje vliv náboženství na židovskou identitu. Další témata rozebíraná v této části popisují vztah mezi ekonomikou a etnicitou jednotlivce, tj. dopad náboženských přesvědčení na hospodářskou etiku a ekonomický antisemitismus. Poslední kapitola teoretické části se zaměřuje na problematiku antisemitismu.

4.1 Pojmy etnické teorie

Soubor autorů v článku časopisu *Český lid* v roce 1986 vypracoval definice pro pojmy týkající se etnické teorie. Etnicitu popisují jako velmi komplexní jev, jehož hlavním rysem je kolektivnost.

Oproti předchozím publikacím zabývajících se etnickou problematikou rozebírají toto téma z jiného pohledu. Nenahlíží na etnicitu optikou národnosti či státnosti, ač spolu neodmyslitelně souvisí. Etnicita je brána především jako kolektivní a složitý jev.²⁶

Židovská identita může být spojena s národností a státními otázkami, například vztahem k Izraeli. Definice etnicity ale v tomto kontextu odmítá omezit etnicitu jen na národní hledisko. Židovská populace v České republice může mít společné kulturní prvky s židovskými komunitami v jiných zemích, což utvrzuje vnímání židovství jako celistvého jevu, který přesahuje hranice národnosti.

Adaptace

Definice adaptace etnika Jiřího Cvekla: *„Přizpůsobování na různých úrovních biologických a společensko-kulturních procesů. Pojem mnohoznačný, široký, avšak zásadní důležitosti, protože vyjadřuje způsoby vyrovnání subjektu (organismu, člověka, skupiny s jeho existenčními podmínkami. S mírnou nadsázkou by bylo možné říci, že život rovná se adaptace.“* Adaptace je také podmíněna státním systémem, ve kterém probíhá, v demokratickém systému je prostor neustále zvětšován pro různé skupiny a jednotlivce. Ve

---

²⁶ CVEKL Jiří. Základní pojmy etnické teorie. In: *Český lid: Národopisný časopis*. Ústav pro etnografii a folkloristiku Československé akademie věd, 1991, (78), s. 237-239. ISSN 2570-9216.

společnostech autoritativních se usiluje o maximální přizpůsobení skupin a jednotlivců vůči vládnoucímu režimu.²⁷

Židovská populace v České republice má bohatou historii, která zahrnuje období tolerance, ale i perzekuce, adaptace židovské populace byla proto v minulosti značně ovlivněna diskriminací. Nejen v období druhé světové války, ale i v období komunistického režimu docházelo k omezení náboženských a kulturních praktik omezujících svobodu projevu. Současná adaptace židovské kultury do kultury české je velmi přirozená a liberální, přestože v dnešní době nejsou Židé svazováni žádnými zákazy a omezeními, se jejich zvyky a tradice se přizpůsobily českému kulturnímu prostředí.

Akulturace

Akulturace je proces osvojování určité kultury, jejich hodnot a vzorů, dále také proces vzájemného ovlivňování a prolínání různých kultur. Akulturací si prochází v životě každé dítě vlivem působení společnosti na dítě, je to tedy proces, kdy dochází k osvojování kulturních zvyků a norem. Při delším styku dvou kultur dochází k následné asimilaci.²⁸

Židovská kultura, jako velmi specifická kultura, se dokázala ve velké míře ubránit, především díky náboženství a jeho zvláštnostem, přesto ale dochází ke vzájemnému ovlivňování mezi židovskou kulturou a českou kulturou. Příkladem jsou společenské akce pořádané židovskou komunitou, které mají kořeny v židovské tradici, ale jsou ovlivněny místními zvyky.

Asimilace

„Proces připodobňování a přizpůsobování probíhá na různých úrovních v přírodě a společnosti, přičemž nejdůležitější jsou oblast biologická a společensko-kulturní. Organismy se v procesu asimilace transformují vnější a cizí látky ve vnitřní a vlastní součásti těla.“ Toto je definice asimilace podle Jiřího Cvekla, který tím rozumí přeměnu jedné specifické skupiny kultury do skupiny jiné, zatímco ztrácí svoje specifické znaky a osvojují si znaky nové.²⁹

K asimilaci dvou kultur dochází v umění a kultuře, kdy na festivalech, koncertech a jiných kulturních akcích sdílí židovskou tradici, ale zároveň se integrují do širší scény,

---

²⁷ CVEKL Jiří. Základní pojmy etnické teorie. In: *Český lid: Národopisný časopis*. Ústav pro etnografii a folkloristiku Československé akademie věd, 1991, (78), s. 237-239. ISSN 2570-9216.

²⁸ CVEKL Jiří. Základní pojmy etnické teorie. In: *Český lid: Národopisný časopis*. Ústav pro etnografii a folkloristiku Československé akademie věd, 1991, (78), s. 239-241. ISSN 2570-9216.

²⁹ tamtéž

o kterou je zájem ve většinové společnosti. Asimilace se projevuje i v svatebních nebo pohřebních tradicích a rituálech, kdy tradice české vstupují mezi tradice židovské. Židovská populace může procházet procesem asimilace na různých úrovních, což vytváří přirozený proces evoluce kultur.

Pojem asimilace, ačkoliv užít v neurálním smyslu je brán mezi členy židovské populace s negativní konotací a určitou předpojatostí k násilnému začleňování do většinové společnosti.

Etnicita

Etnicita nemá přesnou definici, tento pojem je vnímán jako dynamický systém vzájemně a trvale se ovlivňujících prvků. Etnicita nám umožňuje rozlišovat lidstvo na skupiny, odlišnosti těchto skupin jsou vyjádřeny kulturními rozdíly. Tyto kulturní rozdíly, které definují etnicitu mohou být buď objektivní, jako je teritorium či jazyk, nebo subjektivní, kterými jsou postoje, zvyklosti a hodnotový systém.

Pojem etnicita je podle Václava Hubingera empiricky prázdný znakový pojem, ale v reálném životě je vždy naplněn konkrétním znaky. Etnicita nabývá významu až ve chvíli, kdy skupina jednotlivců sdílí stejné kulturní znaky a předává je dalším generacím. Pro existenci jednoho etnika je také nutná existence etnik odlišných.³⁰

Rozdíl mezi etnicitou a rasou je popsán tak, že rasa odsuzuje k negativní kategorizaci lidí, zatímco etnicita je pozitivní skupinová identifikace. Etnicita souvisí s tím, kdo jedinec je a jak se cítí, vyjadřuje tedy inkluzi, naproti tomu rasismus se orientuje na kategorizaci, kdo jsou oni, tedy pojem spíše exkluzivní. Etnicita je proti konceptu rasy koncept mnohem širší, existují významné etnické odlišnosti, které nemohou být brány jako rasové.³¹

Etnická menšina

Etnická menšina je skupina jedinců, která se významně liší od většinové společnosti svými etnickými znaky a nesídlí národní identitu této většiny. Členové specifické etnické menšiny mají etnické nebo národnostní vědomí, které je základem jejich etnické identity.

---

³⁰ HUBINGER, Václav. Základní pojmy etnické teorie. In: *Český lid: Národopisný časopis*. Ústav pro etnografii a folkloristiku Československé akademie věd, 1991, (78), s. 241. ISSN 2570-9216.

³¹ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. s. 22-28. ISBN 978-80-7419-053-7.

Identita etnické menšiny může být založena na etnických, jazykových, náboženských nebo kulturních charakteristikách.³²

Pokud tedy aplikujeme tuto definici na židovskou populaci v České republice, můžeme ji chápat jako etnickou menšinu. Židovská populace se odlišuje od většinové společnosti nejen svou etnickou identitou, ale i kulturními charakteristikami spojenými s židovskou tradicí, historií a náboženstvím. Členové židovské komunity mají vědomí své etnické identity a považují ji za základní aspekt svého kulturního dědictví.

Etnické menšiny v České republice jsou studovány hlavně z hlediska toho, jak jsou začleněny do společnosti a jaké mají možnosti. Jejich kulturní identita je vnímána jako přirozený projev jejich existence. Důraz je nutné klást však i na to, jaké mají místo v občanské společnosti. Prostor pro jejich autonomní rozvoj je považován za důkaz jejich plnoprávnosti a rovnocennosti. Snaha o rovnost menšin se často zaměřuje na akceptaci jejich kulturní odlišnosti. Většinová společnost hodnotí menšiny podle jejich kultury, sociálního postavení, vzdělání a životních hodnot. Kultura menšin se neustále vyvíjí a reaguje na společenské změny, což vede ke kulturnímu prolínání a vzájemnému ovlivňování. Etnické menšiny se snaží zachovat svou kulturní identitu, ale také inovovat a vytvářet nové atributy své autonomní kultury.³³

Etnická příslušnost

Rozdíl mezi pojmem etnicita a etnická příslušnost je založen na vnímání etnicity jako systému a pojmu etnická příslušnost jako projev vědomí, existence tohoto systému a sounáležitosti s ostatními členy. Etnická příslušnost může být v jednotlivci docela rozporuplná, přestože projevuje některé každodenní znaky (jazyk, kultura či hodnoty), při deklarování příslušnosti se jako člen etnika necítí a svou příslušnost při úředních příležitostech, jako je například sčítání obyvatelstva oficiálně neprojeví.³⁴

Etnická příslušnost u českých Židů není vždy založena na stejných pilířích vědomí. Jsou občany České republiky a mají českou státní příslušnost, ale jejich etnická příslušnost je dvojitá. Vědomí příslušnosti k české i židovské etnicitě může být založena na historii, kultuře, domácích zvycích či způsobu života.

---

³² BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ. *Etnické komunity v kulturním kontextu*. Praha: Ermat, 2008. s. 11. ISBN 978-80-87178-01-0.

³³ BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ. *Etnické komunity v kulturním kontextu*. Praha: Ermat, 2008. s. 11-14. ISBN 978-80-87178-01-0.

³⁴ BROUČEK, Stanislav. Základní pojmy etnické teorie. In: *Český lid: Národopisný časopis*. Ústav pro etnografii a folkloristiku Československé akademie věd, 1991, (78), s. 241-242. ISSN 2570-9216.

Etnické vědomí

Etnické vědomí je chápáno jako pocit sounáležitosti s určitou etnickou skupinou, tento pocit může vznikat na základě některých znaků etnicity či rodového původu. Toto vědomí vzniká při stejných kulturních hodnotách, stejném původu, stejném etnickém prostoru, stejné historii či stejné povahy etnické skupiny. Z etnického vědomí se může časem vyvinout vědomí národní, kdy etnikum cítí potřebu tvořit národ, stalo se tomu tak například u Švýcarů. Ve chvíli, kdy etnikum má silné etnické vědomí, ale nemá potřebu utvářet vlastní stát, hlásí se pak jednotlivým národům, ve kterých žijí jako etnická minorita, příkladem takového etnika jsou například Romové.³⁵

Etnické vědomí u židovské populace je velmi specifické a může vycházet z různých kolektivních znaků. Jedním z nich je historické povědomí, které vychází z paměti holocaustu nebo i z dávnější historie. Může být také založeno pouze na předávání rodinné tradice a rodovém původu. Přestože Židé mají svůj vlastní stát Izrael, mnoho z nich žije v diasporách po celém světě, kde v jednotlivých zemích tvoří etnické minority. Tyto etnické minority mají určité kulturní prvky shodné napříč světem bez ohledu na vzdálenost mezi nimi.

Etnikum

Etnikum není prostorově homogenní, nemá ani žádnou organizační formu. Etnikum vyjadřuje souhrn lidí, kteří mají stejnou etnickou příslušnost. Hranice etnika jsou vyjádřeny kulturně – hodnotami, jazykem nebo historickým povědomím. Etnikum rozhodně není totéž, co národ, rozdílem mezi národem a etnikem je politicko-geografické vymezení, které etnikum postrádá. Existují i případy kdy národ a etnikum splývají ale není to velmi časté.³⁶

Židovské etnikum najdeme roztroušené po celém světě, nemá však žádnou organizovanou formu je založeno pouze na kolektivním vědomí příslušnosti k tomuto etniku. Toto vědomí je vyjádřeno stejnými hodnotami a kulturními zvyky a znaky, které jsou shodné napříč světem.

---

³⁵ VASILJEV, Ivo. Základní pojmy etnické teorie. In: *Český lid: Národopisný časopis*. Ústav pro etnografii a folkloristiku Československé akademie věd, 1991, (78), s. 244. ISSN 2570-9216.

³⁶ HUBINGER, Václav. Základní pojmy etnické teorie. In: *Český lid: Národopisný časopis*. Ústav pro etnografii a folkloristiku Československé akademie věd, 1991, (78), s. 244-245. ISSN 2570-9216.

Etnocentrismus

Etnocentrismus je tendence hodnotit sociální, kulturní a životní prvky cizího etnika podle pravidel, hodnot a znaků etnika vlastního. Myšlenka nadřazenosti vlastní skupiny, která by měla představovat měřítko pro skupiny ostatní.³⁷

Etnocentrismu aplikovaný na židovskou populaci v České republice vyplývá ze vztahu většinové kultury k menšinové skupině. Můžeme ho tedy vnímat, jako předsudky a stereotypy vůči židovské menšině, například myšlenky založené na nepravdivých představách o židovské kultuře a tradici. Etnocentrismus je pojem, který je oboustranný, lze ho tedy aplikovat i obráceně. Myšlenka nadřazenosti židovské populace vůči populaci české. Problémem etnocentrismu a Židů v České republice je dvojí identita, Židé jsou zároveň i Čechy. Etnocentrismus by v tomto případě znamenal spíše určitý pocit nadřazenosti a vyvolenosti, bez přidaného opovrhování českou populací, kterou jsou prakticky také součástí.

4.2 Základní etnické teorie

Primordialistická teorie

Klasická primordialistická teorie považuje etnicitu za vrozenou, pevnou a trvalou. Podle této teorie se každý jedinec rodí do etnické skupiny nebo „kmene“. Etnická identita slouží základní lidské potřebě sounáležitosti a smyslu. Předpokládá, že zásadní kulturní rozdíly etnických skupin vedou ke střetu kultur a vzniku násilí.³⁸

Podle primordialistické teorie jsou etnické skupiny odvozeny od přírody, biologicky determinovány v minulosti nebo konstruovány jedinci v dávné minulosti. Jakmile člověk patří k jedné etnické skupině zůstává mu do konce života a nemůže skupinu změnit. V každé skupině mají jedinci určité skupinové vědomí, které je časem posilováno prostřednictvím mýtů a symbolů, které se předávají mladším generacím. Etnické konflikty jsou podle této teorie přirozeným jevem, který vzniká v důsledku etnických rozdílů. Etnicita je vztahový

---

³⁷ CVEKL Jirí. Základní pojmy etnické teorie. In: *Český lid: Národopisný časopis*. Ústav pro etnografii a folkloristiku Československé akademie věd, 1991, (78), s. 245-246. ISSN 2570-9216.

³⁸ ADLVAR, Naysan a Mariz TADROS. The Evolution of Ethnicity Theory: Intersectionality, Geopolitics and Development. In: *Development Studies – Past, Present and Future*. 2016, (47), s. 123–136. ISSN 1759-5436.

koncept, když existuje skupina vnitřní neboli vlastní, musí existovat i skupina vnější neboli cizí.³⁹

Na Židovskou populaci je možné primordialistickou teorii aplikovat velmi snadno. Židovský původ je vrozený, dítě židovské matky se stává Židem. Židovský původ či etnicita tedy není charakteristika, kterou nabývá člověk v průběhu života. Vědomí židovského původu je pevně dáno od narození. V průběhu života je toto předurčené vědomí doprovázeno pocitem silné sounáležitosti.

Instrumentalistická teorie

Tato teorie zpochybňovala klasický primordialistický přístup, počátky instrumentalistického přístupu začínají v roce 1998 esejí Bartha, kde zpochybnil přesvědčení, že etnické skupiny jsou odlišné ohraničené jednotky s vrozenými kulturními charakteristikami. Podle instrumentalistické teorie si jednotlivci vybírají jednotlivé formy kulturní diferenciacce, které jsou pro ně zásadní. K udržování hranic mezi etnickými skupinami dochází pomocí rozlišování „my“ a „oni“. Kulturní rysy specifické pro určité etnikum nejsou pevně dané, ale jsou situačně definované. Barth takto zdůraznil vztahovou, interakční a situační povahu etnicity.⁴⁰

Z pohledu instrumentalismu je etnicita nástroj, který lidé používají k dosažení svých cílů. Etnická příslušnost může být také zneužita k politickým konfliktům, jako prostředek manipulace, kdy jedinec zmobilizuje svoji etnickou skupinu za účelem ovlivňování veřejného prostoru. Důvodem je to, že etnické skupiny sdílí společné cíle ve svém životě.⁴¹

Příklad, kdy si Židé vybírají, do jaké míry budou kulturní prvky, symboly a způsoby diferenciacce od většinové společnosti užívat, je možné vidět v moderní Evropě velmi často. Příkladem může být paměť holocaustu, která je používána jako prostředek posilování etnické sounáležitosti a kolektivní identity moderního židovstva. Instrumentalismus je

---

³⁹ YEGHIAZARYAN, Laura. Which of the three main ethnic conflict theories best explains the Ethnic violence in the post-soviet states of Azerbaijan, Georgia, and Moldova? In: *Undergraduate Journal of Political Science*. Political Science Department, California State Polytechnic University, Pomona, 2018, (3), s. 46-64. Dostupné z: <https://www.cpp.edu/class/political-science/participate/undergraduatejournal/vol3/yeghiazaryan-3.pdf>

⁴⁰ ADLPARVAR, Naysan a Mariz TADROS. The Evolution of Ethnicity Theory: Intersectionality, Geopolitics and Development. In: *Development Studies – Past, Present and Future*. 2016, (47), s. 123–136. ISSN 1759-5436.

⁴¹ YEGHIAZARYAN, Laura. Which of the three main ethnic conflict theories best explains the Ethnic violence in the post-soviet states of Azerbaijan, Georgia, and Moldova? In: *Undergraduate Journal of Political Science*. Political Science Department, California State Polytechnic University, Pomona, 2018, (3), s. 46-64. Dostupné z: <https://www.cpp.edu/class/political-science/participate/undergraduatejournal/vol3/yeghiazaryan-3.pdf>

možné také aplikovat na mezikulturní vztahy, které ovlivňují formování novodobé židovské identity v Evropských zemích. V neposlední řadě je příhodné použít instrumentalistickou optiku na vliv vnějších tlaků a stereotypů. Zkoumat jak diskuze o Židech a jejich prezentace v médiích ovlivňuje jejich vnímání své vlastní identity.

Konstruktivistická teorie

Základem této teorie je myšlenka, že etnicita je sociálně konstruována, je neustále a nepřetržitě konturována pomocí sociální interakce, elitami i běžnými lidmi. Etnicita je vytvářena a znovu vytvářena prostřednictvím každodenních akcí jednotlivců, kteří se vnímají jako společná skupina díky určité etnické identitě.⁴²

Etnické identity jsou konstruovány, rekonstruovány a mobilizovány v souladu se sociálním a politickými faktory. Podle konstruktivismu jsou etnické skupiny sociální konstrukcí, jsou vytvořeny na základě vládnoucích kulturních norem. Podle této teorie také jedinci nepatří pouze do jedné etnické skupiny, sama etnická skupina je směsí několika dalších kulturních identit. Konstruktivisté jsou zastánci faktu, že etnické konflikty nastanou, když se zhroutí politické režimy, protože pod sebou mají několik nesoudržných etnických skupin, které pro pocit bezpečí začnou soutěžit mezi sebou. Etnické konflikty mohou také vzniknout při politické nadvládě jedné etnické skupiny, kdy skupina druhá cítí pocit nebezpečí nebo že je v nevýhodě.⁴³

Skrze konstruktivistickou teorii je možné zkoumat, jak politické změny ve světě ovlivňují vnímání a konstrukci židovské identity. Například, jak se politické události nebo legislativa týkající se náboženství, etnických skupin či menšin, projevují na konstrukci židovské identity. Tuto situaci může představovat například konflikt mezi Izraelem a Palestinou, který mohl zapříčinit změnu vnímání a konstrukce židovských populací v Evropských zemích. V některých případech zesílením vědomí, díky podpoře státu a většinového obyvatelstva, v jiných případech zeslábnutím, kdy většinová společnost nestála na stejné straně v rámci konfliktu.

---

⁴² ADLPARVAR, Naysan a Mariz TADROS. The Evolution of Ethnicity Theory: Intersectionality, Geopolitics and Development. In: *Development Studies – Past, Present and Future*. 2016, (47), s. 123–136. ISSN 1759-5436.

⁴³ YEGHIAZARYAN, Laura. Which of the three main ethnic conflict theories best explains the Ethnic violence in the post-soviet states of Azerbaijan, Georgia, and Moldova? In: *Undergraduate Journal of Political Science*. Political Science Department, California State Polytechnic University, Pomona, 2018, (3), s. 46-64. Dostupné z: <https://www.cpp.edu/class/political-science/participate/undergraduatejournal/vol3/yeghiazaryan-3.pdf>

4.3 Teorie diskriminace

Slovo diskriminace pochází z latinského výrazu *discriminare*, které znamená v přesném překladu „rozlišovat“.⁴⁴

Diskriminace je proces. Ten spočívá v rozlišování a ovlivňování jednání či zacházení s lidmi na základě jejich příslušnosti k určité skupině, a to bez ohledu na individuální schopnosti nebo kvality. Tento proces je často spojen s negativním vlivem na ty, kteří jsou diskriminováni. Přímá a nepřímá diskriminace jsou dvě hlavní formy, které se liší v způsobu, jakým se projevují a jaký mají vliv na jednotlivce. Přímá diskriminace je explicitní a otevřená. Jedná se o situaci, kdy je jednání nebo zacházení s jedním jednotlivcem nebo skupinou lidí zcela odlišné od zacházení s jinou skupinou, a to zejména na základě určité charakteristiky, jako je rasová příslušnost, náboženství, pohlaví anebo věk. Přímá diskriminace je často snadno identifikovatelná a je často explicitně zakázána právními předpisy. Nepřímá diskriminace je složitější a méně zjevná. Tato forma diskriminace není explicitně zaměřena na určitou skupinu lidí, ale může mít stejně negativní dopad. Nepřímá diskriminace se projevuje prostřednictvím zpočátku neutrálních pravidel, rozhodnutí nebo postupů, které mohou neúmyslně vytvářet nerovnosti mezi jednotlivci nebo skupinami. Například pravidlo, které vyžaduje určité fyzické schopnosti, může nepřímo diskriminovat osoby se zdravotním postižením. Tato forma diskriminace je obtížnější identifikovat a adresovat. Obě formy diskriminace jsou nejen morálně nepřijatelné, ale také porušují základní práva jednotlivců, jak je zakotveno v právních předpisech.⁴⁵

Příkladem přímé diskriminace je situace, která zahrnuje omezení přístupu k zaměstnání, bydlení nebo vzdělání na základě židovské identity/ethnicity. Přímá diskriminace zahrnuje odmítnutí poskytnutí ubytování nebo práce. V situaci, kdy je kritérium rozhodování neutrální, ale přesto je s jednotlivcem zacházeno méně příznivě na základě židovského původu/ethnicity, se jedná o případ nepřímé diskriminace. Diskriminace ať přímá či nepřímá je v rozporu s Listinou základních práva svobod, která zakazuje diskriminaci na základě rasy, pohlaví, jazyka, víry, náboženství, politického či jiného smýšlení, národnosti, původu či jiného příznaku.

---

⁴⁴ BOBEK, Michal, Pavla BOUČKOVÁ a Zdeněk KÜHN. *Rovnost a diskriminace*. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 37. ISBN 978-80-7179-584-1.

⁴⁵ Diskriminace: Boj na dlouhou trať [online]. In: *Policie české republiky*. 2009 [cit. 2024-03-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/diskriminace.aspx>

Diskriminace je rozdílná i podle toho, zda je založena na nenávisti vůči rase či nenávisti vůči etniku. Rasová diskriminace bývá silnější než etnická diskriminace, která na „rasových odlišnostech“ nestaví. Etnická diskriminace tedy může spíše vést k asimilaci a pozměnění kultury utlačované menšiny.⁴⁶

4.4 Asimilační modely

Dvě hlavní teorie kulturní asimilace jsou přímočará asimilace a segmentovaná asimilace. Teorie přímočaré asimilace představuje koncept, při kterém každá další generace vzestupuje ekonomicky i kulturně. Segmentovaná asimilační teorie naopak popisuje tři možná východiska pro každou další generaci, kterými může být vzestup, úpadek či vzestup se zachováním vlastní původní kultury.

Straight-line Theory

Teorie s názvem „Straight line theory“ v překladu tedy „teorie přímé linie“, která vznikla v roce 1945 popisuje důsledky asimilace a akulturačního procesu. Představuje myšlenku, že ve srovnání s první generací přistěhovalců přináší sociální systém zlepšení pro generaci druhou. Druhá generace, tedy potomci generace první mají vyšší životní úroveň, zažívají obecně lepší podmínky pro život, méně konfliktů a třídních rozdílů. Tato teorie zahrnuje i aspekt ekonomický, tedy předpokládá větší ekonomický úspěch, v každé další generaci.⁴⁷

Příklad, kdy první generace přináší zlepšení sociálního systému pro generaci druhou, je pád komunistického systému v roce 1989 a přechod k systému demokratickému. Židovská populace dříve čelila náročným podmínkám a překážkám, se kterými se jejich potomci už setkávat nemuseli. Druhá generace zažila méně sociálních a třídních konfliktů ve srovnání s první generací. Toto vede nejen k lepší integraci do širší skupiny, ale také k větší aktivitě židovské komunity jako takové.

---

⁴⁶ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. s. 27. ISBN 978-80-7419-053-7.

⁴⁷ ZIYANAK, Sebahattin. Critically Assessing Classic Assimilation Theory and Alternative Perspectives for Immigrants and the Second Generation in the United States. In: *Race, Gender & Class Journal*. 2015, (22), s. 143-149. ISSN 1082-8354. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26505330>

Teorie segmentované asimilace

Základem segmentované teorie asimilace, která je možná aplikovat na židovskou populaci v USA, je proces, při kterém se děti neboli druhá generace přistěhovalců začleňuje do většinové společnosti. Tato teorie si klade otázku, proč některé skupiny imigrantů po přistěhování do jiné země společensky i ekonomicky upadají a jakým způsobem se mohou z této tendence vymanit a obrátit vývoj směrem k lepšímu. Vysvětluje, do kterého segmentu společnosti se může skupina imigrantů integrovat na základě několika determinantů, kterými jsou vzdělání, aspirace a motivace, jazyková vybavenost, místo narození, věk, rodinné ekonomické zázemí a další. Segmentovaná teorie pohlíží na asimilaci jako proces, který se skládá z několika segmentů. Prvním segmentem je vzestupná mobilita přistěhovalců, což představuje kulturní a ekonomickou integraci do střední třídy a následný ekonomický a kulturní vzestup. Druhým segmentem je sestupná mobilita, která znamená integraci přistěhovalců do spodní třídy, spojená s následným ekonomickým a kulturním upadáním. Poslední segment znamená integraci do střední třídy, spojený se záměrným zachováním hodnot a solidarity vůči své skupině, což má za následek ekonomický i kulturní vzestup, při zachování některých aspektů původní kultury. Na rozdíl od ostatních asimilačních modelů, tato teorie zdůrazňuje interakce mezi těmito determinanty spíše než jejich samostatnou důležitost. Stupeň a směr asimilace je dán souhrou mezi individuálními (finanční a lidský kapitál, rodinná struktura a kulturní vzorce) a vnějšími faktory, jako je například rasová stratifikace a ekonomické příležitosti.⁴⁸

Tato teorie zdůrazňuje důležitost kombinace různých determinantů. Kulturního či ekonomického vzestupu může židovská populace dosáhnout interakcí individuálních determinantů a vnějších faktorů, tedy například reakcí na ekonomické podněty, jako jsou dotace na kulturní a vzdělávací projekty. Základem vzestupné mobility, která je spojena s kulturní a ekonomickou integrací je také podpora vzdělání svých dětí, což vede k lepším příležitostem a další vzestupné mobilitě. Při integraci do střední třídy je ale stále podstatné zachování některých aspektů původní kultury, tedy zachování židovských tradic a hodnot.

---

⁴⁸ ZHOU, Min. Segmented Assimilation: Issues, Controversies, and Recent Research on the New Second Generation. In: *The International Migration Review*. 1997, (31), s. 975–1008. ISSN 0197-9183. Dostupné z: doi:10.2307/2547421

4.5 Teorie vlivu náboženství na židovskou hospodářskou etiku

Max Weber představuje ve své práci s názvem *Sociologie náboženství* teorii jejíž jádrem je vliv náboženství a víry na hospodářské chování jedince. Srovnává různé náboženské etiky podle stupně racionalizace ekonomické činnosti. Podle Webera je stupeň racionalizace nepřímou úměrou síle magického prvku obsaženého v určitém náboženství.⁴⁹

Weberova teorie může být aplikována na zkoumání, toho jak náboženské hodnoty a etika židovství ovlivňují podnikání a hospodářský úspěch. Například důraz na vzdělání a pracovní etiku může být spojen s náboženským kontextem. Vzhledem k důrazu na vzdělání v židovské tradici může tato teorie ukazovat, že racionalizace se projevuje nejen v ekonomické sféře, ale také ve vzdělávacím systému.

Ekonomický antisemitismus

S předchozí teorií o vlivu náboženství na hospodářskou etiku úzce souvisí „ekonomický antisemitismus“, který představuje formu diskriminace zaměřenou na Židy v ekonomické sféře na základě stereotypů spojených s negativními představami o ekonomickém postavení, povoláních nebo chování Židů.

Stereotypy spojené s chamtivostí, půjčováním peněz a lichvou často podněcují antisemitistické názory a mohou ovlivňovat vnímání Židů dodnes. Tyto předsudky mohou vést k diskriminaci nejen v pracovním a profesním prostředí.⁵⁰

Karl Lueger, antisemitský starosta Vídně na začátku 20. století, využil ekonomický antisemitismus k získání podpory tvrzením, že Židé monopolizují kapitalismus, což vede k nespravedlivé soutěži v ekonomické sféře. Jeho myšlenky ovlivnily Adolfa Hitlera a odrážely se v programu nacistické strany v Německu v 20. letech. Ekonomický antisemitismus byl významným nástrojem pro pravicové strany k mobilizaci veřejné podpory a prosazování diskriminačních politik zaměřených na Židy na základě vnímaných ekonomických praktik.⁵¹

Ve spojení s ekonomickým antisemitismem existuje také pojem „Žid kapitalista“. Tento pojem popisuje člověka židovského původu, který podporuje principy kapitalismu,

---

⁴⁹ SEDLÁČEK, Jan. Max Weber: Sociologie náboženství. In: *Sociologický Časopis*. Praha, 1999, (35), s. 362–366. ISSN 0038-0288. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41131481>

⁵⁰ REUVENI, Gideon a Sarah WOBICK-SEGEV. *The Economy in Jewish History: New Perspectives on the Interrelationship between Ethnicity and Economic Life*. New York: Berghahn Books, 2011. s. 8. ISBN 978-1-84545-774-7.

⁵¹ Antisemitism. In: UNITED STATES HOLOCAUST MEMORIAL MUSEUM. *Holocaust encyclopedia* [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/antisemitism-1>

což je ekonomický a politický systém založený na soukromém nebo korporátním vlastnictví výroby a zisků, na rozdíl od veřejného nebo státního vlastnictví. Tento pojem se považuje za antisemitistický, když je židovská populace obviňována z manipulace s ekonomikou, ať už historicky či v současnosti. Toto obvinění může být zakořeněno v dlouhodobém stereotypu spojujícím Židy s financemi, který existuje již od středověku, kdy mnoho židovských komunit mělo monopol na obchod a finance. Dnes se tyto stereotypy mohou projevovat například skrze antisemitistické narážky na židovské kapitalisty ve veřejném diskurzu, ve výtvarném umění nebo v politických rétorikách. Tyto projevy jsou formou ekonomického antisemitismu, který představuje zneužití ekonomického postavení a chování židovské populace jako nástroj k propagaci nenávisti či kritiky.⁵²

4.6 Teorie vlivu náboženství na identitu jedince

Náboženství

Durkheimova definice náboženství: „*Náboženství je jednotný systém víry a praktik týkajících se posvátných věcí, tedy věcí oddělených a zakázaných – víry a praktiky, které spojují všechny, kdo se k nim hlásí, do jednoho morálního společenství zvaného církev.*“ Durkheim představoval náboženství jako jev, který velmi silně rozděluje společnosti a je velmi protikladný. Skutečná náboženská víra je společná nějaké skupině lidí, kteří se k ní hlásí a cítí určitou jednotu, díky společným obřadům a stejné víře.⁵³

Známý výrok Karla Marxe, který popisuje náboženství jako opium lidstva, není však jediný záznam Karla Marxe, který se vyjadřuje k náboženství. Marx o náboženství říká také, že je to pouze iluzorní štěstí a že je to povzdech utlačeného tvora, cit bezcitného světa, duch bezduchých poměrů. Náboženství je útěcha utlačované dělnické třídy, která trpí vykořisťováním v nespravedlivém společenském uspořádání. Náboženství má za úkol této vytláčované třídě pomáhat přežít. Etymologický pohled Petra L. Bergera rozebírá slovo „religion“, které pochází z latinského slova „*religare*“ znamenající znovu svázat nebo svázat zpět. Z etymologického hlediska teda náboženství znamená proces uctívání boha, který znovu spojuje chybějící nebo přerušovaný vztah mezi bohem a jedincem. Podle S. Aniha je náboženství pocit absolutní závislosti člověka, která byla podnícena pocitem nedostatečné

---

⁵² Jewish capitalist. In: *American Jewish Committee* [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://www.ajc.org/translatehate/Jewish-capitalist>

⁵³ DURKHEIM, Émile. *The Elementary Forms of Religious Life*. Oxford: Oxford University Press, 2008. s. 39-44. ISBN 9780199540129.

ochrany, zaopatření, obživy. Člověk musí být závislý na božském ve všech těch věcech, které si nemůže zajistit sám. Představuje náboženství z psychologického hlediska jako budování bariéry fantazie proti strachu, založené na myšlence, že psychologické přizpůsobení je spojeno se stresem. Definice Daniela E. Schleiermachera je založena na myšlence, že náboženství definuje závislost člověka na nejvyšší bytosti, o níž se věří, že je všemocná a vševědoucí, společnost si tak vysvětluje některá tajemství, jako původ člověka, původ smrti a život po smrti. Člověk touží po bytosti, která má odpovědi na všechny otázky a řešení všech problémů. Ottova konceptualizace náboženství sdílí klíčový fakt se Schleiermacherem, oba říkají že náboženství se vypořádává s existencí nadpřirozených bytostí. Otto popisuje, že člověk cítí pocit závislosti na bohu, především při konformaci s tajemstvím.⁵⁴

Podle Durkheima židovská populace vnímá náboženství, jako jednotný systém víry a praktik spojujících je do morálního společenství, sdílí obřady, tradice a víru, které jsou pro tuto jednotu klíčové. Z Marxovy perspektivy vidí Židé náboženství jako formu iluzorního štěstí a útěchy. Bergerova perspektiva ukazuje náboženství jako proces znovu spojování s bohem a vytváření psychologické bariéry proti strachu v těžkých chvílích. Schleiermacher tvrdí že náboženství poskytuje odpovědi na existenciální otázky, pro židovskou populaci to znamená odpověď na otázky týkající se původu, smrti a života po smrti.

Identita

Jedna z možných definic identity je pojem neměnnosti a pomalu se měnícího jádra osobnosti, které se projevuje ve všech aspektech činnosti jedince, bez ohledu na okolní jevy. Druhý pojem identity ji představuje jako přechodný a přizpůsobivý koncept, kdy jedinec přechází mezi různými prostředními, na které se adaptuje a projevuje odlišné identity odpovídající aktuálnímu prostředí. Oba koncepty jsou přirozené, pouze se otevírají v jiných prostředích. První koncept identity je odpovídající v raném věku a v primární skupině jako je rodina. Naopak druhý koncept je nutný v institucionální sféře či na pracovišti. Primární i sekundární skupiny hrají důležitou roli při formování identity jednotlivce. Jelikož součástí druhého konceptu identity je i náboženství a etnicita, jsou tyto institucionální sféry zásadní při utváření identity člověka.⁵⁵

---

⁵⁴ OPPONG, Steward Harrison. Religion and Identity. In: *American International Journal of Contemporary Research*. 2013, (3), s. 10-16. ISSN 2162-142X. Dostupné z: doi:10.30845/aijcr

⁵⁵ OPPONG, Steward Harrison. Religion and Identity. In: *American International Journal of Contemporary Research*. 2013, (3), s. 10-16. ISSN 2162-142X. Dostupné z: doi:10.30845/aijcr

Židovská identita může být kombinací obou konceptů v závislosti na situacích a prostředcích. Neměnnost jádra osobnosti spojená s tradicemi a hodnotami může koexistovat s přizpůsobivostí a přechodností identity.

Vliv náboženství na identitu jedince

Hypotéza Stewarda Harrisona Opponga, předpokládá že náboženství má pozitivní vliv na formování identity a vliv náboženství bývá zásadní pro formování identity v dospívání. Opponga zkoumá vztah mezi náboženstvím a identitou, zkoumá pohled na vztah náboženství a identity, který vychází z myšlenky hlubokého pocitu jednoty založeném na konceptu vytváření identity podle Émile Durkheima. Dále zkoumá souvislost mezi etnicitou a náboženstvím, a jaký dopad má tento vztah na formování identity, především s ohledem na mládež a hledání identity. Vliv náboženství se liší v různých společnostech a epochách, může být významný v jedné společnosti, ale naprosto opomenutelný v jiné. Rozdíly mezi mírami vlivu však neeliminuje celkový vliv náboženství na identitu a její vývoj a evoluci v historii. Síla vztahu mezi náboženstvím a identitou může být ovlivněna několika faktory, kterými jsou intenzita náboženského svazku, vliv komunity na chování jedince a také rodičovský vliv. Děti jejichž rodiče jsou silně věřící, budou s větší pravděpodobností samy silně věřící. Vliv náboženství na utváření identity může být také skrze komunitu, která se pohybuje okolo jedince. Pokud bude okolní komunita silně věřící a bude se chovat podle určitých pravidel a zásad vycházejících z určitého náboženství, je pak vysoce pravděpodobné, že se jedince adaptuje na zvyky a pravidla komunity. To znamená že vliv náboženství této komunity na jedince je velmi silný. Náboženství v současné době má mnohem méně důležitou roli než v historii, nutné proto říci, že náboženství má vliv na identitu v závislosti na okolnostech, sledovaných skupinách a období v historii.⁵⁶

Židovská mládež formuje svou identitu v dospívání pod vlivem náboženství. Tradice, rituály a víra poskytuje pocit příslušnosti k etniku a komunitě. Intenzita náboženské víry, vliv komunity a rodičovský vliv jsou klíčové při formování židovské identity. Vzhledem k historickým změnám a proměnám postavení náboženství ve společnosti jsou tyto vlivy proměnlivé a závisí na různých historických faktorech a podmínkách dané společnosti.

---

⁵⁶ OPPONG, Steward Harrison. Religion and Identity. In: *American International Journal of Contemporary Research*. 2013, (3), s. 10-16. ISSN 2162-142X. Dostupné z: doi:10.30845/aijcr

4.7 Antisemitismus

Dějiny antisemitismu sahají až k počátku vnímání Židů jako samostatné etnické skupiny s vlastními náboženskými a kulturními zvyky. Počínají tedy v předkřesťanském věku a zasahují do přítomnosti. Petr Schäfer popisuje antisemitismus jako „*variabilní, vícevrstvý a otevřený systém, který se v průběhu své historie neustále obohacuje o nové aspekty a v různých sociálních konstelacích nabývá nových podob*“. Vývoj antisemitismu je postaven na dramatických skocích.⁵⁷

Definovat antisemitismus není vůbec jednoduchý úkol, není možné cokoli negativního, co je vyřčeno o Židech či Izraeli brát jako antisemitistické. Kde je tedy hranice kritiky a kde začíná projev antisemitismu jako zášť a nenávisť vůči určité skupině?

Deborah Lipstadvová definuje antisemitismus jako něco neurčitého, ale snadno rozeznatelného, popisuje jej jako pocit. „*Antisemita je člověk, který nenávidí Židy více, než je nezbytně nutné*“, tento výrok lze interpretovat na příkladu, kdy jakási osoba udělá něco, co sléhává druhá osoba za nevhodné. Přirozeně může cítit odpor, ale pokud je tento odpor alespoň o malinko větší, jen proto, že je první osoba židovského původu, jedná se o antisemitismus.⁵⁸

Židovský původ nemá s nevhodným chováním nic společného, ale ve chvíli, kdy je na původ upozorněno v kontextu s výtka nevhodného chování, můžeme tento akt brát jako antisemitistický.

Definice Mezinárodní aliance pro připomínání holocaustu (IHRA, International Holocaust Remembrance Alliance), která byla přijata Evropským parlamentem zní: „*Určité vnímání Židů, jež je možné považovat za nenávisť k Židům. Rétorické a fyzické projevy antisemitismu jsou namířeny proti židovským nebo nežidovským jedincům a/nebo proti jejich majetku, proti institucím a náboženským zařízením židovské komunity.*“⁵⁹

---

⁵⁷ SCHÄFER, Peter. *Krátké dějiny antisemitismu: Kde se zrodila nenávisť k Židům a proč se pořád vrací*. Praha: Paseka, 2022. s. 11-20. ISBN 978-80-7637-285-6.

⁵⁸ LIPSTADT, Deborah E. *Antisemitismus: tady a teď*. Praha: Triton, 2020. s. 23-24. ISBN 978-80-7553-761-4.

⁵⁹ Definition of antisemitism. In: *International Holocaust Remembrance Alliance* [online]. 2016 [cit. 2024-01-20]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/combating-antisemitism/definition-antisemitism_en

5 Praktická část práce

Praktická část této práce je provázána důležitými tématy souvisejícími s židovskou komunitou v České republice. Ze začátku je rozebrána historie židovského osídlení a její vliv na současný stav komunity. Následuje vysvětlení pojmu „židovská identita“ v kontextu české společnosti. Dále je charakterizován vztah českého židovstva k tradicím, zvykům a jazyku. Duchovní život komunity je mapován skrze vztah českých Židů k náboženství a synagoze. Sociální integrace a aktivita jsou zaznamenány prostřednictvím kulturních akcí a komunitního života. Důležitý aspekt židovské identity je popsán prostřednictvím vztahu k Izraeli. Postupně jsou studovány rozdíly v životním stylu a vnímání světa mezi židovskou komunitou a většinovou společností. Stereotypy, předsudky a antisemitismus, které mohou ovlivňovat vztahy v rámci společnosti, jsou vysvětleny z pohledu židovské komunity.

5.1 Historie židovské populace na území ČR

Židé jsou na českém území přítomni již v období říše římské, první písemné doklady jsou však až z 10. století, kdy Raffelstättenský celní řád uvádí obchodní kontakty židovských kupců. Nejstarší židovské osídlení v ČR najdeme v podobě kupeckých osad v okolí Prahy, Brna, Litoměřic, Jihlavy a dalších obchodních středisek. Tyto osady vznikly v období mezi 11. až 13. stoletím, stejně jako několik hmotných památek, mezi nimi například náhrobní kameny na zaniklých židovských hřbitovech, či hlavní část Staronové synagogy v Praze. V období středověku zastávali Židé roli obchodníků, byli známí prodejem a dovozem luxusního zboží. V důsledku kanonického práva, které Židům zakazovalo provozovat řemesla a mnoho dalších činností, se orientovali na peněžnictví, především na půjčování peněz, které jim bylo vyhrazeno až do husitských válek. V pohusitské době docházelo k častým vystěhováním Židů. V průběhu 15. až 16. století byli Židé vypovězeni ze všech královských měst kromě Prahy a Kolína, proto se velká část židovské populace usadila ve venkovských oblastech, kde poskytovali panstvím a velkostatkům velký ekonomický přínos. Hlavní židovská obec byla vždy v Praze, protože byla nejpočetnější a nejrozvinutější. V pražské židovské obci sídlil i vrchní rabín, který ji zastupoval ve styku s městskými orgány a státní správou. Největší rozmach zažily židovské obce v období renesance, tedy od druhé poloviny 16. století do začátku třicetileté války. Židům byla v tomto období poskytnuta větší tolerance a prostor pro vytvoření kontaktů s představiteli kultury a vědy. Po několika náročných dekádách v období třicetileté války byla nastolena nová restriktivní

opatření proti židovskému obyvatelstvu. V roce 1650 byla zrušena povolení a výsady týkající se obchodního a výrobního podnikání židovského obyvatelstva. Tyto procesy s názvem „úřední antisemitismus“ pokračovaly i v dalších letech, kdy byly jmenovány redukční komise, které měly za úkol snížit počet židovských obcí. V roce 1726 za vlády Karla IV. došlo k drastickému opatření, které mělo zabránit narůstání počtu židovských rodin. Vydané opatření umožňovalo se oženit pouze nejstaršímu synovi v rodině, ostatní museli zůstat svobodní či odejít ze země. Židé měli být také izolováni od křesťanského obyvatelstva. Nařízení předepisovalo, aby žili v uzavřených čtvrtích. Za vlády Josefa II. došlo k významnému převratu v historii židovské populace, kdy začalo docházet k výraznému zlepšování společenského postavení a následné emancipaci. Vydáním Josefinských reforem byla zrušena povinnost nosit židovské znamení na oděvu, Židům bylo povoleno navštěvovat školy i univerzity a mohli též vykonávat zaměstnání, která jim byla dříve zakázána. Zároveň bylo ale také zrušeno židovské soudnictví a zavedená vojenská povinnost pro Židy. Postupně docházelo k výrazné germanizaci českých Židů, především díky němčině jako úřednímu jazyku.⁶⁰

V roce 1848 dosáhli Židé právní rovnoprávnosti, byl zrušen familiantský (právo na manželství pouze nejstaršího syna) zákon a židovská daň. V roce 1867 došlo ke zrušení všech diskriminačních opatření, Židům bylo umožněno nabývat nehmotný majetek, což vedlo ke stavbě nových synagog a hlubší integraci do občanské společnosti. V 90. letech 19. století se začínají objevovat projevy antisemitismu, především ze strany odpůrců liberalismu, kteří se silným nacionalismem vyhraňovali vůči všemu „cizímu“. Docházelo k malování antisemitistických karikatur, psaní antisemitistických textů a šíření pomluv o židovské populaci. Tyto projevy pramenily především z obavy spiknutí „liberálních a kapitalistických Židů“ v ekonomice a politice. Jako reakce na protižidovské projevy se vyvinula sionistická myšlenka, jejíž jádrem bylo posílení sebeuvědomění židovského národa a vybudování vlastního národního státu. Vytvářelo se mnoho sionistických spolků a vydávání tiskovin se sionistickou tematikou.⁶¹

V rámci boje o českou židovskou kulturu a vlivem odsuzování všeho cizího bylo nejdůležitějším úkolem odstranit němčinu ze života židovského obyvatelstva. Židé běžně v synagogách hovořili výlučně německy a hebrejsky, ač se hlásí k české národnosti.

---

⁶⁰ ŠEDINOVÁ, Jiřina. Židé v Čechách a na Moravě. In: *Židé: Dějiny a kultura*. 3. vyd. Praha: Židovské muzeum, 2005, s. 35-54. ISBN 978-80-86889-11-5.

⁶¹ BARÁNEK, Daniel, Michael BUŠEK, Iveta CERMANOVÁ, et al. *Židé v českých zemích v 19.–20. století*. Praha: Židovské muzeum, 2021. s. 12-30. ISBN 978-80-87366-62-2.

Němčina byla obecně vnímána jako jazyk osvícenství, židovské emancipace a náboženské tolerance. Aby se však židovské rituály staly srozumitelnými i pro Židy žijící na venkově, bylo nutné začít využívat českého jazyka při bohoslužbách. Na konci 19. století nebylo německo-židovské spojení již tolerováno a Židé se museli více přiblížit „českému“ kulturnímu prostředí. Měli se chovat více jako Češi a upřednostňovat český jazyk před němčinou.⁶²

Po konci první světové války v roce 1918 se Československo stalo jedinou zemí, kde se Židé mohli oficiálně přihlásit k židovské národnosti. Židovské obyvatelstvo bylo podporováno politickými tvářemi v čele s prezidentem Tomášem Garriguem Masarykem. Na území Československa docházelo k mnoha smíšeným svazkům. Komunita československých Židů byla velmi pestrá, tvořena asimilanty, sionisty i německými Židy. V meziválečném období se Židům v Československu velmi dařilo, z této doby vzešlo mnoho nadaných hudebníků, spisovatelů, novinářů se židovským původem.⁶³

Ve 30. letech 20. století se situace pro židovské obyvatelstvo velmi zhoršila, objevovalo se více fyzických a verbálních útoků. Příčinou mohla být velká hospodářská krize a také příliv uprchlíků z Německa, Rakouska a později z okupovaných Sudet. Mnichovská dohoda ze září roku 1938 umožnila vstup nacistickému Německu na území Československé republiky a zabránil pohraniční oblasti Sudet. Právě ze sudetských oblastí odcházeli Židé do vnitrozemí. Antisemitistické útoky propukly v plné míře o tzv. Křišťálové noci, což byl pogrom, během kterého byly vypalovány synagogy, ničeny židovské hřbitovy, vykřikována antisemitistická hesla a drancovány obchody a obydlí. V prosinci roku 1938 vešly v platnost Norimberské zákony, jejichž cílem bylo úplné vyhlazení Židů a „konečné řešení židovské otázky“. Od června 1939 do září 1941 byla židovskému obyvatelstvu postupně odebrána různá práva. Nesměli vykonávat řadu povolání a funkcí ve státní sféře, nemohli vstupovat na veřejná prostranství a používat veřejnou dopravu. Židovským dětem bylo odebráno právo na vzdělávání v jakékoli formě. Od září roku 1941 museli Židé nosit tzv. židovskou (Davidovu) hvězdu, jako povinné označení na svrchním oděvu. Proběhla také povinná registrace židovského obyvatelstva, která později sloužila jako seznam budoucích obětí genocidy. V roce 1941 zahájila okupační správa deportace židovského obyvatelstva. Nejdříve byli Židé shromážděni v průchozích táborech

---

⁶² KIEVAL, Hillel J. *Formování českého židovstva: národnostní konflikt a židovská společnost v Čechách 1870-1918*. Praha: Paseka, 2011. s. 58–76. ISBN 978-80-7432-174-0.

⁶³ BARÁNEK, Daniel, Michael BUŠEK, Iveta CERMANOVÁ, et al. *Židé v českých zemích v 19.–20. století*. Praha: Židovské muzeum, 2021. s. 41-47. ISBN 978-80-87366-62-2.

či ghettech a později byli deportováni na východ. Jako přechodný tábor pro Protektorát Čechy a Morava bylo vybráno město Terezín. Lidé, kteří přežili těžkou práci a příšerné životní podmínky v Terezíně, dále pokračovali transportem na východ do vyhlazovacích táborů. Od začátku listopadu 1941 do konce dubna roku 1945 bylo do vyhlazovacích táborů z Terezína převezeno 140 tisíc mužů, žen a dětí. Přestože v roce 1945 skončila druhá světová válka, návrat Židů domů nebyl jednoduchý a šťastný. Mnoho z nich bylo v důsledku několikaletého utrpení fyzicky nemocných a trpěli psychickými problémy. V tomto období na území Československa žilo přibližně 10 tisíc Židů a 5 tisíc tzv. nežidovských Židů (lidé, kteří neměli s židovským náboženstvím a tradicemi nic společného, ale na základě nacistických zákonů byli za Židy označeni). Poválečné Československo neuznávalo existenci židovské národnosti.⁶⁴

Pro Židy, kteří se vraceli z koncentračních táborů do Československa po osvobození v květnu 1945, bylo toto období plné traumat. Mnozí se vrátili s podlomeným zdravím a nesčetnými traumatickými vzpomínkami. Po mnoha letech trápení se museli vypořádat s bolestnou ztrátou svých nejbližších. Vrátit se znamenalo čelit lhostejnosti okolí. Lidé často nechápali, co všechno ti, kteří přežili koncentrační tábor, museli prožít. Mnoho přeživších čelilo nejistotě ohledně získání československého občanství, zejména pokud pocházeli z regionů, které byly anektovány Sovětským svazem. Po válce se Židé potýkali s problémy jako nedostatek zaměstnání, absence nároku na restituci majetku nebo zdravotní a sociální pojištění. Ti, kteří zaškrtili německou národnost v roce 1930, čelili diskriminaci a ponižování.⁶⁵

Vítězný únor roku 1948, tedy počátek vládnutí komunistické strany Československa, znamenal pro židovské obyvatelstvo další omezení židovských a sionistických organizací. V květnu roku 1948 vznikl samostatný židovský stát Izrael, jehož vznik podporoval samotný Sovětský svaz. Odchod do Izraele byl Židům povolen pouze do roku 1949, poté začala Státní bezpečnost osoby, označující se jako sionisté, zatýkat. V období komunistického systému byli sionisté považováni za „přísluhovače amerického imperialismu“, označen takto mohl být kdokoli, kdo měl židovské předky či příbuzné. V 60. letech došlo k uvolnění komunistické ideologie a začalo docházet k projevování zájmu o židovskou historii, tradici,

---

⁶⁴ BARÁNEK, Daniel, Michael BUŠEK, Iveta CERMANOVÁ, et al. *Židé v českých zemích v 19.–20. století*. Praha: Židovské muzeum, 2021. s. 74-77. ISBN 978-80-87366-62-2.

⁶⁵ KORCOVÁ, Lucie. Lhostejnost, ztráta nejbližších i pocit viny z přežití. Návrat židů z koncentračních táborů nebyl lehký. In: *IRozhlas* [online]. [cit. 2024-03-07]. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/veda-technologie/historie/druha-svetova-valka-koncentracni-tabor-zide_2005230841_pj

umění a mnozí mladí lidé začali svou identitu v židovství nacházet. Po invazi ruských vojsk do Československa roku 1968 začala Státní bezpečnost opět prosazovat anti-sionistickou politiku. Za normalizace probíhaly čistky v rámci židovských obcí, kdy došlo k odstranění všech židovských funkcionářů. Ničení židovských památek bylo bráno jako součást modernizace státu za komunistické vlády, tato destrukce měla za cíl asimilaci „sionistů“ do většinové společnosti. Komunistická vláda se snažila také o přerušování vzdělávání mládeže o holocaustu, což bylo podle Státní bezpečnosti také projevem sionismu. V roce 1975 se Československo prostřednictvím Charty 77 zavázalo podpisem Závěrečného aktu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě k ochraně lidských a občanských práv a svobod. Sametová revoluce v listopadu roku 1989 zahájila převrat od komunistického systému k systému demokratickému, což umožnilo rozvoj židovské kultury a života. Židovské obce si po roce 1989 mohou svobodně zvolit své vedení a také znovu navázat kontakt se zahraničními židovskými organizacemi. V posledních třiceti letech dochází také k vzniku nových židovských organizací a obnovování předválečných.⁶⁶

5.2 Současná židovská komunita

V České republice nyní existuje deset židovských obcí. Největší a nejdůležitější obec je v Praze, dále pak v Liberci, Děčíně, Ústí nad Labem, Teplicích, Karlových Varech, Plzni, Brně, Olomouci a Ostravě. Celkový počet členů těchto obcí je zhruba 3 900. Počet všech Židů v České republice je mnohem vyšší, odhaduje se na 15 až 20 tisíc, většina z nich však není registrována v žádné obci, instituci či organizaci.⁶⁷

V České republice jsou aktivní ortodoxní, liberálně-progresivní i konzervativní proudy. V Praze i v regionech je mnoho synagog a zachovaných židovských čtvrtí, které jsou z většiny otevřeny pro veřejnost. V Praze působí Lauderovy školy, provozované nadací Ronalda S. Laudera, které jsou jediné židovské vzdělávací instituce v České republice. Židovská komunita v České republice je zastoupena Federací židovských obcí (FŽO), která zastřešuje většinu židovských obcí, institucí a organizací. Federace působí jako hlas komunity v politickém dění, bojuje proti antisemitismu a šíří podporu státu Izrael. S Federací židovských obcí spolupracuje také Tereziánská iniciativa, sdružení bývalých vězňů ghatt

---

⁶⁶ BARÁNEK, Daniel, Michael BUŠEK, Iveta CERMANOVÁ, et al. *Židé v českých zemích v 19.–20. století*. Praha: Židovské muzeum, 2021. s. 90-92. ISBN 978-80-87366-62-2.

⁶⁷ BARÁNEK, Daniel, Michael BUŠEK, Iveta CERMANOVÁ, et al. *Židé v českých zemích v 19.–20. století*. Praha: Židovské muzeum, 2021. s. 92. ISBN 978-80-87366-62-2.

Terezín a Lodž a jejich potomků. Tato organizace se zaměřuje na vzdělávání o holocaustu a předávání paměti, jejímž cílem je zamezení netolerance a popírání holocaustu.⁶⁸

Kromě těchto dvou institucí nejdeme v České republice i mnoho dalších, které mají různé zájmy. Veřejně nejznámější organizací je Židovské muzeum v Praze, které spravuje čtyři historické synagogy, obřadní síň, Starý židovský hřbitov, vlastní knihovnu a vzdělávací centrum. Aktivní je také Česká unie židovské mládeže (ČUŽM), což je mládežnická a dobrovolnická organizace, která spojuje židovskou mládež za účelem rozšíření židovské kultury a tradice.

Jelikož členy židovských obcí jsou jak ortodoxní Židé, tak i Židé, kteří nejsou praktikující a jejich židovská identita vychází například z kultury či národnosti, dochází ke střetům těchto dvou přístupů. Tento střet potvrzuje, jak je židovská populace rozmanitá a není možné si pod členem židovské obce představit jen nábožensky založené Židy, ale také Židy, kteří na akce a večery pořádané obcí dochází z jiných důvodů. Důvody, které je k tomu vedou mohou být například setkávání se s lidmi, kteří mají stejný původ nebo jen vůle chtít se zúčastnit společenské akce, na které lze pohovořit s přáteli. Narátor Šimon popisuje, jak se na Šábsově večeri pořádané židovskou obcí střetl s jiným přístupem k židovství:

„Každá ta věc má nějakou svoji symboliku a postupně s nima něco děláte podle toho, jak ten večer jako ubíhá. A teď samozřejmě pro mě to bylo hrozně složitý a už prostě při šestém kroku jsem se ztratil a nevěděl jsem, jestli mám jíst zrovna jablko nebo datle. A vedle mě byla nějaká paní, která byla úplně jako konsternovaná z toho, že jsem to prohodil, že prostě ten postup nedodržuju tak, jak mám. A bylo tam vidět úplně to neporozumění absolutní, že já jsem tam nebyl proto, abych si to odbyl prostě a splnil si tu micvu. Já jsem tam byl, protože jsem měl volnej večer a chtěl jsem si poslechnout něco zajímavýho, takže jsme to měli úplně jinak. Seděli jsme tam vedle sebe, ale každej jsme byli úplně jiný.“
(Šimon)

Základem židovské společnosti je pocit sounáležitosti a příslušnosti k určité komunitě a národu. Tento pocit je tvořen bezpodmínečným přijetím a pochopením mezi jednotlivými členy židovské komunity. Toto pevné spojení nepochybně vychází z historie, která nebyla příznivá a nutila židovské populace po celém světě držet pospolu, aby dokázali přežít dodnes. Navzdory rozdílům mezi jednotlivými členy je židovská komunita

---

⁶⁸ Community in Czech Republic. In: *World Jewish Congress* [online]. [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.worldjewishcongress.org/en/about/communities/CZ>

v nepříznivých situacích pevně semknutá. Tento pocit sounáležitosti a pevného propojení popisují narátoři takto:

„Já si myslím, že Židi mají jako obecně větší schopnost nějaké sounáležitosti, jako té opravdové sounáležitosti. A vnímám, že lidi, se kterými bych se normálně nebavila jo, třeba to není úplně moje krevní skupina, tak k nim mám vlastně hrozně blízko a přijímám je. A vlastně to cítíuji jako v jakýkoliv židovské komunitě, když prostě třeba cestuju a jdu do synagogy, nebo tak to bezpodmínečně přijetí jinejch Židů, protože prostě je nás málo, jsme malá komunita a víme, že potřebujeme se podporovat navzájem je vlastně hrozně krásný.“
(Hana)

„V dobrých časech se všichni jako hrozně hádají o všechno, ale jako v těch těžkých časech jsou ti lidé skutečně velmi dobře schopni se semknout. Navzdory rozporům, které mezi sebou mají, protože prostě vědí, že nebezpečí je venku, a ne uvnitř.“ (Jonathan)

Specifika české židovské komunity

Situace českých Židů je velmi specifická díky historické podpoře vzniku státu Izrael ze strany České republiky a přátelskému vztahu. Již od vzniku Československa v roce 1918 existovala vzájemná sympatie a podpora židovského národa. Tomáš Garrigue Masaryk, první československý prezident, navštívil v roce 1927 mandátní Palestinu a Československo patřilo mezi málo zemí, které oficiálně uznaly židovskou národnost. Po druhé světové válce Československo aktivně podporovalo vznik státu Izrael. Jan Masaryk jako tehdejší ministr zahraničních věcí vyvíjel diplomatickou aktivitu v OSN a Československo poskytlo Izraeli i vojenskou pomoc. V 60. letech se v důsledku změny politiky komunistického bloku vztahy ochladly a byly obnoveny až po pádu komunismu v roce 1990. Česká republika v současnosti patří k nejsilnějším spojencům Izraele.⁶⁹

Fakt, že je v českém prostředí obecně příznivý vztah k Izraeli, cítíují i narátoři, kteří tomuto kladnému vztahu přisuzují i určitou specifickou situaci, která umožňuje židovské populaci v České republice žít v klidu bez větších nepokojů.

„Díky Honzovi Masarykovi vznikala Izrael. Jo, takže ta česká lajna tady je prostě daná. To nikde není v Polsku, v Maďarsku, v Německu, prostě kdekoliv po Evropě je to

---

⁶⁹ Vztahy se Státem Izrael. In: *Velvyslanectví České republiky v Tel Avivu* [online]. [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: https://mzv.gov.cz/telaviv/cz/vzajemne_vztahy/vztahy_se_statem_izrael/index.html

vždycky skutečně my a oni. My jsme tady a oni jsou támhle jo? Tady ne, tady golema zná každý malý dítě, protože je to součást starých pověstí českých, že jo? Jo, to nikde, opravdu to je fenomén, který neexistuje nikde ve světě a zase může to být samozřejmě jenom povrchní.“ (Tomáš)

„Já si myslím, že tady je jako zvláštní, takový jako i pozitivní, jak bych to řekl, přístup k židovství jo. Takže v tomhle ohledu jsem překvapený, že česká společnost, strání Izraeli, a cítí se nějakým způsobem s Izraelem jako spřízněná už od dob, kdy během vzniku Izraele se tam poslali nějaký já nevím, co tanky a zbraně a Izraeli se to podařilo tak jako vytěžit, že to je vlastně jako nějaký pakt věčného přátelství.“ (Šimon)

„Co může tu komunitu nějakým způsobem určovat, je to relativně dobré prostředí. Jako tady ten antisemitismus není tolik na vzestupu. Tady je ten tradičně dobrý vztah k Izraeli a tady ani nehrozí jako příliš nějaké tření.“ (Jonathan)

Pražská židovská obec sdružuje osoby židovského vyznání, národnosti nebo původu. Jejím účelem a posláním je zajišťovat náboženský a kulturní život svých členů a přispívat k zajištění sociálních potřeb.⁷⁰

Problémem Židovských obcí v České republice je podle narátorů přílišná uzavřenost a odmítání přijímání nových členů ve chvíli, kdy uchazeči nesplňují profil halachického Žida. Uzavřenost však nespočívá pouze v nepřijímání nových členů, ale také v určité odtažitosti, která na některé z narátorů působí velmi negativně. Podle narátorů je Pražská židovská obec příliš uzavřená a v některých ohledech by uvítali provedení změn, které by mohly zlepšit zapojení do komunitního a kulturního života českých Židů, kteří nejsou aktuálně registrovaní u obce.

„Já jsem členem židovské obce, ale taky jsem docela kritický, mám pocit, že oni fungují skvěle jako ekonomická organizace, která provozuje já nevím, co všechno – hřbitov památky opravuje, a tak to dělají báječně, ale mně přijde, že teď je doba, kdy to zdoáme a ta židovská kultura v Česku buď jako půjde do háje anebo se rekonstruuje na nějaký nový bázi. A že teď je ta doba, kdy by ty peníze měly jít do toho života, a ne do toho jako nemovitého majetku, který nepochybně výborně spravují. To otevírání je tam zapotřebí a že prostě některý mladý lidi dneska to třeba nemají jako já vlastně je to jako neoslovilo

---

⁷⁰ Židovská obec v Praze. In: Židovská obec v Praze [online]. [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.kehilaprag.cz/cs>

nikdy a prostě jako odpojují od toho a už nikdy se to nevrátí a je to škoda, protože si myslím že ta židovská komunita sem patří a má něco co i jako může přispět společnosti, protože žijeme v době, která je hrozně anonymní a opuštěná a je důležitý, aby lidi měli nějaký jako sekundární identity a tohle je jedna z nich která se nabízí, takže je škoda, když oni lidi přijdou.“ (Šimon)

„Protože tady je tak obrovské, no svým způsobem celá společnost lidí, který by na tu obec rádi chodili, rádi by se tam přidali, rádi by tam byli aktivní, ale ta obec je nepřijme, protože neodpovídají náboženským předpisům, což je diskriminace zaprvé a zadruhé je to hloupý, protože takhle si vlastně podřezávají větev. Tady chybí prostě někdo, kdo by byl daleko víc otevřenější, kdo by ty lidi přijímal, kdo by víc šel do té veřejnosti. Ono se to sice děje, ale děje se to zcela jakoby neorganizovaně. Není to nikde podchycený. Je to takový jako svým způsobem samovolně všechno. A není tady instituce, která by toto všechno zastřešovala, což já jsem si původně myslel, že tuhle roli sehraje Federace, ale nestalo se tak.“ (Tomáš)

„Myslím, že obec nedělá dost pro ty Židy, který se k tomu dostávají až v průběhu života a jakože nejsem sama a vím, že jako je takových víc, který se jako nenarodily přímo do praktikující rodiny a ta obec je hodně uzavřená.“ (Hana)

Vlivem stárnutí populace a vlivem smíšených manželství začíná být židovský původ jednotlivců méně poměrný, rodí se mnoho lidí, kteří mají židovský původ pouze čtvrtinový či osminový nebo dědí původ po otci. Židé, kteří mají židovský původ po otci nebo jen osminový nejsou do obce často přijímáni. Navzdory postupnému ubývání členů v obci vlivem stárnutí nejsou noví členové přijímáni, což může v budoucnu vést k nebezpečně nízkému počtu osob v obci.

„Já jsem poměrně skeptický co se budoucnosti týče, protože z demografického hlediska ta obec jako instituce, ne jako komunita je před vymřením, protože tam je průměrně věk dneska, já nevím, šedesát plus a za deset let to tam můžou zavřít.“ (Tomáš)

Uzavřenost a ochrana židovské komunity a kultury může mít několik důvodů. Historicky byla židovská populace po staletí vystavena pronásledování, diskriminaci a antisemitismu, tyto zkušenosti mohou vést k opatrnosti a omezenému sdílení kultury s veřejností. V židovství se také klade velký důraz na tradice a jejich zachování, které je

potřeba v dnešním globalizovaném světě ochraňovat. Dalším faktorem uzavřenosti mohou být bezpečnostní důvody, které zajišťují pocit bezpečí před moderním antisemitistickým násilím.

„Kdy a kde to je, ta hranice tý informovanosti o těch akcích, no, aby tam ta veřejnost mohla a zároveň ten strach, aby tam nebyl někdo, kdo tam jako by mohl škodit, že jo? A já myslím, že mě to až udivilo, jako že by mě už nenapadlo, že v dnešní době ještě ten strach tam může být takhle hluboce zakořeněný z toho, když řekneme, že je to tehdy a tam, že tam někdo vtrhne a něco tam jako ten strach z toho útoku jakoby.“ (Petra)

Narátoři také zmiňují pocit uzavřenosti židovské komunity i obce samotné. Setkávají se s nepříjemnými pocity, ve chvílích, kdy navštívili nějakou akci poprvé nebo sami. Není vždy jednoduché se dostat na nějakou kulturní či komunitní akci, pokud nedostane jedinec pozvánku přímo od obce.

„Musím říct, že teda trošku mám jeden problém, že mám pocit, že ta komunita je poměrně uzavřená a hodně často to jsou rodiče z Lauderovy školy, že se znají odtamtud a že vlastně je člověk v tom jakoby to cracknout, takovýto poprvé, protože má pocit, že jako je mimo to, takže já třeba když je nějaký koncert nebo čtení tak tam jdu, ale většinou tam jdu s někým svým známým, abych nešla sama. Mám pocit, že je to hodně uzavřené spolek. Vlastně i já jsem takhle mluvila s ostatními, že mají ten pocit uzavřenosti. Až je to velmi, možná částečně jako nepříjemný. Je to takový jako pokud nejste zrovna, že byste rozrazila dveře a řekla tady sem, tak je to vlastně takový jako kam se cpu tady nikoho neznám.“ (Petra)

„Po návratu z Kanady jsem se začal více angažovat tedy v pražském židovském životě, který ale je takovej vlastně míň vidět, je takovej víc poschovávaný a roztržitější. Takže člověk musí trošku vědět za kterou knihu v knihovně zatáhnout, aby se otevřeli tajné dveře a dostal se do nějaký komnaty. Možná je to i tím jako jak je Praha architektonicky řešená, ale i je to myslím tím, jak ta židovská komunita se radši trošku schovává do sebe. Není tolik jako na očích a je vlastně spíš taková jako mírně tajná.“ (Šimon)

Problémem, se kterým se setkávají mladší členové obce je především úzká nabídka kulturních, komunitních či náboženských akcí pro věkovou kategorii 18-30 let. Zde je nabídka akcí nedostatečná a pořadatelem bývají velmi často komunitními spolky, nikoli obec samotná.

„No, ale určitě by bylo fajn, kdyby tam byla větší nabídka aktivit pro mladší lidi si myslím.“
(Hana)

„Mám teda trošku potíže, že tam není program pro věkovou skupinu moji, což je třiatřicet let a ta židovská komunita v Praze je hodně zaměřená buď jako na mládež a dospívající, young adults řekněme a potom dlouho nic a pak pro rodiny s dětma, který už to chtějí jako zavádět do svého toho rodinného provozu jo. Tak já jsem tak nějak uprostřed, tak se snažím furt ještě držet té mládeže trošku jako už toporně.“ (Šimon)

5.3 Židovská identita

Samotný pojem „židovská identita“ je velmi kontroverzní a často diskutovaný pojem v jednotlivých diasporách ve světě a v lidské společnosti vůbec. Židovská populace si sama klade otázku sebepojetí a sebeuvědomění. Je to téma, které je velmi citlivé a komplexní, není možné najít jednoduchou definici „židovské identity“. Židé tvoří celistvou a jednolitou náboženskou ani etnickou skupinu.

Vědci na konci 20. století nahlíželi na židovskou identitu jako na historicky se proměňující kulturní fenomén, jehož základem je vztah k židovské víře. Tento vztah byl však vždy ovlivňován a formulován realitou konkrétní diaspory a situací většinové společnosti v jednotlivých státech.⁷¹

V současnosti můžeme židovskou identitu popsat třemi různými koncepty. Liberálně-konfesní koncept zdůrazňuje fakt, že Židé mají vlastní etnickou identitu, ale jako občané jiných národů dodržují náboženskou praxi v různých liberálních, konzervativních či ortodoxních formách. Druhý koncept je založen na etnicko-náboženské identitě. Židé by podle tohoto konceptu měli žít jako národ povoláný ke službě Bohu a důvěřovat mu. Součástí je také slib, že budou obývat zemi Izrael. Poslední koncept se nazývá etnicko-laický. Tento koncept vznikl v důsledku dějin 20. století, od kdy začali být Židé vnímáni jako jeden národ bez ohledu na víru. Demografickým centrem tohoto národa je stát Izrael.⁷²

Právě poslední zmíněný koncept naprosto převažuje v České republice. Víra a náboženství v současné době zdaleka nedefinuje, zda má jedinec židovskou identitu a původ. Židovská identita českých Židů velmi často vychází právě z historie a rodinného dědictví.

---

⁷¹ BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ. *Etnické komunity v kulturním kontextu*. Praha: Ermat, 2008. s. 113. ISBN 978-80-87178-01-0.

⁷² BRUMLIK, Michal. *Judaismus*. Praha: Grada, 2012. s. 17-18. ISBN 978-80-247-3914-4.

Pomocí teorie slupek cibule lze židovskou identitu přirovnat k jádru, které představuje tu nejzákladnější součást lidské identity. Na jádro se nabalují další slupky, které jsou tvořené výchovou, rodinou tradicí, státní příslušností či sociální bublinou. Napovrch se tedy mohou Židé zdát jako běžní Češi, protože mluví českým jazykem a jsou fyziologicky nerozeznatelní od běžné české populace. V nitru jejich osobnosti ale převažuje židovská národnost, a česká identita dodává pouze pocit stability a státnosti.

V České republice se pak často setkáváme s typem tzv. nepraktikujícího Žida, jehož podstatou je hluboké vědomí příslušnosti k židovskému národu a uvědomování si židovské identity, které má minimální nebo žádné společenské, náboženské či komunitní projevy.⁷³

V knize „*Kdo jsou Židé*“ definuje autor židovskou identitu takto: „*Židem podle ortodoxní náboženské tradice je ten, kdo se narodil židovské matce.*“⁷⁴ Ve skutečnosti není tato teze tak jednoznačná a židovská identita a vědomí příslušnosti k židovskému etniku je velmi komplikovaný jev. Židem se člověk může stát také konverzí podle *halachy*, židovského náboženského zákona. Za Židy lze však považovat i osoby, které nejsou nutně věřící a nepraktikují judaismus jako náboženství. Židovství je také národnost, etnický původ či sebeidentifikace s kulturou.

Fakt, že židovská identita není pouze nábožensky založená, popisují i narátoři, kteří zdůrazňují židovskou identitu jako národnost, pocit sounáležitosti nebo naprosto přirozený niterní pocit:

„Já teda možná na rozdíl od jiných vašich respondentů židovství víc chápu jako národnost než náboženství a vnímám tam nějaký jako podobný kořeny a prvky, ale nejsem nábožensky orientovaná a ani v naší rodině to moc nebylo, takže to bylo hodně o tom osudu, tý rodiny, o těch nějakých zvycích a tak, který ale většinou nebyly nutně náboženský, byly spíš řekněme předávání něčeho z generace na generaci. Já si myslím, že ten pocit je často nebo já to tak aspoň vnímám na fyzický úrovni. Jo a že vlastně i ten strach, nebo i to napojení na ty dějiny a tak, že se to vlastně odehrává někde na té úplně nejzákladnější úrovni, která tam je a že vlastně tam to člověk cítí nejvíc než přes nějaký ty zvyky a rituály. Ale možná je to jenom moje definice.“ (Petra)

---

⁷³ BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ. *Etnické komunity v kulturním kontextu*. Praha: Ermat, 2008. s. 120. ISBN 978-80-87178-01-0.

⁷⁴ SPIEGEL, Paul. *Kdo jsou Židé?* 3. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2018. s. 13. ISBN 978-80-7364-083-5.

„Tak to začalo jako národnostně. Potom, vlastně se mi hrozně líbilo přijímat tu kulturu, protože, to je moje a je fajn, jako to přijmout. Prostě jsem se tak narodila a jsem na to hrozně hrdá. Začala jsem chodit do synagogy a začala jsem chodit pravidelně na Šábesy každé pátek.“ (Hana)

„No já bych řekl, že pro mě je to primárně asi ta komunita. Jako tím, že nejsem úplně ortodoxní, tak pro mě to nikdy nebylo tolik o tom náboženství a těch pravidlech.“ (Daniel)

„Je to něco naprosto přirozeného, prostě to člověk se tak narodí.“ (Tomáš)

„Spíš se snažím nad tím přemýšlet tak jako kreativně, že to je nějaký zdroj, ze kterého můžu čerpat nějakou moudrost a inspiraci ale nemusím.“ (Šimon)

„Vědomí sounáležitosti s židovskou komunitou.“ (Petr)

„Uvědomujete si nějakou jako nevím, jaký je ten správný termín, ale dejme tomu nějakou jako kolektivní paměť, nějaké jako kolektivní dědictví, které vlastně by se jako s jistou nadsázkou dalo říci, nehledě na to, v jaké době, v jakém jste postavení cokoliv, tak vždycky zde bude jako ne úplně málo lidí, kteří vás budou nenávidět jenom za to, že existujete a tím pádem tohle je jeden aspekt toho vlastně uvědomění si jako vlastního judaismu. Taková ta dědičná jinakost nebo to odlišení se od té většiny už na základě původu.“ (Jonathan)

Narátoři vnímají svou židovskou identitu různě, přičemž pro většinu z nich je spíše otázkou národnosti a kultury než náboženství. Vidí ji jako spojení s kořeny a prvky, předávané z generace na generaci, často mimo rámec náboženských praktik. Pro některé je židovská identita spojena s osudem rodiny a historickými událostmi. Židovskou identitu vnímají především skrze komunitu a kulturní aspekty, spíše než skrze náboženské zvyklosti. Výraznou roli hraje i kolektivní paměť a dědictví spojené s židovstvím. Židovská identita tak zahrnuje prvky národnostního uvědomění, kulturních tradic, komunitního propojení a historického povědomí.

Formy židovství

Být Židem nemusí být vždy to samé. Etnickým Židem je nutné se narodit ale podle židovského náboženského práva je možné se Židem narodit i stát v průběhu života.

Stát se Židem podle Halachy je možné i konverzí. Samotná konverze je zdlouhavá a není vůbec snadná. I když kandidát přijde s tím nejsilnějším přesvědčením, bude zpočátku rabínem několikrát odmítnut. Musí prokázat obrovskou vytrvalost a projevit tak opravdový zájem o konverzi. Ve chvíli, kdy je uchazeč rabínem přijat, začíná náročný proces samotné konverze. Člověk se musí naučit písmo, zákony a alespoň částečně ovládat hebrejštinu, také musí znát modlitby, písně a veškerá pravidla, kterými se řídí život muže či ženy. Samotný přechod začíná očistnou koupelí *mikve*, pro muže pak pokračuje obřízkou.⁷⁵

Vztah Židů, kteří se jako Židé narodili, a konvertitů je poměrně složitý a není vždy příznivý. Konvertité jsou vnímáni jako příliš snaživí, ortodoxní a snaží se uplatňovat své přesvědčení vůči ostatním, což vyvolává odpor a konflikty. Ačkoliv je tedy konvertující jedinec podle halachických předpisů právoplatným Židem, není tak ve společnosti etnických Židů vždy vnímán.

„Jak říkám, že tam jsou ty konvertiti tak vím, že to není, jako není to příliš tolerantní a já říkám, že jsem tolerantní, ale jako ty nemáme příliš v oblibě, protože oni jsou takový bych, řekla papežštější než papež. ... No, a tak jsme si dali několik lidí dohromady vepřový koleno a tahlencta konvertitka říká, to byste neměli jíst, to byste neměli jíst přece. A jedna paní, taky teda přeživší, jí řekla: Víš, co my jsme se na rozdíl od tebe tak narodili a nás se na to nikdo neptal, takže my si můžeme jíst co chceme, ale ty sis to vybrala tak si dej trávu venku. A to si myslím, že velice dobře vystihuje a tehdy náš vztah, protože oni jsou děsně urputní.“ (Zuzana)

Židovský původ se dědí matrilineárně, Židem je tedy ten, kdo se narodil židovské matce, která sama byla halachickou Židovkou. Podle této definice není Židem z náboženského hlediska například člověk, který má židovského dědečka.⁷⁶

Přestože podle židovské tradice se stává člověk Židem pouze skrze matku, v dnešní době jsou do židovských obcí přijímáni i lidé s židovským původem po otci. Jeden z narátorů popisuje, že takovým Židům říká „tatínkovci“:

Vlastně jsem po tátovi, takže podle některých skupin bych ani Žid nebyl, takzvanej tatínkovec. Což vlastně znamená, že nejsem úplně Žid. Každopádně v Evropě, řekl bych, že

---

⁷⁵ SPIEGEL, Paul. *Kdo jsou Židé?* 3. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2018. s. 14-17. ISBN 978-80-7364-083-5.

⁷⁶ SPIEGEL, Paul. *Kdo jsou Židé?* 3. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2018. s. 13. ISBN 978-80-7364-083-5.

i v Izraeli a asi i v Americe se to dneska už tolik neřeší. Řekl bych, že v tomhle hraje dost velkou roli holocaust, že jako nás dost ubylo.“ (Daniel)

Liberalní neboli progresivní proud se jako reformní směr židovství vyvinul v některých zemích. Jeden z rozdílů mezi ortodoxním a liberálním židovstvím je posuzování Tóry. Ortodoxní judaismus ji uznává tak jak je, slovo od slova, jak ji předal Bůh na hoře Sinaj Mojžíšovi. Liberální židovství respektuje pravidla Tóry jiným způsobem. Pro liberální Židy je to výtvar lidí, a proto nemohla být nedotknutelně svatá. Jejimi autory byli zbožní muži, kterým se Bůh v životě zjevoval. Většina dnešní židovské populace je liberální neboli konzervativní (mezistupeň mezi liberálním a ortodoxním judaismem, rozšíření především v USA). Liberální Židé si dovolili zrušit některé předpisy z důvodu nepotřebnosti v moderním světě. Například jednou ze změn je úprava pojetí práce o Šabatu. Ortodoxní Židé nesmí o Šabatu řídit auto, nejen protože to znamená změnu místa, ale také protože otočením klíčku v zapalování zažehne oheň, což je o Šabatu bráno jako zakázaná práce. Liberální Židé směji k synagoze o Šabatu dojet autem, aby se zúčastnili bohoslužby. Tento čin je pro ortodoxní Židy nepřijatelný, vnímaný jako těžký přestupek a urážka Boha.⁷⁷

5.4 Česká vs. židovská identita

Židé v Evropě v současnosti nejsou jen Židy, ale také Čechy, Poláky, Francouzi či Angličany. Toto rozhodnutí nebylo vždy dobrovolné a záměrné, přesto nyní představuje základ židovské identity v Evropě. Tyto dvě identity jsou neslučitelné, zároveň však není možné vybrat si jen jednu z nich. Židovství je podle Webera dané a příslušnost k většinovému národu je dobrovolný proces sebezařazení. Židovská identita je tedy postavena na dvou základních pilířích. První je identita geografická, která je odvozena od země, kde žijí a kde přijímají životní styl. Druhá je ideologická identita, ta se opírá o sebenazírání a sebepojetí, které je doplněno o kulturní symboly. Dále tyto dvě identity doplňuje identita občana Izraele a identita společné historie holocaustu.⁷⁸

Narátoři potvrzují tezi dvojí identity, ale každá z těchto dvou identit je naprosto odlišná. Židovská identita se projevuje jako niterní, hluboký pocit sounáležitosti a etnické

---

⁷⁷ SPIEGEL, Paul. *Kdo jsou Židé?* 3. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2018. s. 18-24. ISBN 978-80-7364-083-5.

⁷⁸ SEGEROVÁ, Vendula. Diskuse o židovské identitě. In: *Lidé města*. Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy. 2003, (5), s. 147-153. ISSN 1212-8112. Dostupné z: <https://lidemesta.cuni.cz/LM-493.html>

příslušnosti. Naproti tomu identita česká je prvkem, který je velmi stabilní a nepředstavuje pocit sounáležitosti a vazby mezi jednotlivými lidmi.

„Mně to češství přijde takový víc uzemněný. Víc takový, jako to zní blbě, ale jako knedlíkový takový, jakože je to prostě, že tam je cejtít ten grunt a ta země ono to trošku taky souvisí s tou historií, že jo že Židi vlastně nevlastnili tu půdu, a že vlastně ta půda tam dává tu bezpečí a tu jistotu, a to tam podle mě v tomhle vidím ten rozdíl. No a možná i tu křehkost tím pádem, protože vlastně tam je nakumulovaná. Není to jenom ta druhá světová válka, ale historicky to, že vlastně jako kdykoliv můžete bejt poslanej někam jinam a jít jinam. A tak takovej pocit jakoby permanentní nestability možná.“ (Petra)

„Na to že jsem Čechem nepociťuji jako nějakou hrdost, spíš jako fakt.“ (Petr)

„Já se cítím nějak propojenej s lidma kterejm je šedesát a jsou hluboce věřící, taky ale s lidma kterejm je dvacet, a právě vyšli z Lauderek a chtějí vyjet na stáž. A s nima jsem propojenej, byť jsem je třeba předtím ani pořádně nepotkal a vlastně s nima nesdílím téměř nic, jako ze svých životů, ale něco mezi náma je. A to je nějaký pocit sounáležitosti“ (Šimon)

„Ten rozdíl největší vnímám v tom, že já se jako sama cítím víc jako Židovka než jako Češka. Zároveň můj táta je Američan, takže mám hrozně rozpolcenou identitu, nebo jako vůbec vlastně nevím sama, kam bych se zařadila, ale úplně nejvíc se cítím jako Židovka a to, protože k těm lidem cítím jako největší sounáležitost.“ (Hana)

„Pro mě, jako já bych řekl, že moc českou identitu nemám, jako já si myslím, že to, co mě nějakým způsobem určuje, je, že žiji v Evropě, s Evropou se ztotožňuji, a že mě určuje ta židovská tradice, k české tradici takový vztah nemám.“ (Jonathan)

Čeští Židé velmi často vnímají svou identitu jako dvojí – židovskou a českou. „Česká identita“ znamená národnost a příslušnost ke státu ve kterém žijí, „židovská identita“ naopak představuje hluboké vědomí sounáležitosti, společné historie a kulturní tradice. Židovská identita pro české Židy hraje důležitější roli než identita česká.

5.5 Tradice, zvyky a hebrejšťina

V České republice je židovská populace velmi sekulární a není zde běžné dodržovat tradice a zvyky přesně podle náboženských nařízení. Čeští Židé si uvědomují, kdy a jaký

svátek je, co připomíná a jakým způsobem by měl být oslavován. Dodržují však jen velmi povrchové tradice, které nejsou časově a organizačně náročné. Tento odklon od tradic a slavení svátku je způsoben tím, že většina židovské populace v České republice není nábožensky založena. Protože židovské tradice, zvyky a svátky vychází především z náboženských předpisů, nejsou českými Židy, kteří své židovství vnímají především jako národnost, praktikovány a oslavovány.

„My dodržujeme skoro všechno, ale je to spíš tradice taková, jakože je to hodně symbolický, ale v tom osobním denním životě pak už nic. To znamená svátky dodržujeme samozřejmě všechny. Košer doma nedržíme, jíme všechno, co nás napadne, ale víme, že prostě ty základy známe, ty pravidla umíme, víme, jak se to má dodržovat a jaksi zcela vědomě to nedodržujeme“ (Tomáš)

„Spíš se od nich odkláníme. Je to takový, jako spíš připomenutí, že ten svátek je, ale ne nějak moc jako do hloubky. Asi vlastně dodržujeme jako nějaký takový ty velmi základní jako věci kolem Chanuky a vnímám, kdy je kterej svátek, ale to je tak všechno.“ (Petra)

„Do dneška to nemám tak, že bych doma cokoliv slavil nebo dodržoval jakýkoliv židovský tradice v tom slova smyslu halachy, jakože dietetický. Nebo nějaký třeba ctít Šábés ve smyslu, že člověk nepoužívá digitální technologie a podobně tak to nedělám.“ (Šimon)

Stravování

Košer strava, která bývá většinou společností velmi často zmiňována jako specifický prvek židovstva, je ve skutečnosti jen představou, která není pravdivá. Košer stravu drtivá většina českých Židů nedodržuje. Termín „košer“ představuje potraviny, které splňují specifické náboženské předpisy týkající se stravování. K popisu celého systému židovských stravovacích zákonů, které regulují, jaké potraviny jsou povoleny a jak jsou připravovány, se však používá termín „kašrut“.

Košer strava je specifický druh stravování, který je v souladu s náboženskými předpisy. Termín „košer“ znamená vhodný či rituálně způsobilý a je odvozen z Tóry. Dodržování košer stavy není založeno na zdravotních důvodech, ale na náboženských přepisech. Přímo v Bibli jsou uvedeny předpisy týkající se toho, která zvířata, ptáci a ryby jsou povoleny k jídlu a která jsou zakázána. Košer zvířata musí splňovat určité znaky, jako jsou úplně rozdělená kopyta a schopnost přežvykování potravy. Košer strava také zahrnuje

zákaz kombinování masitých a mléčných produktů dohromady. To znamená, že při posuzování košer statusu potravin a nápojů se kontrolují všechny ingredience daného produktu. Důležitou součástí je také rituální porážka zvířat, která dbá na minimalizaci bolesti zvířete a na odkrvácení masa pomocí soli. Kromě toho jsou zakázány určité druhy zvířat jako jsou plazi, obojživelníci, měkkýši, korýši a některé druhy ryb. Zelenina a ovoce jsou obecně povoleny, ale před jejich konzumací je třeba zkontrolovat, zda neobsahují žádné hmyzí nebo červivé infekce. Zásadní rozdíl od běžné evropské stravy je zákaz konzumace vepřového masa, protože vepř se řadí mezi zvířata, která jsou podle židovských zákonů považována za nečistá.⁷⁹

Narátoři přiznávají nedodržování košer stravy. Popisují také, že košer stravu nedodržují jen oni, ale je to běžné u většiny českých Židů:

„Ačkoliv mě třeba baví se tím zabývat a rozebírat to s lidma, tak osobně nedodržuju košer stravu“ (Daniel)

„Ano, i u těch, kteří mají k nám kladný vztah, existuje mnoho předsudků. Málokdo třeba ví, že většina členů naší komunity jsou sekulární, nepraktikující, nedodržující košer stravování, Šábés apod.“ (Petr)

„A teď my jsme třeba přišli do hospody a dali jsme si vepřové koleno, protože nikdo z nás prostě koše nejí.“ (Zuzana)

„Já jsem se snažila svoje rodiče přimět, že budeme mít oddělené nádoby, tak s tím je vypoklonkovali. Když jsem měla v pubertě takový záchvaty.“ (Petra)

Stolování

Pro české Židy je velmi důležité stolování a společné jídlo, které by mělo být pestré, připravené na hezky prostřeném stole. Tato tendence vyhází z pocitu jednoty, sounáležitosti a uvědomění si, že dobré jídlo v rodinném či přátelském kruhu je něco, za co být vděčný. Tato vděčnost vzniká vlivem historických událostí, kdy byli Židé vystavováni nelidským podmínkám a odepírání jídla.

---

⁷⁹ Košer stravování. In: *Židovská obec v Praze* [online]. [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: <https://www.kehilaprag.cz/cs/turismus/koser-stravovani>

„My jsme, dokud byla babička naživu, každou sobotu obědvali všichni společně jako celá rodina a taky je pravda, že jako zásada toho, jakože babička třeba i když jedla doma sama v bytě, tak ona si vždycky prostě prostřela. Prostřela si prostě všechno správně, jak má být. A já jsem se ji ptala proč? A ona mi říkala, že to, že můžeme jíst jako lidi, nám připomíná, že jsme lidi, protože v koncentráku tohle dělat nemohli, že jo? Takže od té doby to dělám vlastně taky. Takže to jídlo určitě a ty společný jídla jsou hrozně důležité, protože vlastně i ty Šábessové večery, potom ten Kiduš spočívá v tom, že jako trháme společně ten chleba. Symbolizuje to vlastně nějaký sjednocení.“ (Hana)

„Možná takový to, že se má hezky jíst, takže má být hezky prostřeno. No a že prostě nejde o to množství, ale o to, aby to bylo pestrý. A takový jako drobnosti a že má být ubrousek a že všechny děti musejí hezky příborem.“ (Petra)

Kalendář

Hebrejský kalendář vyplývá z Tóry, základního textu judaismu a je tzv. lunárně-solární. Podle Tóry má židovský kalendář respektovat přirozenou délku měsíců, ale zároveň udržovat v daných ročních obdobích jednotlivé měsíce roku tak, aby Pesach byl vždy jarním svátkem a Sukot podzimním. Křesťanský kalendář se řídí jen podle slunce, naopak kalendář muslimský jen podle měsíce, hebrejský kalendář kombinuje tyto dva způsoby do jednoho. Jeden měsíční cyklus je dlouhý 29 a půl dne, což dohromady v roce, kde je měsíců dvanáct, čítá 354 dní. Pro vyrovnání rozdílu mezi kalendářem solárním, který má 365 a čtvrt dne a lunárním kterým má dní 354, se v hebrejském kalendáři sedmkrát za devatenáct let přidává jeden měsíc tzv. adar šeni.⁸⁰

V židovském kalendáři existují nejméně dva začátky roku. Podle Bible se nový rok počítá od začátku měsíce, kdy došlo k vyvedení z Egypta, tedy jarní měsíc nisan. V současnosti se ale počítá nový hebrejský kalendářní rok od prvního dne podzimního měsíce tišri, tento den se jmenuje Roš ha-šana. Za důvodem, proč se tišri uvádí jako první měsíc v roce stojí fakt, že svět byl stvořen v tomto měsíci, dávno před tím, než byl Izrael vyveden z Egypta. Dalším důvodem může také být historická existence počítání dvěma způsoby, první tzv. zemědělský od podzimu a tzv. náboženský, který začíná vyvedením z Egypta. Když tedy počítáme židovským způsobem, vždy dodáváme „od stvoření světa“ neboli mibriat haolam. Týden, jako ho dnes známe, vynalezli staří Hebrejci a je základní stavební

---

⁸⁰ DIVECKÝ, Jan. *Židovské svátky: Kalendářem od Pesachu do Purimu*. 2. vyd. Praha: P3K, 2021. s. 9-13. ISBN 978-80-7667-023-5.

jednotkou gregoriánského, hebrejského kalendáře i celého moderního světa. Podle hebrejského kalendáře den začíná tmou, nocí neboli západem slunce. Má 24 hodin, 12 hodin noci a 12 hodin dne. Proto i veškeré židovské svátky začínají večerem a s nástupem další noci končí.⁸¹

Pro české Židy je židovský kalendář podstatný především kvůli svátkům, tradicím a vnímání ročních období.

„V mém případě spočívá v tom, že je to způsob přemýšlení o věcech a vlastně nějakýho krájení toho roku. Mě nikdy moc nezajímaly české svátky, a to, že upálili mistra Jana Husa. Vánoce mám rád jo, ale vlastně jsem k nim nikdy moc nepřilnul a přijde mi, že ten rok, tak jako se vleče. S téma židovskými svátkama, to tak vůbec není. Ty židovský svátky jsou takový jako významný momenty, často náhodně, nebo jak bych to řekl, ne úplně logicky. Teď byl třeba nový rok stromů v lednu/únoru a ten svátek má vždycky se sebou spojený nějaký jako téma a tím, že vás provází tím rokem tahle tradice, tak vám pomáhá se zpřítomňovat. Co je teda za roční období, co se děje. Přitáhne vaši pozornost k nějakému tématu, který třeba potřebujete řešit, ať je to psychická pohoda, nebo je to přátelství, rodina, pospolitost, sounáležitost Izraele.“ (Šimon)

Svátky se dělí na biblické, zmíněné v Tóře, které se dále člení na poutní (v dobách existence Chrámu existovala povinnost putovat do Jeruzaléma a přinést sváteční oběť) a na tzv. vysoké svátky. Další skupinou jsou svátky historické, spojené s konkrétní událostí v dějinách, dále svátky moderní, spojené se vznikem a existencí státu Izraele, a v neposlední řadě postní dny a ostatní významné dny.⁸²

„No od toho roku 2016/2017 co jsem byla v na tom Taglitu, tak od té doby jsme doma začali slavit Chanuku a Pesach, spíš ty vysoké svátky, než nějaký to jsou takový jako svátek stromu a je to jako hezký, ale spíš ty vysoké svátky.“ (Hana)

Šabat

Šabat, nejsvětější den židovského kalendáře, poslední ze sedmi dní stvoření světa. Začíná západem slunce a končí dalším večerem Havdalou po východu prvních hvězd. Na

---

⁸¹ NOSEK, Bedřich a Pavla DAMOHORSKÁ. *Židovské tradice a zvyky*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2016. s. 175-182. ISBN 978-80-246-2996-4.

⁸² DIVECKÝ, Jan. *Židovské svátky: Kalendářem od Pesachu do Purimu*. 2. vyd. Praha: P3K, 2021. s. 9-13. ISBN 978-80-7667-023-5.

památku této skutečnosti začíná nový týden nedělí. Tento den se označuje jom rišon, v překladu „den první“. Podstata Šabatu vychází z uctívání odpočinku Hospodina, šest dní by měl člověk pracovat, den sedmý pak odpočívat. Každý, kdo se bude věnovat nějaké práci, musí zemřít. Ostatně v modlitbě mincha se říká: „Den odpočinku a svatosti jsi dal Svému lidu“. O Šabatu musí Židé dodržovat mnoho zákazů, přesněji 39 kategorií práce, které nejsou povolené. Například nesmí řídit auto, nesmí rozsvítit, vařit, dívat se na televizi, poslouchat rádio či sedět u počítače. Definice práce je vše co, bezprostředně zasahuje do fyzikálního světa a projevuje se jako lidská dominance. Smyslem Šabatu je uznání dokonalosti světa vytvořeného Hospodinem. Z tohoto důvodu by měl člověk šest dní svět obývat a obdělávat, ale zároveň musí uznat, že není Bůh, proto nemá sedmý den do stvořeného světa nijak zasahovat, měnit jej, či zdokonalovat. Nejde tedy o to, zda je práce nebo činnost fyzicky náročná ale o to, zda zasahuje do běhu světa, či nikoli. Například tedy rozdělování ohně není nijak fyzicky náročné, ale představuje to fyzikální změnu, tudíž je to z pohledu židovství bráno jako práce, která je o Šabatu přísně zakázána. Jako rozdělení ohně je bráno i otočení klíčku v zapalování automobilu či zapnutí sporáku. Protože se od pátečního večera nemůže vařit, musí být vše připraveno dopředu. Každý by se měl vykoupat a převléct, aby byl připravený na slavnostní večer. Muži odchází na modlitbu do synagogy, a když se vrátí, měla by začít slavnostní večeře, která je zahájena modlitbou zvanou kiduš, jejíž podstatou je požehnání nad pohárem vína. U stolu nesmí chybět základní potraviny, jako je například chléb. Sobotní dopoledne by mělo být věnováno modlitbám v synagoze. Celý den se zaměřuje na udržování rodinných vztahů, proto se především společně stoluje a zpívá. Zákon přikazuje, že se má o Šabatu slavnostně stolovat třikrát. Havdala neboli oddělení je obřad, který se vkládá mezi Šabat a další den. Tímto obřadem se Židé loučí se Šabatem při svíčce, která je spletená a musí mít nejméně dva knoty. Od okamžiku zapálení svíčky je opět možné rozdělovat oheň. Obřad se nazývá v překladu oddělení či odlišení, protože podle židovské tradice je nutné odlišovat ostatní „běžné“ dny od svátku Šabatu.⁸³

Součástí každotýdenního ranního čtení je čtení Parašy, což představuje úsek textu v Tóře, která vypráví o osudech lidí a dalších tématech. Cílem je propojení historických událostí se současností a připomenutí si historické podstaty Šabatu. Tóra je rozdělena do 54 částí, pro každý týden židovského kalendáře. Zážitek z předčítání Parašy popisuje narátor Šimon:

---

⁸³ NOSEK, Bedřich a Pavla DAMOHORSKÁ. *Židovské tradice a zvyky*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2016. s. 182-193. ISBN 978-80-246-2996-4.

„I každý Šabat má svoje téma a čte se Paraša, čte se část tóry a tam je vyprávění o nějakých osudech lidí, ale je taky vyprávění o nějakých filozofických a životních tématech.“
(Šimon)

Šabat je ale také znakem rovnosti, proto na Šabat měli den odpočinku i otroci, služebnice a zvířata. Podle Tóry v tento svatý den neexistuje vztah zaměstnanec a zaměstnavatel, jsou si všichni rovni, protože všichni mají jednoho Otce. Šabat je také připomínkou osvobození ze zajetí a přechodu od otroctví ke svobodě. Židé si mají stále připomínat, kdo je opravdovým pánem světa, a že jsou zcela závislí na Bohu. Židé si o Šabatu mají pamatovat, že jejich předkové byli otroky v zemi egyptské a Hospodin, jejich bůh, je odtamtud vyvedl silnou rukou, proto jim Hospodin nakázal střežit den odpočinku. Tento svatý den by měl být časem, kdy se Židé věnují svým duchovním potřebám a odmítají tlaky vnějšího světa. Šabat by měl sloužit jako chvíle pro zlepšování mezilidských vztahů, ať už v rodině, nebo mezi přáteli. Po dlouhém týdnu, kdy není čas na společně strávené chvíle, se o Šabatu vytváří prostor pro rozhovory, řešení problémů a povídání si s blízkými.⁸⁴

Pro české Židy představuje Šabat den, kdy si zapálí svíčky a popřejí si s přáteli a rodinou Šabat Šalom. Velmi často navštěvují šábesové večere, nebo je sami rádi pořádají pro ostatní. Šabat představuje den, ve který se lidé schází se svými blízkými a připomínají si svou židovskou identitu, alespoň skrze maličkosti.

„Teďka už i moje máma slaví Šabat, nebo jako zapalujeme svíčky, nebo si přejeme Šabat šalom každéj pátek.“ (Hana)

„Tak třeba když si na to vzpomenu, tak na Šábés zapálím svíčky. Nepronáším žádnou modlitbu, protože to ani neumím, ani nevidím v tom žádnéj smysl, ale tak si prostě zapálím a řeknu si Šabat šalom a dost ráda třeba, protože k nám dost často chodí kamarádi na večeri, nebo to dost ráda dělám zrovna na ten šábés a uvařím nějaký typický jídlo.“ (Zuzana)

Roš ha-šana

Doslovný překlad Roš ha-šana znamená hlava roku a značí židovský Nový rok, který připadá na první den měsíce tišri (září až říjen). Historický původ tohoto svátku je den stvoření Adama, a tedy i den stvoření světa. V ten samý den Adam také zhřešil, ale Bůh jej soudil spravedlivě, proto je tento svátek dnem soudu. Podstatou oslav Roš Ha-šana je

---

⁸⁴ SPIEGEL, Paul. *Kdo jsou Židé?* 3. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2018. s.145-156. ISBN 978-80-7364-083-5.

především smíření a zpytování vlastních činů. V tyto dny by se měl člověk ponořit do svého nitra, přemýšlet o nedostacích a hledat cestu k Bohu.⁸⁵

Ačkoliv svátek připomíná soud a zpytování svědomí, lidé by se měli radovat a prožívat tento sváteční den odpočínutí slavnostním vytrubováním a bohoslužebným shromážděním. Velkým rozdílem od ostatních svátku je opomenutí citace Halel (písně chvály), stejně tomu tak je i na Jom kipur. Nesmí ale chybět tradiční oděv, koupel před samotným svátkem, ostříhání vlasů a další přípravy v duchovním smyslu. V předvečer Roš ha-šana je zvykem vykonat „zrušení/zproštění slibu“ neboli hatarat nedarim, tento čin zprošťuje člověka slibů vůči Bohu, nikoli vůči jinému člověku. Po večerním návratu ze synagogy zapaluje žena sváteční světla a stůl je prostřen ke slavnostní večeři. Muž recituje kiduš, který se skládá z požehnání nad vínem, požehnání k samotné události a Še-hechajanu. Poté si všichni musí umýt ruce a citací ha-moci⁸⁶ nad dvěma bochníky chleba začíná samotná večeře. Na rozdíl od jiných svátku se na Nový rok namáčí chléb nebo chala (speciální chléb pro sváteční hostiny) do medu namísto soli. Důvodem této tradice je přání si sladkého roku. Další tradicí je jezení masa z hlavy ryby nebo jehněte, aby byli lidé hlavou, nikoli ocasem. Také se konzumují datle, mrkve a granátová jablka. Hlavním prvkem celého dne je troubení na šofar, což je hudební nástroj ze zvířecího rohu. Před západem slunce je zvykem odejít k řece či moři (pokud není ani jedna možnost dostupná, postačí i studna či pramen), kde se cituje tašlich, prosba k bohu, aby odpustil hříchy. Jako symbol zproštění od hříchů slouží vyprázdnění kapes od drobků a smítek do vody.⁸⁷

V židovském kalendáři najdeme až čtyři nové roky. Tišri je však sedmý měsíc, nikoli první. Prvním svátkem roku je Pesach, kdy Židé vyšli z Egypta. Je to tedy první měsíc roku židovského národa a druhé pojetí nového roku. Další je nisan, označován jako Nový rok králů, poté je elul, kterým začínala povinnost odvádět desátou část zvířat na oběť do chrámu.⁸⁸

Desetidenní půst

Na Roš ha-šana se otevírají tři knihy. První pro ty, kteří jsou dobří, druhá pro ty, kteří jsou špatní a třetí bejnonim, která zůstává otevřená pro ty, kteří nejsou ani dobří ani špatní

---

⁸⁵ NOSEK, Bedřich a Pavla DAMOHORSKÁ. *Židovské tradice a zvyky*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2016. s. 194-200. ISBN 978-80-246-2996-4.

⁸⁶ připomínka, jak židům padala z nebe mana a den před Šabatem spadla dvojitá porce

⁸⁷ LAU, Jisra'el Me'ir. *Praktický judaismus*. Praha: P3K, 2012. s. 190-208. ISBN 978-808-7343-098.

⁸⁸ SPIEGEL, Paul. *Kdo jsou Židé?* 3. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2018. s. 157-163. ISBN 978-80-7364-083-5.

a nechává jim prostor pro odpuštění hříchu. V průběhu deseti dnů se má člověk věnovat pokání, které se skládá z několika kroků. Při prvním musí člověk uznat, že hřích spáchal, poté projevit lítost a vyvarovat se opětovnému spáchání, nakonec se musí vyznat hříchu a přísahat, že už hřích nebude opakovat. Hříchy mezi člověkem a bohem mohou být zrušeny pouhým pokáním, ale hříchy mezi dvěma lidmi musí být napraveny i materiálně.⁸⁹

Den smíření (Jom Kipur)

Jom Kipur, doslova Den smíření, představuje odpuštění hříchů a zproštění viny. Základní tradicí tohoto svátku je držení půstu, jednoho z nejpřísnějších v judaismu vůbec. Platí přísný zákaz nejen jídla a pití, ale také sexuálního styku, mytí se a používání kosmetických přípravků. Dalším důležitým zvykem je také zapalování tzv. pamětních světel pro zesnulé rodinné příslušníky. Bohoslužba na Jom Kipur obsahuje mnoho prosebných modliteb za odpuštění.⁹⁰

Jak důležitý je půst na svátek Jom Kipur potvrzuje i narátor Petr, který nedodrží všechny svátky a není ortodoxní věřící, přesto půst každoročně drží:

„Na Jom kipur se postím.“ (Petr)

Poutní svátky

Tři znaky definující tyto svátky jsou milosrdenství, síla a sláva, protože vychází z třech historických událostí. Milosrdenství jako vyvedení z Egypta, které se slaví na svátek Pesach. Posílení díky daru Tóry, které se slaví na Šavu'ot a poslední sláva související se svátkem Sukot, která představuje radost z příchodu do země zaslíbené. S poutními svátky jsou také spojeny jednotlivé zemědělské oslavy sklizně.⁹¹

Pesach

Pesach je základním stavebním kamenem izraelských dějin, protože připomíná vyvedení z Egypta, důkaz že Hospodin plní své sliby a představuje tedy vidinu vykoupení v budoucnosti, ale zároveň i darování Tóry, což jsou dvě historické události, které formují naše chápání židovství. Tento svátek je tedy nejen nacionální, jako oslava vytvoření izraelského národa při východu z Egypta, ale i náboženský, protože připomíná den, kdy byla

---

⁸⁹ LAU, Jisra'el Me'ir. *Praktický judaismus*. Praha: P3K, 2012. s. 208-210. ISBN 978-808-7343-098.

⁹⁰ NOSEK, Bedřich a Pavla DAMOHORSKÁ. *Židovské tradice a zvyky*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2016. s. 200-204. ISBN 978-80-246-2996-4.

⁹¹ NOSEK, Bedřich a Pavla DAMOHORSKÁ. *Židovské tradice a zvyky*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2016. s. 205-206. ISBN 978-80-246-2996-4.

lidem darována Tóra. Pesach má celkem čtyři podstaty. První je svátek překročení, související s deseti Egyptskými ranami, druhý je svátek macesů neboli nekvašené náhrady za chléb, třetí je svátek svobody a osvobození z egyptského otroctví, poslední je svátek jara, což je hospodářský aspekt svátku.⁹²

Nejdůležitější aspekt Pesachu je odstranění všeho kvašeného z domácnosti neboli chamecu. Jako symbol Pesachu a náhrada za chléb se používá právě Maca (nekynutý chléb). Sedm dní (mimo Izrael osm) se nesmí jíst kynuté potraviny. Zbytek potravin, které jsou zakázané, ale nestihli se do Pesachu sníst, se musí zničit, přesněji spálit. Slavnostní rodinná aktivita je pesachový seder neboli sederové večere, ceremonie, které se provádí první dva dny. Tyto večere jsou časem, kdy jsou během slavnostní hostiny vyprávěny události Exodu a cílem je připomenout sobě, ale i dětem, historické události.⁹³

Tím, že se Židé vyvarují chamecu, projevují uznání Boha a Boží velikosti a oceňují činy předků, kteří dokázali odejít z Egypta. Trest za požití kvašené potraviny je natolik přísný, že by člověk byl vykázán z židovského lidu. Součástí vzdání se chamecu je také prohlášení bezcennosti těchto kvašených pokrmů a projevení nezájmu o ně.⁹⁴

Pro české Židy představuje Pesach především příchod jara a jarní obnovu, která spočívá především v úklidu domácnosti. Kvašené potraviny se z domácností však neodstraňují.

„Na ten Pesach se musí se uklidit. No já tomu říkám jarní úklid a nechodím s bílým peříčkem jak někteří, ale taky prostě jsem si zvykla, že předtím Pesach je uklizeno, ale určitě nedávám fazole a kyselý okurky pryč z domu.“ (Zuzana)

Svátek týdnů (Šavu'ot)

Šavu'ot se slaví 49 dní od Omerové oběti neboli dne, kdy musel rolník donést Omer (míru obilí, prvních plodů, ječmene) do Chrámu den po Pesachu. Po zničení chrámu se Omerové období stalo spíše obdobím smutku. K oslavám svátku patřilo především přírodní výzdoba synagog v podobě listí, květin, větviček a trávy.⁹⁵

---

⁹² DIVECKÝ, Jan. *Židovské svátky: Kalendářem od Pesachu do Purimu*. 2. vyd. Praha: P3K, 2021. s. 16-22. ISBN 978-80-7667-023-5.

⁹³ NOSEK, Bedřich a Pavla DAMOHORSKÁ. *Židovské tradice a zvyky*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2016. s. 206-212. ISBN 978-80-246-2996-4.

⁹⁴ LAU, Jisra'el Me'ir. *Praktický judaismus*. Praha: P3K, 2012. s. 258-279. ISBN 978-808-7343-098.

⁹⁵ DIVECKÝ, Jan. *Židovské svátky: Kalendářem od Pesachu do Purimu*. 2. vyd. Praha: P3K, 2021. s. 26-28. ISBN 978-80-7667-023-5.

Svátek stánků (Sukot)

Sukot je svátek, který se v historii velmi proměňoval a přizpůsoboval se různým podmínkám. Kdysi byl tento svátek stejně jako Šavu'ot svátkem úrody. V dobách, kdy ještě existoval chrám, se k němu putovalo a v jeho blízkosti se stavěli drobné chatrče, ve kterých se tancovalo, zpívalo a oslavovalo. Dnes jsou hlavním bodem oslav stánky neboli suka. V těchto stánkách či chýších by mělo být vidět na hvězdy, ale zároveň by zde měl být dostatečný stín. Poctivý Žid by měl ve stánku strávit až týden a ve stánku by měl především jíst a spát. V moderní době se taková chýše může postavit i na balkoně, terase či na pozemku synagogy. Celá pointa stavění stánků je připomenutí si historického putování pouští a přebývání ve stanech, ale také závislosti člověka na Bohu a na jeho pomoci a ochraně.⁹⁶

Hlavní, posláním lidu od Hospodina je se o Sukotu radovat a veselit podle přikázání: „*Slavnost stánků budeš slavit po sedm dní, až shromáždí úrodu ze svého humna i lisu. Při své slavnosti se budeš radovat ty, i tvůj syn a tvá dcera, tvůj otrok a tvá otrokyně, lévijec i bezdomovec, sirotek i vdova, kteří žijí ve tvých branách. Sedm dní budeš slavit slavnost Hospodina, svého Boha, na místě, které Hospodin vyvolí. Vždyť Hospodin, tvůj Bůh, ti požehná na veškeré úrodě a při všem, co budeš dělat. Oddej se proto radosti.*“⁹⁷

Svou zkušenost z oslav svátku Sukot popisuje narátor Šimon, který zmiňuje, že svátek má hluboký historický význam, ze kterého si lze vzít něco přínosného i v dnešní době. Interpretace podstaty svátku očima současnosti pomáhá modernímu židovstvu připomenout si, jak vlastně tento svátek vznikl a proč je tak důležitý i v současnosti.

„*Vy přijdete na tu oslavu svátku třeba Sukot a teď je tam třeba rabín nebo někdo, kdo ho zastupuje a ten vypráví o tom smysl toho svátku. A když je šikovnej, tak vypráví tak, že je to vztahuje k dnešní době. A co to říká nám teď? Co si z toho můžeme vzít? Co to pro nás znamená?*“ (Šimon)

Chanuka

Chanuka neboli také přezdívaný svátek světel je osmidenní svátek, který je připomínkou znovu zasvěcení Chrámu a chrámového oltáře. Předním zvykem Chanuky je zapalování světel v okamžiku, kdy zapadá slunce. Chanukija je speciální svícen s osmi světly, který by měl být umístěn na dobře viditelném místě buď před domem, nebo na okně.

---

⁹⁶ SPIEGEL, Paul. *Kdo jsou Židé?* 3. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2018. s. 173-176. ISBN 978-80-7364-083-5.

⁹⁷ NOSEK, Bedřich a Pavla DAMOHORSKÁ. *Židovské tradice a zvyky*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2016. s. 217-224. ISBN 978-80-246-2996-4.

Pro zapálení svítel na svícnu by měl být použitý olivový olej. Protože svátek má osm dní, mělo by být každý den zapáleno jedno světlo. Dříve však z důvodů nedostatku financí bylo povoleno zapalovat i jen jedno světlo. Protože hlavním symbolem Chanuky je olej, tak i typickými pokrmy tohoto svátku jsou latkes, bramborové placky pečené v oleji a sufanijot, koblihy opečené v oleji. Lidé také hrají různé hry, ať už dospělí či děti, každý si najde zábavu. Mezi nejoblíbenější patří karty či káča.⁹⁸

Právě v období Chanuky často dochází k prolínání židovských zvyků se zvyky českými. České vánoční svátky a židovská Chanuka se svými daty prolínají, proto mají čeští Židé doma jak vánoční stromek, tak i chanukový svícen. Dochází tak k propojení českých a židovských tradic v jedné domácnosti.

„Když jsem byla malá, tak jsme měli chanukovej svícen a říkalo se u nás Chánoce, což jsem taky nejdřív nevěděla proč a pak mi to bylo vysvětleno. Takže zapalují i teď chanukové svíce a nezapalují adventní svíce, protože nemám ráda věnce a nemám nikdy žádné adventní věnce. Nicméně máme i stromek, takže to nějak tak jakoby splývá.“
(Zuzana)

Chanuka je velmi důležitý židovský svátek a mezi českými Židy jedním z nejoblíbenějších svátků v roce, což nepochybně může být vlivem českých Vánoc. Chanuka ale také symbolizuje překonání historických obtíží a vytrvalost židovského lidu. Nabádá tak současné židovstvo k odolnosti a překonání problémů. Slavení Chanuky je obecně spíše symbolické a nostalgické, není spojeno s tradicemi a zvyky. Jeho podstata je především v připomenutí si historie a kultury.

„Pro mě vždycky byla nejdůležitější Chanuka jo, protože si myslím, že je nejrelevantnější i k situaci židů dnes ve světě. Že tam jakoby je ten aspekt toho překonání. Pro mě vždycky ten svátek symbolizuje jako to, že židovský komunity ve světě i u nás si prošly hrozně moc věcmi a všechno to přežili a furt existují, takže třeba i jako v ohledu teďka toho izraelsko-palestinského konfliktu a ty současné eskalace, tak pro mě je to jakoby symbol toho, že by to ta komunita měla vydržet, protože vydržela mnohem horší věci.“ (Daniel)

---

⁹⁸ NOSEK, Bedřich a Pavla DAMOHORSKÁ. *Židovské tradice a zvyky*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2016. s. 230-236. ISBN 978-80-246-2996-4.

Purim

Svátek Purim připomíná vysvobození izraelského lidu od touhy perského ministra Hamana vyhladit židovský lid. Podstatou Purimu je připomenutí fyzického přežití národa. Z tohoto důvodu se neslaví jen duchovně, ale i fyzicky. Hlavní tradicí je slavnostní hostina, na které nesmí chybět pohár vína. Člověk by ale neměl myslet jen na sebe, proto další tradicí je posílání darů či jídla blízkým a dávání chudým, aby i oni měli radost.⁹⁹

Svátek Purim je spojen i s Esteriným půstem. Když se Ester odvážila vstoupit do královského dvora a zažádat o záchranu svého lidu, stala se inspirací pro tento rituál. Proto se den před Purimem lidé postí od východu do západu slunce Největším purimovým zvykem je však karneval, na který se lidé schází v synagoze v kostýmech a maskách.¹⁰⁰

Purim je veselý a oblíbený svátek, pro některé lidi jako například narátora Šimona je to nejoblíbenější židovský svátek vůbec:

„Většina židovských svátků je o tom, pokoušeli se nás zabít, nepovedlo se jim to. Pojdte se opít, takže to je třeba Purim jo, kterým podle mě nikdo moc nezná, protože je to nejlepší.“ (Šimon)

Jom Ha-šo'a

Tento svátek je připomínkou historických událostí Šoa neboli holocaustu. Tragický úsek v historii měl za důsledek téměř naprosté vyhlazení evropské židovské populace, kdy v době Druhé světové války bylo vyhlazeno šest milionů Židů.¹⁰¹

Jom Ha-šo'a se slaví 27. nisanu. Toto datum je výročí povstání ve varšavském Ghettu z roku 1943. V Izraeli se na tento sváteční den uzavřou kina a restaurace, přeruší se televizní i rozhlasové vysílání a je vysílán přenos z památníku Jad va-šem, doplněný předčítáním jmen obětí. Na památku obětí holocaustu jsou také zapalovány svíce a vyvěšovány prapory.¹⁰²

---

⁹⁹ LAU, Jisra'el Me'ir. *Praktický judaismus*. Praha: P3K, 2012. s. 250-256. ISBN 978-808-7343-098.

¹⁰⁰ DIVECKÝ, Jan. *Židovské svátky: Kalendářem od Pesachu do Purimu*. 2. vyd. Praha: P3K, 2021. s. 60-63. ISBN 978-80-7667-023-5.

¹⁰¹ DIVECKÝ, Jan. *Židovské svátky: Kalendářem od Pesachu do Purimu*. 2. vyd. Praha: P3K, 2021. s. 64. ISBN 978-80-7667-023-5.

¹⁰² NOSEK, Bedřich a Pavla DAMOHORSKÁ. *Židovské tradice a zvyky*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2016. s. 242. ISBN 978-80-246-2996-4.

Den nezávislosti (Jom ha-acma'ut)

Jom ha-acma'ut představuje oslavu založení novodobého státu Izrael v roce 1948 a jeho nezávislosti. Především den se slaví Jom hazikaron, který je vzpomínkou na padlé vojáky izraelské armády při bojích o nezávislost. Na tento den jsou pořádány speciální bohoslužby s šabatovými žalmy, trubením na šofar a Halelem.¹⁰³

Narození dítěte a obřízka

Dítě, jeho početí, narození, výchova a vzdělání je velmi důležitá část judaismu, protože dítě bude v budoucnu ten, kdo ponese tradici a bude ji předávat dalším generacím. Narození dítěte také představuje podle Bible nejdůležitější událost v životě člověka, který tak plní jedno z přikázání: „*Plod'te se a množte se a naplňte zemi.*“ Klade se velký důraz na to, aby nebyla žena rozčilována a rozrušována v průběhu těhotenství, naopak se pořádají různé slavnosti s cílem ženu rozveselit a rozesmát. Když se stanoví datum porodu, stanoví se také datum obřízky. Dítě narozené císařským řezem ztrácí podle judaismu výsadní postavení prvorozeného. Bezpečnost a blaho dítěte je velmi zásadní, proto Talmud doporučuje kojit dítě až do druhého roku života. Důležitým lidovým zvykem je ochraňovat matku a dítě od zlého démona Lilit, například věšením amuletů či talismanů nebo i ponecháním matky v bdělosti několik dní po porodu. Protože jméno je podle bible významnou součástí samotné podstaty existence člověka, jeho výběr je velmi důsledný. Jména se z převážné většiny dávají buď podle postav z bible, nebo po rodinných příbuzných. Vždy se klade velký důraz na to, jaká je povaha člověka, který toto jméno nesl. V diaspoře je běžné, že děti dostávají nežidovská jména, která jsou zapisována do místních civilních matrik a dodatečně jim je poté vybráno i jméno hebrejské. Dítě je pojmenováno do týdne od porodu, většinou na Šabat, kdy se i s matkou dostaví do Synagogy a je jim slavnostně požehnáno.¹⁰⁴

Mužská obřízka je nejstarším chirurgickým zákrokem u lidí. Historické záznamy a archeologické důkazy datují tuto praxi až k starověkým Egypťanům. V Izraeli je obřízka novorozenců běžnou praxí. Podle židovského zákona je obřízka fyzickou reprezentací smlouvy mezi Bohem a Abrahámem, jak je popsáno v Starém Zákoně, a je vyžadována pro zařazení chlapců do židovské víry. Novorozenci jsou obřezáváni v tradičním ceremoniálu

---

¹⁰³ DIVECKÝ, Jan. *Židovské svátky: Kalendářem od Pesachu do Purimu*. 2. vyd. Praha: P3K, 2021. s. 64. ISBN 978-80-7667-023-5.

¹⁰⁴ NOSEK, Bedřich a Pavla DAMOHORSKÁ. *Židovské tradice a zvyky*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2016. s. 15-46. ISBN 978-80-246-2996-4.

zvaném Brit Milah, osmý den po narození. Zákrok se provádí jako oslavná událost v čistých, ale ne sterilních podmínkách a často za přítomnosti rodiny a přátel.¹⁰⁵

Obřízka novorozenců je jedním z nejvíce kontroverzních zvyků v judaismu. U většiny českých Židů se nepraktikuje především proto, že je to tradice založená na náboženských kořenech, které nejsou pro drtivou většinu českého Židovstva závazné. Ačkoliv není obřízka u českých Židů běžná, dbají na ochranu této tradice a apelují na její důležitost, která vychází z tisíce let staré tradice.

„Nebo taková věc, která se u nás zase čas od času se objevuje je obřízka u kluků, kdy zase ty různý aktivisti řekli, že to je mrzačení dětí a já nevím kdesi cosi. No ano, svým způsobem to tak je, ale zase je to ta ta tradice, která v tom náboženským systému hraje tak významnou roli je natolik silná, že je silnější než vlastně ty argumenty, který tvrdí něco mrzačení.“ (Tomáš)

Hebrejšťina

Hebrejšťina je semitský jazyk, který patří do této skupiny jazyků spolu s aramejšťinou a dalšími. Semitské jazyky mají několik společných rysů, jako je artikulační základna umístěná hluboko vzadu, kořenová struktura slov tvořená souhláskami a obměňování významu slova pomocí samohlásek. Hebrejšťina se dělí do několika historických fází. Moderní hebrejšťina, která byla obnovena v 18. století se stala úředním jazykem státu Izrael. Snaží se navázat na biblickou formu jazyka, zároveň je ovlivněna jazyky evropskými, což se projevuje zejména ve výslovnosti a gramatice. Jako semitský jazyk má hebrejšťina své zvláštnosti v gramatice a výslovnosti, které se liší od indoevropských jazyků. Má také specifický způsob psaní a značkování samohlásek a přízvuků, což je patrné zejména ve starších rukopisech a biblických textech.¹⁰⁶

Hebrejšťinu většina českých Židů neovládá, ale je pro ně velmi důležitá a plánují se k ní v budoucnosti vrátit. Studium hebrejšťiny je časově velmi náročné a bez základních znalostí i velmi obtížné. Motivace jsou různé, pro některé je důležité porozumět náboženským spisům, jiní jsou motivováni případným životem či studiem v Izraeli.

---

¹⁰⁵ KACKER, Seema a Aaron A.R. TOBIAN. Male Circumcision: Integrating Tradition and Medical Evidence. In: *Israel Medical Association Journal*. Israel Medical Association, 2013, (15), s. 37-38. ISSN 1565-1088. Dostupné také z: <https://www.ima.org.il/FilesUploadPublic/IMAJ/0/48/24202.pdf>

¹⁰⁶ SEGERT, Stanislav a Otakar KLÍMA. *Mluvnice hebrejšťiny a aramejšťiny*. Praha: Československá akademie věd, 1956. s. 7–11

„Je to hrozně těžký a neměl jsem na to zrovna v tu chvíli to správné rozpoložení, ale asi bych to ještě chtěl zkusit znovu.“ (Šimon)

„No chtěla bych umět. Umím pár slov a je to jako do důchodu, že zase někdo se chce učit německy, tak já se chci učit hebrejsky. Zároveň teď vzhledem k časové zaneprázdněnosti jsem zjistila, že to prostě nedávám, ale chtěla bych.“ (Petra)

„V poslední době jsem nad tím uvažovala, že bych si zase naučil hebrejsky i třeba s tím případným plánem, že bych mohl studovat v Izraeli. A mně prostě přijde vždycky super mít jako s lidma nějaký jazyk, kterému nikdo jinej nerozumí, prostě jako kdybych uměl hebrejsky, tak je to skvělá příležitost pomlouvat lidi na veřejnosti. Ale jako to není asi daný až tak nábožensky, jako spíš nějakou osobní motivací. Ale jakoby určitě třeba nevím modlitby se čtou v hebrejštině, takže to si taky občas říkám, když jsem někde, že by to bylo vlastně fajn vědět, to říkám.“ (Daniel)

„Já se to učím právě proto, že chci v budoucnu žít v Izraeli. Tak jsem začala si minulej rok.“ (Hana)

5.6 Synagoga a náboženství

Synagoga je centrem židovské náboženské komunity. Je místem modliteb, studia, vzdělávání, sociální a charitativní práce. Je ale také centrem společenským. Synagoga plní mnoho funkcí. Je to místo, kde se Židé společně modlí a plní rituální povinnosti, jako je čtení určitých modliteb ve skupině. Slouží ale i jako místo studia, kde se členové vzdělávají v posvátných textech, a kde se děti učí základům náboženství. Kromě toho je synagoga společenským a charitativním centrem, kde se řeší záležitosti důležité pro komunitu a poskytuje se pomoc chudým a potřebným. V ortodoxních synagogách jsou ženy a muži odděleni, zatímco v reformních synagogách sedí společně. Návštěvníci, kteří nejsou Židé, jsou vždy vítáni, pokud se chovají jako vhodní hosté a respektují pravidla a tradice synagogy.¹⁰⁷

Jelikož synagoga představuje především náboženské místo, není pro nevěřící Židy důležitá natolik, aby ji pravidelně navštěvovali. Návštěva synagogy je velmi často doprovázena zvláštními pocity. Někteří se v ní cítí nepříjemně, protože neznají modlitební

---

¹⁰⁷ Synagogues, Shuls and Temples. In: *Judaism 101* [online]. [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: https://www.jewfaq.org/synagogues_and_temples

postupy, nejsou nábožensky založení. V synagoze tak mohou zažívat pocit nepatřičnosti. Synagoga má ale také silnou energii, kterou svým návštěvníkům předává.

„Navštívím synagogu jako hezký místo. Mám pocit, že tam je nějaká atmosféra, ale ne jako nábožensky, že bych chodila do synagogy. to ne.“ (Petra)

„Navštěvuji ji tak jednou ročně, dvakrát ročně a cítím se tam nsvůj, protože neumím číst hebrejsky a neznám ty pod postupy modlitební. Takle vám daj do ruky Sidur, to je taková modlitební knížka a teď musíte vědět, na kterou stranu to nalistovat a něco tam jako z toho vytáhnout. A teď ty lidi najednou se zvednou a začnou. Se tam jako kejvat jo, takže je to zajímavěj zážitek. Pro mě je tam něco transcendentálního a je mi to rozhodně sympatičtější než kostel. Ale není to nic, co programově vyhledávám a kde bych potřeboval bejt každej pátek.“ (Šimon)

Nepříjemné pocity způsobuje především ortodoxní vedení modliteb. Narátoři zmiňují, že je jim mnohem příjemněji v reformních a liberálních synagogách, než v synagogách ortodoxních:

„Když jsem byla třeba na Šabat v pražské obci, tak tam to bylo na mě příliš ortodoxní a necítila jsem se tam dobře, ale když jsem v nějaký reformní synagoze, kam chodím teďka, tak tam je mi příjemně.“ (Hana)

„Samozřejmě jakkoli nejsem příznivec toho ortodoxního ritu, kterej se tam provozuje, ale беру to na vědomí a jako v zásadě proti tomu nic nemám. Já jsem sám vyrostl v tý jeruzalémský synagoze, což je vlastně kousíček od hlavního nádraží a tam mě to trošku mrzí, protože to byla liberální synagoga, která skutečně před válkou stála právě na těch zásadách.“ (Tomáš)

Synagoga je kromě náboženského centra rovněž i centrem kulturního a komunitního života. Tato funkce synagogy je pro české Židy mnohem podstatnější a akcí, pořádaných v synagoze, se rádi účastní.

„Já třeba chodím do synagogy, na koncerty nebo tak, ale jako vyloženě na bohoslužbu jsem byla párkrát ze zvědavosti“ (Petra)

„Navštěvuju je silný slovo. Byl jsem tam asi víckrát než desetkrát, no většinou je to v rámci nějakých svátků nebo nějakých akcí že mě tam někdo pozve a že bych se tam jako chodil sám to asi ne. Ale jako je hezký vědět, že tu ty synagogy jsou, že tam může člověk kdykoliv jít. Je to takový epicentrum tý komunity.“ (Daniel)

Judaismus jako náboženství vznikl přibližně ve 2. tisíciletí př. n. l. na blízkém východě. Je založený na monoteistické tradici, která vychází z Tóry. Základní povinností v judaismu je uctívání božího zákona, který byl předán Izraelitům na hoře Sinaj. Tento boží zákon se nazývá Desatero a přikazuje, jak by se měli Židé chovat ve svém každodenním životě. Součástí desatera jsou zákony týkající se morálních principů jako je respekt k Bohu, lásce k bližnímu a ctnosti. Judaismus má však i mnoho dalších prvků, jako je například Kašrut, Šabat a další, které dotvářejí jeho náboženskou podstatu.¹⁰⁸

Energie v synagoze na některé jednotlivce působí natolik silně, že je dovede až ke spirituálním pocitům. Nárátorka Hana zmiňuje, že se díky pravidelným návštěvám v synagoze začala modlit, což je činnost, které dříve nevěřila, že by byla součástí jejího života.

„Ze začátku, protože jsem chtěla mít něco jako pravidelného, kdy se tomu budu věnovat ve svojí hlavě. A teďka je to spíš komunitní a i spirituální, že jsem se už párkrát doopravdy modlila, a tomu nemůžu věřit, ale jako prostě se to děje, no v té synagoze. Měla jsem jako pár chvil, kdy se mi to pomalu prolíná i do toho náboženství. Neřekla bych, že jsem věřící, ale spirituální s nádechem judaismu dejme tomu.“ (Hana)

5.7 Kulturní akce a komunitní život

Součástí židovského života jsou i kulturní a komunitní akce, na kterých se čeští Židé schází. Hlavní podstata těchto akcí není náboženská, ale společenská. Komunitní akce umožňují se setkávat, povídat si a vytvářet přátelské vztahy v komunitě. Hlavním důvodem, proč Židé na tyto akce chodí, je právě pocit pospolitosti a sounáležitosti k určité skupině lidí, která má společný původ a historii.

„No pro mě je to jako akce s kamarádama. Je fajn, ty lidi je vidět, připomenout si, že prostě furt žijou a že je vídám a furt se s nima bavím. Záleží, asi akce od akce některý akce

---

¹⁰⁸ Judaism: Basic Beliefs. In: *United Religions Initiative* [online]. [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <https://www.uri.org/kids/world-religions/jewish-beliefs>

mě samozřejmě zajímají víc některý miň, ale je to prostě nějaká chvíle, kde se ta komunita sejde, takže mi přijde hezký tam jít a pobavit se s těma lidma.“ (Daniel)

Mnoho komunitních akcí pořádá Česká unie židovské mládeže, což je nejstarší fungující židovská mládežnická, dobrovolnická organizace v Česku. Velmi důležitý mezi mladými Židy je také Moishe Haus, židovská iniciativa, která se skládá ze sbírky domů po celém světě, které slouží jako centra pro židovskou komunitu mladých dospělých.

„Moishe Haus je takovej byt v Praze, kterej hostí studenty nebo mladý profesionály, kteří se tam nastěhují na rok, dva nebo tři a bydlí tam se zlevněným nájmem s výměnou za to, že pořádají komunitní akce právě v tom bytě, nebo mimo něj. Pořádají je třeba čtyřikrát do měsíce nebo něco takovýho, takže to je hrozně zajímavý. Tam můžete přijít na nějaké šábés, dostanete víno, dostanete večeri, poznáte tam lidi, který přijeli odněkud prostě z Kanady a najednou se zjevili v Praze a chtějí někoho poznat, takže v tomhle je to je to super.“ (Šimon)

„Tak Moishe Haus právě pořádá jednou měsíčně šabatovou večeri společnou a potom záleží na svátcích, někdy je to třeba jenom společná procházka. Se židovskou obcí se sužujeme míň, protože právě protože tam je jako víc lidí, který jsou spíš starší.“ (Hana)

Podle narátorů již v dnešní době nezastává Židovská obec funkci pořadatele a organizátora komunitních a kulturních akcí, jako tomu bylo dříve. Organizovaná setkání mají až příliš upjatý charakter a neslouží jako místo, které by dovolovalo si užít čas s přáteli a známými. Mnoho mladších Židů volí proto raději takové akce, které jsou nenáročné a kde panuje uvolněná atmosféra.

„Což si myslím, že je málo, jo tam vždycky ta obec ta, co já jsem zažil tak byla takovej ten lídr v té společnosti to byl takovej, dneska bysme řekli ten hab kulturní to už dneska není. Dneska zdaleka tohle tu roli ta obec nehraje. Má tam prostě svý členy, který se spokojí s tím, když jim tam někdo přijde prostě zahrát divadlo a zazpívat a choděj tam lidi, který maj prostě jsou rádi, když jim tam někdo řekne na přednášce něco zajímavýho, ale že by to byl nějakej leader kultury, to v žádným případě.“ (Tomáš)

„Já nejsem věřící a nejsem ochotný jít jako dál, abych tam něco podnikal pro tohle, takže já potřebuju, aby to bylo hodně jako low-entry, aby to bylo prostě: jo tady dostaneš

pozvánku, přijdeš, nasadiš si jarmulku, pomodlíš se, dostaneš večeri pokecáš s přáteli, dáš si víno, jdeš domů, takže to je v podstatě můj jako ideální režim.“ (Šimon)

Narátoři popisují i pocit tlaku ve chvíli, kdy se zúčastní komunitní akce, ale neúčastní se náboženského setkání, které této akci předcházelo. Nevětší požitek totiž získávají z komunitní pospolitosti a náboženský aspekt pro ně není tak důležitý.

Docela ráda bych chodila, nebo občas jdu s kamarádkou na šábessovou večeri, ale zase mi je trapný, protože většina těch lidí jde předtím do té synagogy a pak mně je blbý. Jít si tam jenom najíst, jako že mi to přijde trošičku nepatřičný, ale pro mě je právě velice příjemná ta pospolitost.“ (Petra)

Důležité je v rámci židovské komunity i zapojení z vlastní iniciativy a dobrovolnická činnost v rámci komunity. Někteří nárátoři se angažují ve fungování obce či spolku, například formou práce v synagoze nebo funkce ve vedení.

„Já koneckonců pracuji také v synagoze jako šámes tím pádem se vlastně jako účastním i těch bohoslužeb. Je to hlavně otázka života obce, nikoliv tolik otázka toho že sám doma bych to dodržel.“ (Jonathan)

„Já jsem toho tohle léto, tenhle srpen jsem byla na Taglitu jako vedoucí skupiny a potom co jsme se vrátili jsem zatahovala ty lidi, který právě procházeli úplně tím samým, čím jsem procházela já, když mě bylo těch 18, tak vlastně si procházeli tím, že, aha, ono to je něco pro mě znamená. Chtěla bych jako se vídat s těma lidma, který mají stejné kořeny, jak já.“ (Hana)

„No, já jsem teď vyhrál volby do kontrolní komise České unie židovské mládeže, takže to je asi začátek mého dobrovolničení. Jako na škole jsme občas pomáhali organizovat i akce. V budoucnu chci určitě být členem židovské obce“ (Daniel)

„Těhle věci se účastním vlastně z pocitu sounáležitosti. Prodávám v tom košer obchodě donedávna jednou týdně, teď už jednou za čtrnáct dní. Ty lidi tam choděj, popovídáme si a teď tam vlastně nově máme i kavárnu, takže děláme kávu a pro mě je hodně důležitý to sdílení a vlastně sdílet stoprocentně to může člověk jenom s někým, kdo má ty podobný zkušenosti.“ (Zuzana)

Komunitní činnost a zapálenost však není důležitá pro všechny členy židovské komunity, někteří čeští Židé chtějí své židovství udržovat a cítit pouze vnitřně a nemají potřebu přílišné aktivity a podpory spolkových organizací, které pro ně osobně nejsou důležité v každodenním životě.

„Ale tady jako nemám potřebu takový tý spolkový činnosti nebo něčeho.“ (Petra)

5.8 Vztah ke státu Izrael

Stát Izrael hraje významnou roli v životech mladých židovských Evropanů, 89 % dotazovaných zemi navštívilo, 76 % zde má rodinu nebo příbuzné, 73 % považuje podporu Izraele za důležitou pro svůj pocit židovské identity. Většina mladých židovských Evropanů nevěří, že kritika izraelské vládní politiky je antisemitistická.¹⁰⁹

V České republice panuje dlouhodobě pozitivní a přátelský vztah se státem Izrael. Po židovstvo na celém světě představuje Izrael velmi důležitý pilíř židovské identity a národnosti. Čeští Židé vyjadřují různorodé pocity a vztahy k Izraeli. Spojují je motivy jako je obdiv k Izraeli jako státu, který je založen na hodnotách a misi. Židovský stát je vnímán jako symbol důležitých principů a síly pro židovskou komunitu. Podstatné je také emocionální propojení s Izraelem, kdy někteří vyjadřují hluboký vztah a lásku k tomuto státu. Zároveň jsou patrné i zábrany a obavy spojené s možným životem v Izraeli, včetně praktických a bezpečnostních aspektů.

„Tak říkám, že my nejsme izraelský diplomati, my jsme čeští Židé, kteří mají nějaký vztah k Izraeli. A v žádném případě nejsme žádný jejich agenti, ani diplomati, ani nic jinýho. Ale proč to všechno děláme je, že Izrael pro nás je ztělesněním těch hodnot, na kterých stojí ta dnešní světová civilizace.“ (Tomáš)

„Velmi důležitý, cítím k němu hluboký vztah a rád tam jezdím“ (Petr)

„Určitě je to pro mě významný místo a krásný. Obdivuju ten stát tím, jak je jako value-based, nebo jak je prostě založený na nějaký misi, že to není jenom jo, tady už po generace prostě tak nějak farmaříme, tak tady jsme pořád, ale je to stát, který vznikl, protože se v jednu chvíli řeklo a dost, prostě je potřeba mít stát, protože diaspora nefunguje tak, jak

---

¹⁰⁹ Young Jewish Europeans: perceptions and experiences of antisemitism. *European Union Agency for Fundamental Rights* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019, 4.7.2019 [cit. 2024-02-12]. ISSN 1831-029X. Dostupné z: doi:10.2811/636318

má. Potřebujeme mít svoje místo, kde si to uděláme tak, jak potřebujeme a komu ta se to nelíbí tak má smůlu.“ (Šimon)

„Nějak mi tam je dobře a zároveň těžko, musím říct, že jsem tam měla pocit, že jsem opravdu jednu chvíli zvažovala, že tam budu žít. Pak když jsem tam dýl, tak si uvědomím, jak je to těžký. A nemyslím jenom kvůli bezpečnostní situaci. Já nejsem člověk, kterej by tohle jako úplně řešil denně, ale jako taková nějaká divná tíha ve vzduchu tam je ale i to, jako že to není tak jednoduché, se tam přestěhovat. Já měla malý děti, a tak a najednou jsem jako věděla, že na to nemám a asi to nejde popsat slovy, ale byl to takovej jako mžik, takže se cítím jednou nohou tam a jednou nohou tady doma.“ (Petra)

„Je to takový polo-doma.“ (Hana)

Vztah naprosté většiny Židů k Izraeli je velmi silný a je to vztah, který je odlišný od vztahů k jiným státům po celém světě. Někteří Židé pocítují při první návštěvě Izraele nepopsatelný pocit domoviny, příslušnosti a uvědomění si svého původu, v některých případech i posílení víry. Narátoři popisují, že první návštěva jim pomohla si uvědomit svou židovskou identitu a probudila v nich zájem o prohloubení této části jejich osobnosti.

„Cestoval jsem po tý zemi a vlastně, než jsem se tam podíval, tak ta pro mě neměla takovou váhu. To jsem tak objevil existenci jistýho fenoménu. Jmenuje se to tuším Jeruzalémský fenomén a je to teda spíš dokumentovaný u křesťanů, ale jakoby. Ten fenomén je to, že když si nějaká věřící osoba podívá do Jeruzaléma, tak to hrozně posílil jejich víru, občas až fanaticky. A to já jsem teda neměl, ale faktem je, že jsem si neuvědomil, jak moc pro mě ta země znamená, než jsem se tam podíval.“ (Daniel)

Podstatou zmíněného fenoménu je syndrom, který se rozvine u nábožensky založeného jedince ve chvíli, kdy navštíví posvátné město Jeruzalém. Probouzí v člověku intenzivní náboženské nebo duchovní přesvědčení.¹¹⁰

Nutné je však poznamenat, že Izrael nepůsobí takto na všechny Židy a někteří narátoři přiznávají, že ačkoliv mají k Izraeli silný vztah a rádi tuto zemi navštěvují, necítí se

---

¹¹⁰ HAVELKA, Ondřej. Jeruzalémský syndrom. In: *Seznam Médium* [online]. [cit. 2024-02-28]. Dostupné z: <https://medium.seznam.cz/clanek/ondrej-havelka-jeruzalemsky-syndrom-tomu-rikam-prozite-vanoce-36271>

zde jako doma. Pocit domoviny se vyskytuje pouze u některých českých Židů, jiní přiznávají že roli domoviny pro ně Izrael nehraje.

„Ale rabín mi říkal, počkejte, až tam vystoupíte z letadla, tak si řeknete, tady jsem doma a už se nebudete chtít vrátit. Tak to jsem neměla. Moc se mi tam líbilo, ráda bych tam zase jela. Chvíli jsem uvažovala, že třeba až budu starší, tak že bych tam třeba trávila víc času v Tel Avivu u moře, ale to bych mohla trávit i třeba v Řecku u moře, to říkám zcela narovinu, necejtím se tam doma.“ (Zuzana)

Izrael je pro Židy důležitý především jako místo případného útočiště ve chvíli, kdy nastane nepříznivá geopolitická situace či špatné období v osobním životě. Izrael je brán jako místo, kde budou vždy bezpodmínečně přijati. Uvědomují si náročnost a komplikovanost života v Izraeli se všemi riziky. Jsou však schopni se případně adaptovat a akceptovat tyto překážky pro případný život v Izraeli. Izrael dodává narátorům určitý pocit klidu a možnost zadních vrátek.

„Protože pro mě je to takový útočiště, že mě jako uklidňuje to vědomí toho, že cokoliv se ve světě stane, tak je jedno místo na zemi, kde vím, že budu za každých podmínek v bezpečí, a to je Izrael. A v tomhle to pro mě má vlastně hrozně velkou váhu.“ (Daniel)

„Já jsem tam nikdy nežil, takže to není takový to místo návratu. Já jsem celý život žil tady, ale je to takový pocit, že kdyby bylo všechno hodně špatné, tak máte nějaké místo, kam se odebrat. Jakoby v podstatě jako velmi nadneseně řečeno, taková ta domovina opravdu jako v tomhle významu.“ (Jonathan)

„Je to pro mě extrémně důležitý. Myslím, že nebo nechci mluvit za všechny Židy na světě, ale to je i tak, jak to vnímám ve svojí komunitě. Tak to tak jako vnímáme všichni podobně hodně a Izrael jako symbolizuje pro nás nějaký místo za prvé odkud jsme a za druhý jako nějaký útočiště. Protože já vím a moje rodina ví, že kdyby něco, tak tam můžem vždycky jít a vždycky tam můžem bejt.“ (Hana)

Čeští Židé mají různé postoje k možnosti přestěhování se do Izraele. Někteří tuto variantu zvažují, jiní o ní přemýšleli v minulosti. Nakonec však své rozhodnutí zamítli z důvodu praktických aspektů a pocitů nejistoty, které z takového rozhodnutí vyplývaly. Izrael je pro Židy možností, ale ne nutností, je místem, kam mohou odejít v případě

nečekaných událostí. Má roli útočiště v případě, že se věci v jejich osobním životě rozpadnou nebo geopoliticky zkomplikují.

„V budoucnu bych tam chtěla žít asi nějakou dobu. Je to jinej vztah než k jiným hezkým zemím, který jsem navštívila.“ (Hana)

„Uvažuju nad tím, nevím, jestli to tam má každej, ale já to tak mám, že je to takové místo jakože, když se věci pokazí, tak se jde do Izraele. Já jako čtvrtěční Žid, ale taky halachický Žid můžu požádat o izraelské občanství kdykoliv. A samozřejmě to není, jako že tam přijdu a prostě vítej tady tady máš peníze, tady máš bydlení a užij si to, ale bylo by to samozřejmě dřina. Tak to tam trochu taky mám, že když se věci, možná i v mém osobním životě, ale možná i jako geopoliticky pokazí, tak Izrael je to místo, kam můžu jít a kde se se mnou počítá.“ (Šimon)

Existuje část Židů, která by zvažovala stěhování nebo studium v Izraeli, ale brání jim v tom praktické důvody, jako je například povinná vojenská služba, počasí či ozbrojený konflikt.

„No přemýšlím, že bych tam studoval vysokou školu popravdě. Přemýšlel jsem, že bych si vzal i občanství s tím, že to by samozřejmě znamenalo vojenskou službu, což je trošku sporný téma. Z jedné části to cítím jako svoji určitou povinnost v případě, že bych to občanství vzal, ale z druhé se mi samozřejmě nechce strávit tři roky v armádě. Vím, že by mě mohli někde zabít.“ (Daniel)

„Přemýšlel, ale ono upřímně řečeno, je hrozně moc důvodů, proč se tam nepřestěhoval počínaje počasím a konče povinnou vojenskou službou, jako pokud se nic nebude dít jako tady hrozného, tak si tam asi stěhovat nebudu.“ (Jonathan)

Narátorka Zuzana se v minulosti intenzivně zabývala možností přestěhování se, ale nakonec od toho ustoupila kvůli obavám o svou rodinu, zejména kvůli povinné vojenské službě, na kterou by museli nastoupit její synové.

„A vlastně teda musím říct, že za komunistů jsem o tom uvažovala dokonce jsem měla všechno zjištěný, ale nešla jsem tam kvůli tomu, že mám dva syny a ty by museli na vojnu a bála bych se o ně.“ (Zuzana)

Postoj českých Židů k možnosti stěhování se do Izraele je ovlivněn především praktickými a rodinnými faktory. Ač se do země přestěhovat nechtějí, neznamená to, že ji pravidelně nenavštěvují a nemají k ní hluboký vztah.

5.9 Rozdíly v životě a vnímání světa

Ačkoliv jsou čeští Židé českými občany stejně jako většinová populace a vyrůstali ve stejné zemi jako zbytek národa, jejich mentalita, zkušenosti a pohled na svět jsou v některých ohledech odlišné od většinové české populace. Někteří narátoři zmiňují, že mezi Židy existuje jakési pouto, které jsou schopni vycítit a ve chvíli kdy se potkají, i když se neznají, podvědomě vycítí, že člověk, se kterým hovoří, je jeden z nich. Existují i určité fyziognomické znaky, podle kterých jsou Židé schopni se navzájem poznat.

„Vnímám tam hodně to jídlo a takový ty zvyky taky určitou tíhu jako. Samozřejmě i nějaký styl oblékání nějaký styl výchovy dětí. Některý i prvky v oblečení nebo prvky jako ve fyziognomii, jako že si toho spíš lidi odvykli, všimat“ (Petra)

Jeden z rozdílů, který narátoři pocítují, je způsob výchovy. Židovská výchova klade důraz na neustálé vyzívání k přemýšlení a diskutování o různých věcech.

„Ta česká výchova, je hodně jako takové: Bud' hodný, poslouvej, chod' do školy, hezky se uč, doktor z tebe bude všichni budou mít radost. To židovské vzdělání nebo ta židovská výchova rozhodně není méně ambiciózní, ale není tam takový ten prvek té jakési servility k těm autoritám, není tam, že byste prostě se neměl pohádat s paní učitelkou, když se domníváte, že zrovna máte pravdu vy a paní učitelka ne. To si myslím, že je to docela důležité, ta touha a vlastně jako ta potřeba neustále nějak vyzývat to, co je předvést stavěno.“ (Jonathan)

Další rozdíl, kteří narátoři vnímají, je sensitivita vůči konfliktům ve světě. Židovská populace je obecně citlivější ve vnímání globálních konfliktů a události. Tato citlivost vychází z historické zkušenosti a faktu, že byli Židé v minulosti obětí genocidy. Z tohoto důvodu jsou více vnímaví vůči nepokojům ve světě, které se jich nutně netýkají. Mezi židovskými komunitami panuje obava z toho, že se bude tragická historie opakovat.

„A co se týká jako celkově světovýho dění, tak si myslím, že k tomu člověk trošku citlivější. To, že se člověka dotýká nějaký současný konflikt podle mě dává tomu člověku

takovou větší citlivost pro konflikt je obecně. Že to vnímá víc přes sebe, že tím, že se ho jeden ten konflikt přímo dotýká, tak si dovede představit sebe ve všech těch konfliktech aspoň do jistý míry.“ (Daniel)

Důraz na pospolitost, jednotu a setkávání se v rámci rodiny a přátel je další z prvků židovské populace, který je podle narátorů odlišný od populace české. Potřeba setkávat se vychází především z historie, kdy byly rodiny často rozděleny, a proto je pro české Židy v současné době důležité se pravidelně potkávat a vážit si času stráveného se svou rodinou a přáteli.

„Já tam vnímám ještě takovej ten důraz na tu rodinu, takový to jako to společenství, že ta rodina má bejt velká držet po sobě a vídat se a takový tydlety rituály spojený s tím jídlem třeba, a to nemusí bejt jako náboženský rituál, ale vůbec takový to, že se jako sejde. Se sejdem všichni a není to jen o tom se vlastně setkat kolem toho stolu, ale vůbec se setkávat pravidelně, tak to tam je hodně.“ (Petra)

5.10 Vnímání židovské komunity většinovou společností

Z pohledu českého židovstva vyjadřují Češi různorodé postoje a pohledy na židovskou komunitu. V České republice se stále objevují předsudky a stereotypy. Podle českých Židů zde panuje i jistá neznalost fungování židovské komunity, židovských tradic, což vede k tomu, že předsudky nejsou odbourány a stále se ve společnosti udržují. Vnímají vztah české společnosti k židovské komunitě jako neutrální, nebo mírně pozitivní. Podle narátorů se v Čechách probouzí zájem o poznání a nahlédnutí do židovství ve chvíli, kdy se s tím osobně setkají.

„Lidi, který se s tou komunitou vůbec nikdy nesečkali, tak mi přijede že ten zájem vzniká, až když někoho z té komunity potkaj, třeba mě se lidi na židovství ptaj a zajímá je to, ale je to, protože s nima chodím to třídy nebo je znám, a proto je to zajímavá. Myslím si, že někdo, kdo s tou komunitou nikdy nepřijde do kontaktu, tak nemá nějakou potřebu si to zjišťovat, což si nemyslím, že je asi úplně špatně.“ (Daniel)

V České republice tedy existuje určitá zvědavost ohledně židovství, židovské komunity a historie židovského národa, což potvrzuje i zájem o židovská muzea a památky, které se vyskytují po celé České republice. Židovské památky jsou udržovány a jsou otevřeny široké veřejnosti k nahlédnutí.

„Ostatně, když se podíváme na Židovský muzeum, tak sice tam před korunou bylo nějakých třičtvrtě milionu návštěvníků z celého světa, ale když byla takzvaná muzejní noc, tak Židovský muzeum byla vždycky největší fronta. Tam ty lidi stáli třeba 4 až 5 hodin, aby se tam dostali. Prostě je tady obrovský zájem, vždycky byl.“ (Tomáš)

Židovská historie a kultura je podle narátorů v České republice, na rozdíl od jiných evropských zemí, vnímána jako nedílná součást české společnosti a českého národa. Vliv na pozitivní a akceptující prostředí má i historicky přátelský vztah se státem Izrael.

„Že když se podíváme na ty evropské společnosti, tak ta česká společnost je jediná, která to židovství svým způsobem absorbovala do sebe. Česká společnost považuje židovskou historii, židovskou kulturu, prostě ten židovskej fenomén za součást sama sebe.“ (Tomáš)

„Tady je docela jako tradičně fakt zakořeněný ten kladný vztah k tomu Izraeli tím pádem i s tím jakoby je to propojené.“ (Jonathan)

Určitý vliv na vztah české společnosti k židovské komunitě má i uzavřenost a semknutost, která české společnosti nedovoluje dostatečně pochopit, jakým způsobem židovská komunita funguje, a na jakých pilířích je židovská identita vystavena. Židovství působí na českou společnost jako něco vzdáleného a exotického, proto vyvolává zájem a fascinuje okolí. S touto uzavřeností se však pojí i vznik mylných představ a předsudků u lidí, kteří neznají podstatu židovství a kompletní historii židovského národa.

„Jak jsou, tak strašně neviditelný v český společnosti, tak se vlastně nedá nic moc namítnout, a když se proti nim něco namítá, tak to může jako zavánět popíráním holocaustu nebo jiným jako nehezkým názorem, takže si myslím, že ten vztah je jako veskrze takovej jako neutrální, mírně pozitivní.“ (Šimon)

„Jako já si myslím, že většina těch lidí reaguje asi podobně, jako bych já reagoval, kdyby mu někdo řekl, že je budhista, a že žil tři roky v Mongolsku. Tak je to jako něco, co vlastně člověk se učí, třeba slyší o tom, čte o tom vlastně se ho to vůbec nedotýká. Takže když pak s tím přijde s tím do kontaktu sám, tak ho to trošku asi fascinuje a chci o tom něco vědět.“ (Daniel)

Čeští Židé uvádí, že většina předsudků, stereotypů, obav a mylných představ vychází především z nevědomosti a z nedostatečného vzdělání o jejich kultuře. Vzdělávání

společnosti o jiných kulturách a novější historii židovského národa by napomohlo lepšímu pochopení současné židovské populace, jejich problémům a také by odbouralo jisté stereotypy.

„Kdyby o tom víc věděli obecně, tak by se třeba vyhnuli právě předsudkům a stereotypům.“ (Hana)

„Myslím si, že lidi si neuvědomují, že to není prostě něco, co se stalo ve středověku, ale něco, co se stalo ani ne před stoletím a že to je jako extrémně aktivní situace, je to něco, co 12 milionů lidí na světě nepřímou zažilo a zažívá dodnes do jistý míry.“ (Daniel)

Akce pro veřejnost

Akcí pořádanou pro veřejnost je například Judafest, který v Praze každoročně organizuje Česká unie židovské mládeže. Judafest je festival české židovské kultury, na kterém je možné navštívit přednášky, diskuse a ochutnat košer speciality. V Brně se také každoročně pořádá židovský festival s názvem Stetlfest, který propojuje brněnské kulturní instituce a připomíná místa a osobnosti, které jsou součástí židovského brněnského života.

„Dělají to velmi dobře, tak jak nejlépe mohou a myslím, že se jim ta práce skutečně daří, protože ty akce bývají skutečně pro tu veřejnost docela atraktivní tady v Brně. Opravdu ten Štetlfest, což je asi jako podle mě největší jako událost nějaká, která se děje.“ (Jonathan)

Podle členů židovské komunity jsou akce pro veřejnost pořádány dobře, jsou však velmi často zveřejňovány pouze v rámci židovských organizací a židovské obce, tudíž se k široké veřejnosti velmi často ani nedostanou.

„Pořádají se veřejné akce, třeba teďka v létě byl Judafest, kam mohl přijít kdokoliv a byly tam přednášky o židovství a o Izraeli. Valná většina lidí, co tam byli, byli Židi, kteří tam přišli ze zájmu nebo za kamarádama, ale mohl tam přijít kdokoliv. Takže jako ty prostředky tam jsou, ale jako většina lidí o tom podle mě ani nevěděla. Protože primárně se to sdílelo v té komunitě, že většina lidí se o tom ani nedozvěděla, takže myslím si, že kdyby se to víc propagovala, tak by tam mohl být větší zájem.“ (Daniel)

„Myslím, že PR by mohlo bejt lepší no jako to je fakt, že jako ten nějaký marketing toho těch muzeí jako není velký, ale zároveň nevím, jak by se měl dělat líp.“ (Hana)

Co se týče akcí pořádaných židovskými organizacemi, je zde velmi tenká hranice marketingu či zveřejňování a bezpečnosti. Bezpečnost je na těchto akcích je klíčová, proto je vždy pod dohledem bezpečnostní agentury. Zveřejňování termínu konání akce a lokality na internetu způsobem, který by přilákal co nejvíce lidí, není, právě z bezpečnostních důvodů, běžné.

„Tím že to organizuje židovská obec, tak tam samozřejmě nemusí být ochranka, která tam byla. Takže si myslím, že to je do jisté míry omezující, že to musí projít nějakou bezpečnostní prověrkou jakýkoliv plán, což může proběhnout. Takže si myslím, že kdyby se ta akce vylepovala v metru, tak to nikdo neschválil, protože by to bylo považované za moc nebezpečný.“ (Daniel)

Následující tabulka popisuje vztah české populace k židovské menšině. Za uvedených pět let se tento vztah příliš nezměnil. Každoročně více jak 40 % populace uvádí, že mají neutrální postoj k židovské menšině. Od roku 2018 do roku 2023 alespoň 80 % Čechů uvedlo neutrální nebo pozitivní vztah k židovské menšině. Tato tabulka tedy potvrzuje pocity narátorů a dosvědčuje, že vztah české populace k Židům je především neutrální až mírně pozitivní.

Tabulka 2: Míra sympatií vůči židovské skupině v ČR

Rok	Velmi sympatičtí	Spíše sympatičtí	Ani sympatičtí, ani nesympatičtí	Spíše nesympatičtí	Velmi nesympatičtí	Nevím
2023	6 %	23 %	50 %	8 %	2 %	11 %
2020	6 %	27 %	40 %	11 %	6 %	10 %
2019	6 %	26 %	41 %	10 %	5 %	12 %
2018	6 %	24 %	44 %	9 %	7 %	10 %

Zdroj: Vlastní zpracování, Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR, Sociologický ústav AV ČR ^{111 112 113 114}

¹¹¹ Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR – únor/březen 2023. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2023, 2.5.2023 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5634/f9/ov230502a.pdf

¹¹² Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR – březen 2020. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2020, 29.4.2020 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5199/f9/ov200429.pdf

¹¹³ Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR – březen 2019. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2019, 15.4.2019 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4905/f9/ov190415.pdf

¹¹⁴ Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR – březen 2018. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2018, 9.4.2018 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4584/f9/ov180409.pdf

5.11 Stereotypy, předsudky a antisemitismus

Velmi známý předsudek spojuje židovskou populaci s finančním úspěchem a kontrolou světové ekonomiky. Ačkoliv existuje historický základ pro židovské zastoupení v oblasti financí a podnikání, byl tento stereotyp velmi často používán k podpoře antisemitismu a prosazování negativních a škodlivých stereotypů. Angažovanost židovské populace ve financích pochází z historického utlačování a omezování práv. Vyloučení z cechů a omezení vlastnictví půdy, vedli k vysoké finanční v gramotnosti, která hrála roli ve finančním úspěchu. Viditelnost a prominentnost židovských podnikatelů a finančníků také znamenala roli obětního beránka během finančních krizí. Stereotyp vztahu Židů a financí byl velmi často využíván pro propagandistické a antisemitistické účely.¹¹⁵

Stereotyp bohatého, hamižného Žida, který disponuje velkým kapitálem, je výrazně nečastějším předsudkem, který rezonuje ve společnosti. Každý z narátorů potvrzuje, že se někdy za život s narážkou nebo vtípem na toto téma setkal:

„A jsou tam samozřejmě takový ty stereotypy, který tam jsou v těch lidech jako typu, no on je na peníze, že jo?“ (Petra)

„Určitě, myslím, že takovej hodně rozšířený stereotyp, kterému věří naprostá většina lidí, a to, že Židi jsou bohatý a úspěšný. A potom samozřejmě v extrémnějších případech se to může vyvíjet, až to může Židi ovládají média a podobně, což není pravda. Vlastně ty lidi říkaj, že Židi jsou bohatý a mocný ale dovedu si představit, že se to někoho dotkne. Mně se to nedotkne, protože vím, že je to jenom nevědomost a zasměju se tomu. Ale jsou citlivější lidi, kterým to může ublížit.“ (Daniel)

„Já mám kamaráda ze střední, se kterým občas hraju poker a teď mastíme ty karty a on prohraje a zařve: Ty žide! nebo něco takovýho a já říkám: Seš úplně jako pitomej? Ne jako za prvý ti nedochází, že já jsem opravdu jako Žid? A že tohle může mít nějakou konotaci jemu to nedochází. Takže ano jasně existuje ten předsudek toho hamižného Žida.“ (Šimon)

„Tak jasně, že jo stále Žid a peníze, to asi zůstane, jako zakořeněné, ale to už jsou hlavně jako vtipy. To v žádném případě, jako bych neřekl, že aspoň v té podobě, v jaké, se s tím většinou setkáte. Takže to to není nic jako antisemitské.“ (Jonathan)

---

¹¹⁵ Antisemitism & Bigotry: Jews and Finance. In: *My Jewish Learning* [online]. [cit. 2023-11-09]. Dostupné z: <https://www.myjewishlearning.com/article/usury-and-moneylending-in-judaism/>

Antisemitismus a předsudky vůči Židům se mění podle historických událostí. V dávných dobách byl antisemitismus založen na nenávisti mezi křesťany a Židy, v novověku se přeměnil do ekonomického antisemitismu, který souvisí s financemi a bohatstvím. V dnešní době se podle narátorů začíná objevovat především antisemitismus spojený s izraelsko-palestinským konfliktem.

„Tak samozřejmě ono to trochu mutuje, protože předtím ten klasickej antisemitismus, kterej byl církevní, kterej byl politickej jo. Církevní že zabili nám Ježíše a politickej vždyť jsou to samí bankéři a takovýhle prostě nesmysly, tak teď se to celý překlopilo do toho izraelsko-palestinského, jak tam zabíjejí děti a takový prostě. V zásadě je to furt ten samej, akorát je to postavený na jiných základech.“ (Tomáš)

Předsudkem v české společnosti je podle narátorů také představa, že každý Žid je věřící a praktikující. Setkávají se s myšlenkou, že všichni Židé dodržují košer stravu, navštěvují pravidelně synagogu a slaví všechny svátky. Představa tradičního Žida je podle Čechů založena na obrazu ortodoxního Žida, který má na sobě černý dlouhý kabát, klobouk a pejzy. Tato myšlenka však není odpovídající, pouze malá část české židovské populace odpovídá představě většiny.

„Já tomu říkám judaismus a la carte, prostě podle výběru, kdo, co si sám najde, tak si může prostě udělat, co potřebuje. Jsou to lidi, který třeba od těch nejpřísnějších pravidel i třeba doma dodržujou, což jsou samozřejmě věci jako košer strava, ale nejenom, tam jsou prostě ty rodinné tradice, který mají celý velký spektrum různých věcí, příkazů, zákazů. Tak jsou lidi, který to skutečně dodržujou až po lidi, který jsou na tom opačným spektru, který se deklarují sice, že jsou židi, ale nic pro to nedělají jako žijou zcela normální běžnej život každého občana tady v republice, aniž by cokoliv dodržovali. Ale to je dobře, že to takhle je jo, protože ta obec se sice deklaruje jako ortodoxní, ale její členové rozhodně ortodoxní nejsou, nebo rozhodně ne ta většina.“ (Tomáš)

„Spousta lidí si neuvědomuje, že ta komunita se přizpůsobuje dnešní době. Jako všichni si furt představují, že jde jako o ortodoxní Židy, prostě černý kabáty, klobouky, pejzy, ale jako valná většina židů, kterou já znám, tak by je ten člověk nikdy nepoznal.“ (Daniel)

„Ano, i u těch, kteří mají k nám kladný vztah, existuje mnoho předsudků. Málokdo třeba ví, že většina členů naší komunity jsou sekulární, nepraktikující, nedodržující košer stravování, šábés apod.“ (Petr)

Antisemitismus je jev, který se ve společnosti objevuje po staletí, je vytvářen stereotypy, které si často vzájemně odporují a mění se s dobou a místem. Židé byli obviňováni z mnoha věcí, nařčením z komunismu počínaje, chamtivými kapitalisty konče. Nacisté v Německu obviňovali Židy z loajality k socialistickým režimům, zatímco Sověti pronásledovali Židy za sympatie k západu. Někteří vědci vidí v těchto protichůdných postojích určitý způsob, jak vytvořit konkrétní cíl, na který mohou lidé své obavy promítnout, zejména v době společenských nepokojů. Útok na Židy se v historii výrazně zvýšil během mnoha klíčových událostí, jako byli křížové výpravy, Černá smrt, války nebo hospodářská krize.¹¹⁶

Dnes se antisemitismus projevuje v latentní podobě, ve formě skryté nenávisti a nesnášenlivosti, kterou lidé projevují ve specifických situacích a málo kdy se stane celospolečenským tématem.¹¹⁷

Touto situací, kdy hluboce zakořeněný antisemitismus vychází na povrch může být právě například událost ze 7. října 2023, kdy zaútočila skupina palestinských teroristů z hnutí Hamás na Izrael, tímto dnem byl obnoven ozbrojený konflikt mezi Izraelem a Palestinou. Narátoři popisují jejich zážitky s antisemitistickými projevy v České republice jako události, které nejsou časté a jsou velmi ojedinělé. Ve chvíli, kdy však tato situace nastane, není jednoduché se s ní vypořádat.

„Když mi bylo osmnáct a vrátila jsem se z Izraele, tak jsem začala nosit tu Davidovu hvězdu a šla jsem do klubu a byl tam vyhazovač. A on mě zastavil a řekl mi, že takový špinavý prasata jako jsem já tam nemají co dělat a že to tam odbouchnu nebo něco v tomhle stylu. A já jsem vůbec nechápala, o čem mluví vůbec. Jako mi nedošlo, že o tom mluví, protože mám tu Davidovu hvězdu na sobě. A pak jsem si všimla, že měl vytetovaného Hitlera na předloktí.“ (Hana)

---

¹¹⁶ COHEN, Florette, Lee JUSSIM, Kent D. HARBER a Gautam BHASIN. Modern anti-Semitism and anti-Israeli attitudes. In: *Journal of Personality and Social Psychology*. American Psychological Association, 2009, (97), s. 290-306. ISSN 0022-3514. Dostupné z: doi:10.1037/a0015338

¹¹⁷ Tradiční protizidovské předsudky. In: *Institut Tereziánské iniciativy* [online]. [cit. 2024-02-12]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/antisemitismus-2/antisemitismus-po-druhe-svetove-valce/tradicni-protizidovske-predsudky-v-soucasnosti/>

Situace v české republice je podle narátorů stále velmi příznivá v porovnání s ostatními evropskými zeměmi. Přiznávají že v Německu či Francii by se báli projevit svou židovskou identitu a národnost.

„Necítím to jako, že by to mohlo probublat do toho, že někdo mi je bude stát pod oknem s pochodní a tam mně jako hrozit, protože to tak prostě není. Neměl bych problém s jarmulkou jet prostě metrem a spíš bych si jako trošku říkal, že ty lidi budou zmatený, co to mám na hlavě, ale nebál bych se toho, že mě bude někdo jako ohrožovat. Já to necejtím, nepronásleduje mě to. Já vím, že jsou prostě země, kde je to jiný. Ve Francii v Německu prostě to může bejt jiný, ale mě přijde, že v Praze toto není téma.“ (Šimon)

„Nějaký antisemitský incidenty, se mi jako staly párkrát, ale nic jako hroznýho. Hlavně tady v Česku si myslím, že to není zas tak hrozný.“ (Hana)

„Myslím si, že jako nějaká záměrná negativita vůči tý komunitě by tu nebyla, prostě, spíš je to produkt nějaký neznalosti a nezájmu, což může třeba působit nějak negativně. Ale myslím si, že v praxi to není negativní. Vnímám to i v Česku, ačkoliv míň než jinde. Ve Francii zapalujou lidem dveře, ale kreslí Davidovy hvězdy na dveře, tak to se u nás samozřejmě nedělá.“ (Daniel)

„Nemám tady pocit strachu, spíš mi dělalo jako nedobře, že se vlastně, jak se ty lidi aktivují, jak o tom mluví a, tak když sleduju, co píšou v Americe nebo ve Francii, tak mi to prostě nedělala dobře.“ (Petra)

Ve chvíli, kdy narátoři sami nosí jakékoliv židovské prvky či doplňky, setkávají se s obdivem a udivením, což potvrzuje, že v židovské komunitě stále panuje jakýsi strach z odhalení své identity navenek, například prostřednictvím přívěsku Davidovy hvězdy.

„Já jsem jednu dobu nosila na krku hvězdu. A velmi jsem se divila, kolik lidí na to velmi pozitivně reagovalo stylem, jako: Já já taky, ale to bych si nikdy na krk nedal. Což mi přišlo zvláštní a já jsem to měla spíš tak jako provokaci, jako prubířský kámen, ale udivilo mě, kolik lidí reagovalo stylem, že se mi diví, že si to troufnu.“ (Petra)

Ačkoliv je v České republice oproti ostatním evropským zemím situace dobrá, stále někteří narátoři pociťují strach a obavy z budoucnosti a úzkosti ze současných událostí, které vybízí k projevům nenávisti vůči Židům po celém světě. Ve chvíli, kdy se Židé, i když v jiné

části světa vyskytují v konfliktu, pociťují to čeští Židé a nemohou se ubránit pocitu strachu. Tyto nepříjemné pocity, vyvolané současným izraelsko-palestinským konfliktem, probouzí v narátorech určitý pocit podobnosti s historickou nenávisí a následnou perzekucí.

„Jako myslím, že to bylo a je do teď, takovej fyzicky nepříjemnej pocit, ale ne kvůli tomu, že bych měla strach, jako co tady teď najednou. Spíš jako když vám fakt někdo šahá na rodinu. Takove pocitj úplně jakože nemůžete s tím nic dělat.“ (Petra)

„Z osobního pohledu, ačkoliv asi ne úplně obhájeně nebo jako spravedlivě nebo objektivně tak jsem taky cejtil určitej strach. Vlastně je to hrozně těžký nevidět v tom tu paralelu s holocaustem a s antisemitismem na počátku 20. století, kdy i když to jako reálně nehrozí, mě nic nehrozí, tak stejně si nemůžu pomoci. Trošku se bojím, takže jdu na ulici a říkám si. Co kdyby mě teď někdo zabil kvůli mojí víře, se kterou nic neudělám, protože jsem se do toho narodil.“ (Daniel)

Za antisemitistické považují mladí židovští Evropané projevy, které popírají nebo bagatelizují holocaust, naznačují využívání moci Židy nebo tvrzení, že si Židé za antisemitismus mohou sami.¹¹⁸

Podle průzkumu Evropské unie považuje více než 70 % respondentů antisemitismus a rasismus za největší problém v zemích EU, uvádí také, že za posledních pět let došlo k nárustu antisemitismu v zemi, ve které žijí. Přestože je tento problém velmi palčivý, objevuje se z 80 % na internetu.¹¹⁹

Velký nárůst antisemitistických projevů potvrzují i narátoři, stejně tak fakt, že drtivá většina těchto projevů se objevuje hlavně na internetu a sociálních sítích:

„Dneska je obrovskej nárůst, ale je to všechno na internetu. Nejsou to ty fyzické útoky, který tady byly naposled před nějakýma pěti rokama a byl snad jeden, že někde někdo prostě dostal facku někde na ulici. Což je taky zase výjimečný. Jakkoliv to nesmíme podceňovat. Pořád v rámci Evropy je to nejmíň, naprosto nejmíň ze všech.“ (Tomáš)

---

¹¹⁸ Young Jewish Europeans: perceptions and experiences of antisemitism. *European Union Agency for Fundamental Rights* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019, 4.7.2019. [cit. 2023-06-30]. ISSN 1831-029X. Dostupné z: doi:10.2811/636318

¹¹⁹ Experiences and perceptions of antisemitism: Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU. *European Union Agency for Fundamental Rights* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, 10.12.2018. [cit. 2023-06-30]. ISSN 1831-029X. Dostupné z: doi:10.2811/696582

„Jako spíš na sociálních médiích, což je podle mě problém toho, že lidi si na sociálních médiích myslí, že jsou v jiném světě, a to, co tam říkají a dělají, je nikdy nedožene v reálu. V reálu tak jako ty vtipy slychávám, no ale většinou jsem zasměju a řeknu nějaký svůj vtip, protože to beru, že to je jako myšleno v dobrým, že to lidi dělají srandu. Nemyslím to nějak ofenzivně. Ale jinak jsem se s tím naštěstí asi nikdy nesetkal. Nikdy není nikdo nikde nenapad kvůli tomu, kdo jsem ať už fyzicky, nebo je na ně jak mluvně.“ (Daniel)

Antisemitismus není v České republice problém, který by byl nutný řešit a který by aktivně ubližovat židovské komunitě. Vyskytuje se zde však stále „podprahový antisemitismus“, jehož součástí jsou lidové vtipy a poznámky, jejichž první myšlenkou není cokoli diskriminačního a antisemitického. Většinová společnost tyto vtipy a narážky používá bez špatného úmyslu. Tyto vtipy tak vznikají v důsledku nevědomosti a neznalosti historie, či spíše neuvědomění si jejich původu a podstaty v historických událostech.

„Myslím si, že celkově jakoby nějaké negativní postoj ani pozitivní postoj vůči té komunitě úplně není. Myslím si, že je tady takovej ten lidovej antisemitismus, kterej je všude, což jakoby tím myslím, ne jako antisemitismus jako takovej, ale takovej ten neškodnej antisemitismus. Takže já nevím nějaký vtipy, stereotypy, že ty lidi si ani neuvědomují, vlastně, že by se to někoho mohlo dotknout.“ (Daniel)

Jako určitou formu vypořádávání se s vtipy a předsudky, používá židovská komunita humor. Narátoři uvádí, že na setkáních členů židovské komunity se tyto vtipy vypráví a jsou brány s humorem:

„Vlastně i ta židovská komunita si s tím nějak hraje trošku, že tak taková ta židovská konspirace, že ve skutečnosti řídíme všechno, tak to je takovej jako inside joke trochu. Takže samozřejmě ta židovská komunita s téma stereotypama nějak nakládá.“ (Šimon)

„Neznám místo, kde by se řeklo víc antisemitských vtipů, než na jakýchkoliv židovských schůzích a podobně, což samozřejmě je trošku jiný.“ (Daniel)

6 Závěr a diskuse

Česká židovská populace je specifická v několika ohledech. Nejvíce české židovstvo formuje absence náboženského prvku židovství. Většina českých Židů není praktikujících, ortodoxních a ani zdaleka nábožensky založených. Podstatou židovství v České republice je původ, chápáný jak etnický, tak národnostně. Toto vědomí původu je dotvářeno kulturními aspekty a velmi silným pocitem sounáležitosti a pospolitosti. Situaci českých Židů silně ovlivňuje pozitivní vztah České republiky k Izraeli a také to, že historicky jsou Židé součástí české společnosti už po staletí.

V rámci „Joshua Project“ je česká židovská populace popsána jako sekulární společnost, ve které pouze malý počet Židů praktikuje tradice podle Tóry. Mladší generace stále více inklinuje k sekularismu, zatímco starší generaci českých Židů považuje za příliš rigidní. V české židovské společnosti existují různé proudy judaismu, včetně ortodoxního, liberálního/progresivního a konzervativního, jejich členové se scházejí v synagogách. Současně vzniká řada hnutí, jež usilují o obrodu židovské komunity.¹²⁰ Tento popis české židovské společnosti odpovídá výsledkům této práce, která ji charakterizuje jako sekulární, avšak zároveň inovativní a pospolitou.

Česká židovská populace může být považována za asimilovanou podle teorie M. Wallendorfa a M. D. Reillyho, kteří ve své práci „Ethnic Migration, Assimilation, and Consumption“ popsali tradiční asimilační model jako proces, který zahrnuje změny v chování včetně jazyka, oblékání a stravovacích návyků.¹²¹ Česká židovská populace je plně začleněná do české společnosti, což potvrzuje přijímání českého jazyka, účast v pracovních a společenských skupinách a interakce s většinovou českou populací, včetně uzavírání smíšených manželství.

Čeští Židé definují svou židovskou identitu jako naprosto přirozenou součást jejich osobnosti, která je neoddělitelná a velmi těžko popsatelná. Své židovství si uvědomují skrze rodinnou tradici a historii, která jim byla předána. Často však toto rodinné dědictví nebylo něco, co by formovalo jejich život. Pochází z nepraktikujících rodin, jejich předci zažili druhou světovou válku. Mnozí z nich ztratili život v koncentračních táborech nebo si jimi

---

¹²⁰ Czech Jewish in Czechia. In: JOSHUA PROJECT. *Joshua Project* [online]. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: https://joshuaproject.net/people_groups/19231/EZ

¹²¹ WALLENDORF, Melanie a Michael D. REILLY. Ethnic Migration, Assimilation, and Consumption. *Journal of Consumer Research* [online]. Oxford University Press, 1983, 3 (10), s. 293 [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: doi:10.2307/2488801

minimálně prošli. Zažili také perzekuci vlády komunistické strany. Vlivem této historie se české židovstvo v průběhu let stále více stranilo veřejnosti. Své tradice a zvyky si Židé uchovávali mezi sebou, nebo je přestali praktikovat úplně. Současní čeští Židé jsou proto velmi sekulární a židovství je především niterní částí jejich osobnosti, která se projevuje jako silný pocit vědomí sounáležitosti a pospolitosti.

V České republice je velmi typické, že se Židé schází na komunitních a kulturních akcích, nikoli na akcích striktně náboženských. Jsou pořádány šábessové večere, setkání na různé židovské svátky, koncerty a přednášky. Ač tato setkání vychází z náboženských tradic, není to hlavní náplň a podstatou. Podstatou těchto akcí je především setkávání se a udržování kontaktu. Na těchto akcích mají možnost se potkat se známými a přáteli, ale především s lidmi, kteří mají stejný původ a sdílí stejnou historii. Setkávání se je základním stavebním kamenem české židovské komunity. Uvědomění si přítomnosti lidí, kteří sdílí stejný původ a síly, kterou židovská populace má, je nejdůležitější pro udržení židovské pospolitosti.

Tradice a svátky nejsou pro české Židy zdaleka tak důležité, jak se může většinové společnosti zdát. Slaví se především vysoké svátky, a to velmi povrchně. Tradice se prolínají s tradicemi českými, a vznikají tak kompromisy. Typickým příkladem prolínání tradic jsou české Vánoce a židovská Chanuka, kdy některé židovské domácnosti dodržují tradici vánočního stromku i tradici chanukového svícnu. Každotýdenní svátek Šabat také není příliš dodržován ve smyslu respektování zákazů a způsobu chování. Mezi českými Židy je běžné si zapálit svícen, popřát rodině a přátelům Šabat Šalom a příležitostně uspořádat slavnostnější večeri. Čeští Židé si jsou naprosto vědomi, co jaký svátek obnáší a jakou událost připomíná, pouze se rozhodli je neoslavovat. Panuje představa, že každý Žid opravdu dodržuje košer stravu, tedy že má dvoje nádobí a respektuje časový rozestup mezi mléčnými a masitými potravinami. Opak je pravdou. Drtivá většina českých Židů košer jídlo nejí, naopak nemají problém konzumovat maso a mléčné výrobky najednou nebo si čas od času dopřát vepřové maso.

Jen těžko se dá najít zásadní rozdíl mezi Čechy a Čechy, kteří mají i židovský původ, vyrůstali totiž všichni ve stejné společnosti a ve stejném státě. Jsou zde však určité prvky mentality a vnímání světa, které jsou odlišné a které vychází především z výchovy židovských rodičů a prarodičů. Citlivost ke geopolitickým a ozbrojeným konfliktům ve světě je jedním z nich. Tato citlivost je vyvolána spojením historických událostí se současností, což vyvolává obavy, že by se mohla situace opakovat. Určité rozdíly jsou i ve výchově,

především je dáván větší důrazu na setkávání se v rámci rodiny, což doprovází náležitosti stolování. Mezi Židy existuje i jakási vazba, podle které se navzájem poznají, ač se nikdy předtím neviděli. Tento vztah je založen jak na fyziognomii, tak na nějaké vnitřní energii, kterou Židé mezi sebou pociťují. Židovská společnost je velmi komunitní, nedá se však určit, zda méně, či více než společnost česká. Češi totiž nevytvářejí komunitu sami o sobě, jako jí vytvářejí Židé. Komunita může vzniknout skrze nějaký zájem či povolání, ale nemá stejnou podstatu jako komunita založena na etnicitě, národu a původu. Pocity sounáležitosti a pospolitosti, které jsou mezi Židy se nedají přirovnat k ničemu co by prožívala česká populace, což je dáno poměrem počtu Čechů a Židů.

Židé jsou více vzdělaní v oblasti historie židovského národa a vzniku státu Izrael než běžná česká populace. Tuto znalost lze brát jako samozřejmost, jelikož je to historie týkající se jejich národa a předků. Je však nutné říci, že nevzdělanost Čechů v oblasti historie židovského národa vede k vytváření předsudků a stereotypů. Lepší znalost a porozumění židovské kultuře by napomohla k většímu respektu a pochopení. Velmi často jsou Židé spojováni s ekonomickým úspěchem a bohatstvím. Tato představa je však mylná. Čeští Židé pracují a žijí naprosto stejně, jako ostatní česká populace.

Způsob, jakým se čeští Židé spojují s komunitou a jak udržují kontakt s jejími členy, je různorodý. Mnoho z nich se zapojuje v rámci nějaké organizace nebo Židovské obce jako dobrovolníci. Tato dobrovolnická činnost spočívá v účastnění se na nejrůznějších pořádaných akcích, například jako výpomoc. Mladí Židé pomáhají svým vrstevníkům, kteří své židovství teprve objevují. Pomáhají jim se zorientovat v této nové komunitě, čímž přispívají k rozrůstání komunity samé. Dobrovolníci také asistují při organizaci akcí pro ostatní, jako jsou například šábésové večere či společná setkání a diskuze. Někteří pro obec pracují přímo, a tím se udržují v každodenním kontaktu s komunitou, například prodávají v obchodě s košer potravinami, jsou zaměstnáni jako pomocníci v synagoze či pracují pro Federaci židovských obcí. Práce pro Federaci či obec pomáhá šíření historie židovského národa a udržení kultury. Jsou však i tací Židé, kteří nepotřebují udržovat kontakt s komunitou a rádi si své židovství chovají v sobě. Přístup českých Židů ke komunitě je velmi individuální a nelze ho zobecnit.

Česká společnost vnímá židovskou komunitu jako tajemnou uzavřenou společnost, která je spojována s mnoha předsudky. I přes tuto tajemnost zde panuje neutrální až mírně pozitivní přístup, který je doplněný i určitou zvědavostí a fascinovaností. V České republice

se objevuje zájem o historii i o židovské památky. Čeští Židé přiznávají, že ve chvíli, kdy někomu z Čechů řeknou o jejich původu, setkají se se zvědavostí a zájmem.

Pravdou je, že se v České republice stále objevují předsudky a „vtipy“ o židovské populaci, ty ale nemají kořeny v antisemitismu. Tyto „vtipy a narážky jsou součástí společnosti, ale nestojí za nimi žádná přílišná negativita, která by měla opodstatnění. Židovská komunita vnímá postoj české společnosti jako neutrální a Českou republiku je v současnosti velmi příznivé prostředí pro existenci židovské komunity. V České republice je minimum antisemitismu a diskriminace vůči Židům a pokud se někdo vůči této skupině projeví, je to velmi často myšleno jako „vtip“ nikoli jako nenávist. Nejčastější předsudek o Židech, který se v české společnosti objevuje, je myšlenka, že jsou všichni Židé praktikující a nábožensky založení. Představa, že každý Žid dodržuje košer stravu a navštěvuje pravidelně synagogu z náboženských důvodů, je mylná. Další předsudek souvisí s financemi a bohatstvím, což je předsudek, který je historicky uplatňován vůči židovským komunitám. Tato představa však nemá v současnosti žádné opodstatnění. Židovská populace se s těmito „neškodnými“ předsudky setkává často a naučila se s nimi pracovat. Čeští Židé přiznávají, že na setkáních a akcích si z legrace „vtipy“ o Židech říkají a smějí se jim, protože je považují za absurdní. Je podle nich nutné se s nimi nějak vypořádat, ideálně cestou humoru. Pokud se však setkají s něčím, co je zasáhne, nemají problém člověka poučit a zeptat se ho na vysvětlení narážky. Tyto předsudky totiž vychází především z nevědomosti a nevzdělanosti a když jsou jejich autoři konfrontováni, mohou si uvědomit nepatřičnost a neopodstatněnost těchto narážek.

Antisemitismus není v současnosti v České republice vážný problém. V poslední době se začíná objevovat mnoho antisemitistických výroků na internetu a sociálních médiích, nedostávají se však zatím do fyzického světa. Čeští Židé přiznávají, že se někdy za svůj život střetli s člověkem, který projevil vůči nim nenávist, která byla vyvolána jejich židovským původem. Tyto případy jsou však ojedinělé a nelze podle nich soudit celou českou společnost. Česká republika podle židovské komunity má velmi dobrý vztah k Izraeli a židovstvu. Čeští Židé přiznávají, že se zde objevuje tzv. lidový antisemitismus, který je však neškodný a neplodí nenávist. V České republice nemají Židé strach z napadení a necítí se ohrožení a v nebezpečí. Ve chvíli, kdy porovnávají Českou republiku s jinými evropskými státy (např. Francie a Německo), začínají se objevovat pocity strachu.

Čeští Židé mají specifickou identitu, která není tak silně spojena s náboženstvím jako tomu může být u jiných židovských komunit ve světě. Pro české Židy je důležitější jejich

původ a kulturní sounáležitost. Historické události ovlivnily jejich přístup k židovství, které pro ně představuje spíše součást osobnosti než náboženskou víru. Setkávání se na komunitních událostech je pro české Židy důležitější než náboženské rituály. Lze tedy říci, že čeští Židé jsou v dnešní době součástí české společnosti, zároveň však mají vlastní identitu, která se vyznačuje sekulárním přístupem k židovskému náboženství. Židovská komunita v České republice nachází své místo, které je příznivé pro její další kulturní i početní růst.

Práce si klade za cíl definovat českou židovskou komunitu a identifikovat její specifika. Závěr práce podtrhuje naplnění stanovených cílů, které spočívaly v detailním přiblížení české židovské komunity a jejích specifík. Práce systematicky a podrobně rozebírala různé aspekty židovství a jejich interpretaci v kontextu českého židovského obyvatelstva. Výsledkem této studie je celistvý vhled do života a tradic židovské komunity v České republice, což přináší příspěvek k pochopení tohoto významného kulturního a náboženského fenoménu v naší společnosti. Tímto způsobem práce splnila svůj účel a může přispět k obohacení společenského povědomí o českém židovství.

7 Seznam použitých zdrojů

- ADLPARVAR, Naysan a Mariz TADROS. The Evolution of Ethnicity Theory: Intersectionality, Geopolitics and Development. In: *Development Studies – Past, Present and Future*. 2016, (47), s. 123–136. ISSN 1759-5436. Dostupné z: <https://bulletin.ids.ac.uk/index.php/idsbo/article/view/2722/htm>
- Antisemitism & Bigotry: Jews and Finance. In: *My Jewish Learning* [online]. [cit. 2023-11-09]. Dostupné z: <https://www.myjewishlearning.com/article/usury-and-moneylending-in-judaism/>
- Antisemitism. In: UNITED STATES HOLOCAUST MEMORIAL MUSEUM. *Holocaust encyclopedia* [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/antisemitism-1>
- BARÁNEK, Daniel, Michael BUŠEK, Iveta CERMANOVÁ, et al. *Židé v českých zemích v 19.–20. století*. Praha: Židovské muzeum, 2021. 99 s. ISBN 978-80-87366-62-2.
- BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ. *Etnické komunity v kulturním kontextu*. Praha: Ermat, 2008. 267 s. ISBN 978-80-87178-01-0.
- BOBEK, Michal, Pavla BOUČKOVÁ a Zdeněk KÜHN. *Rovnost a diskriminace*. Praha: C. H. Beck, 2007. 471 s. ISBN 978-80-7179-584-1.
- BROUČEK, Stanislav, Jiří CVEKL, Václav HUBINGER, Tomáš GRULICH, Jiří KOŘALKA, Zdeněk UHEREK a Ivo VASILJEV. Základní pojmy etnické teorie. In: *Český lid: Národopisný časopis*. Ústav pro etnografii a folkloristiku Československé akademie věd, 1991, (78), s. 237-257. ISSN 2570-9216. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/phil/jaro2020/ETMB50/um/Cesky_lid_1991.pdf?lang=en
- BRUMLIK, Michal. *Judaismus*. Praha: Grada, 2012. 93 s. ISBN 978-80-247-3914-4.
- COHEN, Florette, Lee JUSSIM, Kent D. HARBER a Gautam BHASIN. Modern anti-Semitism and anti-Israeli attitudes. In: *Journal of Personality and Social Psychology*. American Psychological Association, 2009, (97), s. 290-306. ISSN 0022-3514. Dostupné z: doi:10.1037/a0015338
- Community in Czech Republic. In: *World Jewish Congress* [online]. [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.worldjewishcongress.org/en/about/communities/CZ>
- Czech Jewish in Czechia. In: JOSHUA PROJECT. *Joshua Project* [online]. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: https://joshuaproject.net/people_groups/19231/EZ
- ČÍŽEK, Tomáš a Martin VÁVRA. Postoje vůči Romům a Židům v české společnosti. In: *Co si myslíš o: Předsudky v české společnosti a jak s nimi účinně pracovat ve škole*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů a Sociologický ústav AV ČR, 2018, 223 s. ISBN 978-80-87912-86-7.

- Definition of antisemitism. In: *International Holocaust Remembrance Alliance* [online]. 2016 [cit. 2024-01-20]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/combating-antisemitism/definition-antisemitism_en
- Diskriminace: Boj na dlouhou trať* [online]. In: POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. 2009 [cit. 2024-03-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/diskriminace.aspx>
- DIVECKÝ, Jan. *Židovské svátky: Kalendářem od Pesachu do Purimu*. 2. vyd. Praha: P3K, 2021. 80 s. ISBN 978-80-7667-023-5.
- DURKHEIM, Émile. *The Elementary Forms of Religious Life*. Oxford: Oxford University Press, 2008. 416 s. ISBN 9780199540129.
- ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. 370 s. ISBN 978-80-7419-053-7.
- Experiences and perceptions of antisemitism: Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU. *European Union Agency for Fundamental Rights* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, 10.12.2018. [cit. 2023-06-30]. ISSN 1831-029X. Dostupné z: doi:10.2811/696582. Dostupné z: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-experiences-and-perceptions-of-antisemitism-survey_en.pdf
- Federace židovských obcí v ČR. Statistika. *fzo.cz* [online]. [cit. 2024-01-24]. Dostupné z: <https://www.fzo.cz/o-nas/statistika/>
- GREENE, Richard Allen. Anti-Semitism in Europe: A Shadow Over Europe. In: *CNN* [online]. 28.11.2018 [cit. 2023-07-02]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/interactive/2018/11/europe/antisemitism-poll-2018-intl/>
- HAVELKA, Ondřej. Jeruzalémský syndrom. In: *Seznam Médium* [online]. [cit. 2024-02-28]. Dostupné z: <https://medium.seznam.cz/clanek/ondrej-havelka-jeruzalemsky-syndrom-tomu-rikam-prozite-vanoce-36271>
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4. vyd. Praha: Portál, 2016. 496 s. ISBN 978-80-262-0982-9.
- JEDLIČKOVÁ, Lenka. S předsudky vůči Židům už se nesetkáváme, říká místopředseda olomoucké židovské obce Tomáš Hrbek. In: *Olomouc.eu* [online]. Olomouc, 17.11.2012 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.olomouc.eu/aktualni-informace/aktuality/13298>
- Jewish capitalist. In: *American Jewish Committee* [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://www.ajc.org/translatehate/Jewish-capitalist>
- Judaism: Basic Beliefs. In: *United Religions Initiative* [online]. [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <https://www.uri.org/kids/world-religions/jewish-beliefs>

- KACKER, Seema a Aaron A.R. TOBIAN. Male Circumcision: Integrating Tradition and Medical Evidence. In: *Israel Medical Association Journal*. Israel Medical Association, 2013, (15), s. 37-38. ISSN 1565-1088. Dostupné také z: <https://www.ima.org.il/FilesUploadPublic/IMAJ/0/48/24202.pdf>
- KATZ, Jakob. *Zionism and Jewish Identity* [online]. 1977 [cit. 2023-07-24]. Dostupné z: <https://www.commentary.org/articles/jacob-katz/zionism-and-jewish-identity/>
- KIEVAL, Hillel J. *Formování českého židovstva: národnostní konflikt a židovská společnost v Čechách 1870-1918*. Praha: Paseka, 2011. 400 s. ISBN 978-80-7432-174-0.
- KORCOVÁ, Lucie. Lhostejnost, ztráta nejbližších i pocit viny z přežití. Návrat Židů z koncentračních táborů nebyl lehký. In: *IRozhlas* [online]. [cit. 2024-03-07]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/historie/druha-svetova-valka-koncentracni-tabor-zide_2005230841_pj
- Košer stravování. In: *Židovská obec v Praze* [online]. [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: <https://www.kehilaprag.cz/cs/turismus/koser-stravovani>
- KUČERA, Martin. Českožidovská asimilace. In: *Akademická encyklopedie českých dějin*. Praha: Historický ústav, 2012, 3 (2), str. 259-264. ISBN 978-80-7286-202-3.
- LAU, Jisra'el Me'ir. *Praktický judaismus*. Praha: P3K, 2012. 400 s. ISBN 978-808-7343-098.
- LIPSTADT, Deborah E. *Antisemitismus: tady a teď*. Praha: Triton, 2020. 264 s. ISBN 978-80-7553-761-4.
- NEKVAPIL, Václav. Antisemitismus v současné Evropě: Staré téma v nových kontextech. *Asociace pro mezinárodní otázky* [online]. Praha, 11.5.2007 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amocz-RP-2007-1.pdf>
- NOSEK, Bedřich a Pavla DAMOHORSKÁ. *Židovské tradice a zvyky*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2016. 276 s. ISBN 978-80-246-2996-4.
- OPPONG, Steward Harrison. Religion and Identity. In: *American International Journal of Contemporary Research*. 2013, (3), s. 10-16. ISSN 2162-142X. Dostupné z: doi:10.30845/ajcr. Dostupné z: https://ajjernet.com/journals/Vol_3_No_6_June_2013/2.pdf
- PAVLÁT, Leo, Vladimír SADEK, Jiřina ŠEDINOVÁ, Miroslav KÁRNÝ, Anita FRANKOVÁ, Alexandr PUTÍK a Jiří FIEDLER. *Židé: Dějiny a kultura*. Praha: Židovské muzeum, 2005. 160 s. ISBN 978-80-86889-11-5.
- PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2. vyd. Praha: Sefer, 2001. 702 s. ISBN 80-85924-33-1.

- REUVENI, Gideon a Sarah WOBICK-SEGEV. *The Economy in Jewish History: New Perspectives on the Interrelationship between Ethnicity and Economic Life*. New York: Berghahn Books, 2011. 252 s. ISBN 978-1-84545-774-7.
- Sdělení komise evropskému parlamentu, radě, evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů: *Strategie EU pro boj proti antisemitismu a podporu židovského života (2021–2030)* [online]. Štrasburk, 2021 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0615&from=EN>
- SEDLÁČEK, Jan. Max Weber: Sociologie náboženství. In: *Sociologický Časopis*. Praha, 1999, (35), s. 362–366. ISSN 0038-0288. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41131481>
- SEGEROVÁ, Vendula. Diskuse o židovské identitě. In: *Lidé města*. Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy. 2003, (5), s. 147-153. ISSN 1212-8112. Dostupné z: <https://lidemesta.cuni.cz/LM-493.html>
- SEGERT, Stanislav a Otakar KLÍMA. *Mluvnice hebrejštiny a aramejštiny*. Praha: Československá akademie věd, 1956. 306 s.
- SCHÄFER, Peter. *Krátké dějiny antisemitismu: Kde se zrodila nenávisť k Židům a proč se pořád vrací*. Praha: Paseka, 2022. 374 s. ISBN 978-80-7637-285-6.
- SPIEGEL, Paul. *Kdo jsou Židé?* 3. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2018. 228 s. ISBN 978-80-7364-083-5.
- Synagogues, Shuls and Temples. In: *Judaism 101* [online]. [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: https://www.jewfaq.org/synagogues_and_temples
- Tradiční protižidovské předsudky. In: *Holocaust.cz: Institut Tereziánské iniciativy* [online]. 1.8.2016 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/antisemitismus-2/antisemitismus-po-druhe-svetove-valce/tradicni-protizidovske-predsudky-v-soucasnosti/>
- Tradiční protižidovské předsudky. In: *Institut Tereziánské iniciativy* [online]. [cit. 2024-02-12]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/antisemitismus-2/antisemitismus-po-druhe-svetove-valce/tradicni-protizidovske-predsudky-v-soucasnosti/>
- Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR – březen 2020. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2020, 29.4.2020 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5199/f9/ov200429.pdf
- Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR – březen 2019. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2019, 15.4.2019 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4905/f9/ov190415.pdf

- Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR – březen 2018. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2018, 9.4.2018 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4584/f9/ov180409.pdf
- Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR – únor/březen 2023. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2023, 2.5.2023 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5634/f9/ov230502a.pdf
- Vztahy se Státem Izrael. In: *Velvyslanectví České republiky v Tel Avivu* [online]. [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: https://mzv.gov.cz/telaviv/cz/vzajemne_vztahy/vztahy_se_statem_izrael/index.html
- WALLENDORF, Melanie a Michael D. REILLY. Ethnic Migration, Assimilation, and Consumption. *Journal of Consumer Research* [online]. Oxford University Press, 1983, 3 (10), s. 292–302 [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: doi:10.2307/2488801
- YEGHIAZARYAN, Laura. Which of the three main ethnic conflict theories best explains the Ethnic violence in the post-soviet states of Azerbaijan, Georgia, and Moldova? In: *Undergraduate Journal of Political Science*. Political Science Department, California State Polytechnic University, Pomona, 2018, (3), s. 46-64. Dostupné z: <https://www.cpp.edu/class/political-science/participate/undergraduatejournal/vol3/yeghiazaryan-3.pdf>
- Young Jewish Europeans: perceptions and experiences of antisemitism. *European Union Agency for Fundamental Rights* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019, 4.7.2019 [cit. 2023-06-30]. ISSN 1831-029X. Dostupné z: doi:10.2811/636318 Dostupné z: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-young-jewish-europeans_en.pdf
- ZHOU, Min. Segmented Assimilation: Issues, Controversies, and Recent Research on the New Second Generation. In: *The International Migration Review*. 1997, (31), s. 975–1008. ISSN 0197-9183. Dostupné z: doi:10.2307/2547421
- ZIYANAK, Sebahattin. Critically Assessing Classic Assimilation Theory and Alternative Perspectives for Immigrants and the Second Generation in the United States. In: *Race, Gender & Class Journal*. 2015, (22), s. 143-149. ISSN 1082-8354. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26505330>
- ZOUFALÁ, Marcela. Současný antisemitismus v České republice a ve světě: vybrané příčiny, trendy, souvislosti. In: *Historie – Otázky – Problémy* [online]. Praha: Karlova Univerzita, 2013, (5), s. 121-130 [cit. 2024-01-24]. ISSN 1804-1132. Dostupné z: <https://www.infona.pl/resource/bwmeta1.element.desklight-682e088a-f1a3-4f98-8687-22b339d319cd/content/partContents/80866be0-1c9c-3261-9a40-0f6005e09a66>

Židovská obec v Praze. In: *Židovská obec v Praze* [online]. [cit. 2024-03-11]. Dostupné z:
<https://www.kehilaprag.cz/cs>

8 Seznam tabulek

Tabulka 1: Pasportizační údaje narátorů	18
Tabulka 2: Míra sympatií vůči židovské skupině v ČR	78